PHILOSOPHIA THEOLOGIÆ ANCILLANS;

Hoc est.

Pia & sobria explicatio Quæstionum Philosophicarum in Disputationibus Theologicis subinde occurrentium.

Auctore ROR. BARONIO, Philosophiæ Professore dum viveret.

Editio priori correctior.

Impensis T. Robinson & R. Davis
1658.

499.04

CANDIDO LECTORI S.

UM ante quadriennium, eruditi aliquot & honesto loco nati adolescentes, qui ex inferiori *Germaniâ* ad uberiorem ingenii cultum capessendum, huc appulerant, à me magnopere contendissent, ut Philosophiæ usum in S. Theologiâ iis ostenderem, & ex singulis Philosophiæ partibus, imprimis autem ex Metaphysicâ ea excerperem & seligerem quæ in controversiis Theologicis discutiendis præcipuum usum habere viderentur: placuit hoc honestæ & laudabili eorum petitioni concedere, & ejusmodi laborem suscipere, qui illis mihique ipsi in S. Theologiâ adjumento foret & emolumento. Quia enim me totum dicaveram sacris illis studiis, quibus, ut par est, nihil antiquius habeo, nec habeo unquam, idcirco omnes meas Philosophicas lucubratiunculas, ad S. Theologiam, velut ultimum finem referebam, & ipsam Philosophiam, Dominæ suæ Theologiæ imperium agnoscere, illique demisse ancillari volebam. Quàmobrem ut pio istorum adolescentum desiderio aliqua ex parte satisfacerem, Metaphysicorum & Sententiariorum volumina evolvere cœpi, & pro modulo meo explicare, ea problemata Philosophica quæ subinde occurrunt in hujus sæculi controversiis, & quibus Hæretici simplicioribus fucum facere solent. Quod cùm præstitissem & optimi isti *Belgæ* in Patriam remeassent, rudem & impolitam mearum disputationum congeriem, in tenebris æternæ noctis jacere volebam, neque unquam de illis evulgandis aut prelo committendis, vel leviſſima cogitatio animum subibat. Verùm quia docti nonnulli, & graves viri cum quibus mihi summa familiaritas intercedit, qualescunque exercitationes illas approbarunt, easque S

Theologiæ Candidatis in Cotroversiarum studio nonnihil incrementi, afferre posse existimarunt; cœpi de istius opusculi publicatione cogitare, & informem ingenioli mei fœtum, paulò operosiùs lambere, non quidem ut ex illis vigiliis & laboribus famam colligerem, sed ut eorum studia promoverem qui posito Philosophicarum disciplinarum *Tyrocinio* in celebritate Academiæ, publicum sui pro gressus testimonium consecuti, jam primùm considerare aggrediuntur, argumentosas illas, spinisque obsitas & horrentes controversias, quas Emissarii Satanæ, hoc est, Sophistæ hujus sæculi fidelibus & piis Jesu Christi servis subinde moverunt. Quia enim ultima hac mundi ætate, sinuosus & insidiosus ille Serpens, effusis omnibus furorum habenis, ministros suos Tartareo afflatu correptos, & concitatos emisit, ut hominum αἱρεσιῶτεία falsarum opinionum sordibus obstruant, & atrum illud ac tabificum Antichristianorum dogmatum virus, sub specie lactis Philosophici, incautæ juventuti instillent; ideò in studio controversiarum Theologicarum apprimè utile est, seriò in iis Philosophiæ partibus desudare, ex quibus Sophistæ suas ratiunculas depromunt: nam hoc pacto simpliciores præmunientur, & os obturabitur veteratoribus illis, qui veræ Philosophiæ & Theologiæ obtentu, in Ecclesiæ sinu grassantes, eam obliquè & quasi per cuniculos evertere conantur: hac cura & cogitatione adductus, molestum hunc laborem suscepi, qui si Reipub. & Ecclesiæ salutaris, si candidis rerum æstimatoribus gratus, & acceptus fuerit, non operam lusisse, sed ex eâ magnum fructum retulisse, & messem optimam messuisse videbor. Præstiti in hoc opusculo, quod pro gratiæ mihi à Domino concessæ modulo, in tanta occupationum, undique se accumulantium mole præstare potui: præstiti, inquam, non ut limatissimis gravium & doctorum virorum judiciis usquequaque satisfacerem, sed ut infirmis ingeniis succurrerem, quibus

Phi-

Philosophicæ Hæreticorum ratiunculæ magnam molestiam creant. Hic meus conatus est, hoc propositum, hic labor, cui ut benedicat Dominus, glorioſiſſimam ejus Majestatem vehementer etiam atque etiam rogo.

DN. R. BARONIO, Quondam Discpulo suo.

Pumice tersa levi, limâque polita recenti
Scripta ede, eximiæ dexteritatis opus.
Dogmata quæ Graia pariter Latiaque Minerva,
Et vera & sancta simplicitate madent.
Quæ non convincent hostes, licèt illa rumpant,
Et grato accipiet pectore posteritas:
Præ foribus stantem, cessas admittere famam?
Et dubitas operæ præmia ferre tuæ?
Post te victuræ, te vivo, vivere chartæ
Incipiant; cineri gloria sera nimis.
Non est quod cariem metuas, neque vulnera lenta
Cimicis; aut Cynicæ classica vana tubæ.
Cum Mausolæum scindet capricus, & alta
Magnorum Regum marmora pulvis erunt:
Doctorum vivus volitabis in ore virorum,
Et meliore tui parte superstes eris.
Sperne Theoninos morsus, humilesque susurros,
Negligere est satius, cum nequeas regere.
Zoilus Idaliæ carpit sandalia Divæ,
Cum nihil in Divâ, quod reprehendat, habet.
Avia Musarum lustras loca, nullius ante
Trita solo primum sed pede pressa tuo.
Iliacum rapuit puerum Jovis armiger ales:
Evehet ingenium te super astra tuum.

Amoris & gratulationis ergô F.

H. DANSKINUS *amœniorum literarum Professor* ANDREAP.

Amicissimo suo DN. R. Baronio.

NVlla ars alterius non est opis indigа;
Fœdere quæque alii consociata manet.
Sic tamen ut sacris subserviat omnis: & illis
Obstrictam famulâ se fateatur ope.
Hîc Sophiæ imprimis labor eminet: oblita nullo
Si fuco, propria simplicitate micet.
Quippe ubi cœlestis retegenda oracula veri,
Hæc facit ut niteant lumine quæque suo.
Vincla Sophistarum si dissolvenda, latentes
Detegit insidias hac, aperitque dolos.
Si solidâ firmanda fides ratione, necanda
Hæresis, hac operâ præstat utrumque suâ.
At bona quæ pravos non detorquentur in usus,
Si furor, aut error suadet, amorve sui?
Sic Sophia in rectos usus adhibenda, Sophisten
Dum facta ingenito Lesbia norma nocet.
Hinc sacra tot tamisque scatent erroribus: inque
Æde DEI hæreseon putida lerna viget.
Vera involvuntur tenebris oracula: Phœbo
Non sua fulgenti lumina pulchra micant.
Vis Sophiæ in sacris usum spectare tenendum?
Vis nôsse ut Dominæ serviat illa suæ?
Hæc Lege. Tractari Sophiæ problemata cernes.
Judicio ingenti perfacilique viâ,
Divina aptata, citra fucosque dolosque,
Candore ingenuo, dexteritate novâ.
Vtere: sic temnes Ubiquistæ imbellia tela:
Arminii moles ingeniosa ruet:
Quæ vafer obtrusit vasto Bellarminus orbi
Romuleo fastu turgida scita cadent.
Vtiliore potest quisquam prodesse labore?
Quisquam ornat Spartam nobiliore suam?
Eia age Baroni: pergas, quò vota bonorum.
Quò virtus, quò te mens generosa vocat.
Ad meritas laudes, ad honores vera tuarum
Præmia virtutum, jam tibi strata via est.

JACOBUS GLEGIUS,
Professor Taoduni.

EX.

EXERCITATIO PRIMA,

De Ente, Essentia, Existentia, Subsistentia, Supposito, & Persona.

In qua illi termini

METAPHYSICI explicantur.

Et eorum usus in S. Theologia *declaratur.*

EXERCITATIO SECUNDA,

De Origine Animæ, & propagatione Peccati.

In qua communis sententia explicatur, ac defenditur.

Et omnes modi, quibus alii animarum traductionem, & Peccati propagationem explicant, confutantur.

EXERCITATIO TERTIA,

De Fide, Scientia, & Opinione:

In qua natura Fidei perspicuè explicatur,

Et Pontificiorum at Arminianorum errores de habitu fidei deteguntur.

IN his Quæſtionibus diſponendis non naturæ, ſed facilioris cognitionis ordinem ſecutus ſum: in iiſdem vero proponendis & explicandis ſermonis perſpicuitatem & brevitatem, non verò lautitias & veneres vocum affectavi, ideoque in diſtinctionibus & accuratis rerum explicationibus aſſignandis illa barbara, aſpera, horrida, ſed perſpicua, & rebus ipſis quaſi cognata nomina, quibus utuntur Scholaſtici Doctores, & Metaphyſicæ interpretes, *Ciceronianis* vocabulis præferenda cenſui: Adjeci etiam diſputationibus Philoſophicis quæſtiones quaſdam purè Theologicas; ſed eas Philoſophico more tractavi: idque ut ſciant Eccleſiæ hoſtes, noſtræ fidei dogmata ita humanæ rationis captum ſuperare, ut tamen veræ & rectæ rationi nequaquam adverſentur.

Si ſcire cupias (candide Lector) quænam problemata tractentur in his exercitationibus, ego eorum ſummum tibi breviter proponam.

In prima exercitatione, primò propono aliquot diviſiones Entis realis, ut ex iis colligam explicationem iſtarum vocum, *Ens*, *Eſſentia*, *Exiſtentia*, *Subpoſitum*, & *Perſona*. Secundò iſtas voces explico. Tertiò hanc doctrinam perſonis Trinitatis applico.

In ſecunda Diſputatione, primò propono & explico communem ſententiam de *Origine animæ*, & *Propagatione peccati*. Secundò, aliorum ſententias de *Origine animæ*, & *propagatione peccati* confuto.

In tertia, primò confero *Fidem* cum *Scientia*, & *Opinione*, Secundò, varias quæſtiones de natura *Fidei* diſcutio. Tertio, oſtendo *Charitatem* non eſſe *formam fidei*; *Religionem* vero ac *Theologiam* à *Fide*, non differre realiter.

IN-

INDEX.
ARTICULORUM
PRIMÆ
EXERCITATIONIS.

1. *Affertur prima divisio Entis realis, & ostenditur solum Deum esse Ens necessarium.*
2. *Proponitur secunda divisio Entis realis, & probatur solum Deum esse Ens per essentiam.*
3. *Affertur tertia divisio, & explicatur quomodo Deus sit actus purus.*
4. *Affertur quarta divisio Entis realis, quæ est petita à modis existendi.*
5. *Explicatio istarum vocum, Ens, Essentia, Existentia, Subsistentia, Suppositum, & Persona.*
6. *An in creaturis, suppositum & singularis ejus natura re differant.*
7. *Quæ sit causa cur compositionem ex Essentia & Existentia; item ex Essentia & Subsistentia, creatis subsantiis, non autem Deo tribuant Philosophi.*
8. *An hoc posito, quod omnis perfectio sit de essentia Dei, sequatur subsistentiam personalem esse de ejus essentia: & an Deus, quatenus est communicabilis tribus personis Trinitatis, sit persona, ut statuit* Cajetanus.
9. *An Deus, ut est communis tribus personis, sit singularis substantia: & an tres personæ Trinitatis, sint tres singulares substantiæ.*
10. *An Christus, quatenus homo, sit persona: item an Christus, quatenus homo sit ubique.*
11. *An* Ubiquitariorum *argumenta ab unione personali petita, sint valida.*
12. *An subsistentia personalis τοῦ λόγου sit naturæ ejus humanæ communicata: & an recte loquantur, qui dicunt humanitatem Christi subsistere ubique per subsistentiam τοῦ λόγου item existere ubique secundum Esse suum personale.*

INDEX
ARTICULORUM
SECUNDÆ
EXERCITATIONIS.

1. *De formarum materialium, & immaterialium diversitate.*

2. *De duplici materiæ causalitate, & potentia: item de formarum eductione ex potentia materiæ.*

3. *An anima rationalis sit ex traduce.*

4. *An & quomodo homo verè generare hominem dicatur.*

5. *Verum generatio posita sit in productione formæ: an verò in conjunctione formæ cum materia.*

6. *An præcedens doctrina tollat* peccati originalis *propagationem.*

7. *Solvuntur argumenta, quæ afferri solent contra præcedentem doctrinam de propagatione nativæ corruptionis, per semen parentum.*

8. *Proponuntur & solvuntur aliquot quæstiones de propagatione* peccati originalis.

9. *Diluuntur leviora argumenta, quæ afferri solent contra creationem, & infusionem animæ.*

10. *An possit reddi commodior aliqua, aut expedition ratio traductionis concupiscentiæ, seu propensionis ad malum, quam diximus esse tertiam partem* peccati originalis.

11. *Considerantur duæ aliæ sententiæ de traductione peccati.*

12. *Ostenditur, eos qui animarum creationem impugnant, multùm inter se dissentire, & confutantur tres primæ eorum sententiæ de origine animæ.*

13. *Refellitur quarta sententia, quæ est* Balthasaris Meisneri.

14. *Confutatur quinta sententia, quæ est* Timothei Brighti *Cantabigiensis.*

15. *Confutatas jam esse omnes Adversariorum sententias de Tradice: item neminem ex isto numero, posse unius aut facilius expliare peccati propagationem, quàm nos, qui animarum creationem defendimus.*

I N-

INDEX
ARTICULORUM
TERTIÆ
EXERCITATIONIS.

1. De firmitate, certitudine, & evidentia assensuum mentis nostræ.

2. Quomodo inter se differant, scire, credere, & opinari.

3. An fides semper sit τῶν ἀ βλεπομένων.

4. An fides possit esse simul cum scientia de eadem propositione, & in eodem intellectu.

5. De fidei divisione in Explicitam, & implicitam; & an inevidentia, quam fidei tribuimus, faciat pro cæca & implicita Pontificiorum fide.

6. De triplice lumine; & videlicet naturæ, fidei seu gratiæ & gloriæ.

7. An detur in viatoribus, lumen aliquod clarius fidei lumine.

8. In quo solvuntur tres quæstiones: Prima est, An fides bene distinguatur in infusam, & acquisitam? Secunda est, An fides sit certior ipsis scientiis? Tertia est, Quid sit propriè credere in Deum?

9. Refellitur Sententia. Nicolai Grevinchovii, dicentis habitum fidei non esse infusum, sed acquisitum.

10. An fides actualis aut habitualis infantibus insit, aut inesse possit.

11. An in Dæmonibus sit fides.

12. An fides fuerit in anima Christi: Et, an sit in sanctis, qui jam in cœlum translati, habent Dei cognitionem facialem, ut loquuntur Scholastici.

13. An rectè negent Remonstantes, Adamum ante lapsum habuisse potentiam credendi in Christum.

14. An objectum fidei possit esse falsum.

15. Quomodo solvendum sit illud argumentum Remon-

INDEX
ARTICULORUM
SECUNDÆ
EXERCITATIONIS.

1. DE formarum materialium, & immaterialium diversitate.

2. De duplici materiæ causalitate, & potentia: item de formarum eductione ex potentia materiæ.

3. An anima rationalis sit ex traduce.

4. An & quomodo homo verè generare hominem dicatur.

5. Verum generatio posita sit in productione formæ? an verò in conjunctione formæ cum materia.

6. An præcedens doctrina tollat peccati originalis propagationem.

7. Solvuntur argumenta, quæ afferri solent contra præcedentem doctrinam de propagatione nativæ corruptionis, per semen parentum.

8. Proponuntur & solvuntur aliquot quæstiones de propagatione peccati originalis.

9. Diluuntur leviora argumenta, quæ afferri solent contra creationem, & infusionem animæ.

10. An possit reddi commodior aliqua, aut expedition ratio traductionis concupiscentiæ, seu propensionis ad malum, quam diximus esse tertiam partem peccati originalis.

11. Considerantur duæ aliæ sententiæ de traductione peccati.

12. Ostenditur, eos qui animarum creationem impugnant, multùm inter se dissentire; & confutantur tres primæ eorum sententiæ de origine animæ.

13. Refellitur quarta sententia, quæ est Balthasaris Meisneri.

14. Confutatur quinta sententia, quæ est Timothei Brighti Cantabigiensis.

15. Confutatas jam esse omnes Adversariorum sententias de Tradice: item neminem ex isto numero, posse uniùs aut facilius explicare peccati propagationem, quàm nos, qui animarum creationem defendimus.

I N-

INDEX
ARTICULORUM
TERTIÆ
EXERCITATIONIS.

1. De firmitate, certitudine, & evidentia assensuum mentis nostræ.

2 Quomodo inter se differant, scire, credere, & opinari.

3. An fides semper sit τῶν ἀ βλεπομένων.

4. An fides possit esse simul cum scientia de eadem propositione, & in eodem intellectu.

5. De fidei divisione in Explicitam, & implicitam; & an inevidentia, quam fidei tribuimus, faciat pro cæca & implicita Pontificiorum fide.

6. De triplice lumine; & videlicet naturæ, fidei seu gratiæ & gloriæ.

7. An detur in viatoribus, lumen aliquod clarius fidei lumine.

8. In quo solvuntur tres quæstiones:
Prima est, An fides bene distinguatur in infusam, & acquisitam?
Secunda est, An fides sit certior ipsis scientiis?
Tertia est, Quid sit propriè credere in Deum?

9. Refellitur Sententia. Nicolai Grevinchovii, dicentis habitum fidei non esse infusum, sed acquisitum.

10. An fides actualis aut habitualis infantibus insit, aut inesse possit.

11. An in Dæmonibus sit fides.

12. An fides fuerit in anima Christi: Et, an sit in sanctis, qui jam in cœlum translati, habent Dei cognitionem facialem, ut loquuntur Scholastici.

13. An rectè negent Remonstantes, Adamum ante lapsum habuisse potentiam credendi in Christum.

14. An objectum fidei possit esse falsum.

15. Quomodo solvendum sit illud argumentum Remon-

monstrantium: Quod unusquisque tenetur credere, illud est verum, &c.

16. *An fides sit assensus discursivus: Et, an Pontificii utantur circulari discursu in stabiliendâ fide.*

17. *An notitia sit actus ab habitu fidei elicitus.*

18. *An fiducia sit actus fidei.*

19. *An fiducia sit actus intellectûs, & quomodo differat ab assensu.*

20. *Vtrum objectum fidei salvificæ sit remissio peccatorum jam impetrata; An verò sit remissio peccatorum impetranda & obtinenda: Vbi obiter solvitur præcipuum argumentum* Bellarmini, *contra* objectum & *naturam fidei justificantis.*

21. *An & quatenus fides ad voluntatem pertineat.*

22. *Vtrum Charitas sit forma fidei.*

23. *An Religio sit virtus Theologica à Fide distincta.*

24. *Ostenditur* Theologiam Viatorum *tribus modis accipi, & probatur* Theologiam *primo modo acceptam, non esse habitum à* Fide *re distinctum.*

25. *Probatur, contra* Antonium Ruvium, *Theologiam secundo modo acceptam, non esse* scientiam, *sed* fidem divinam.

26. *Probatur Theologiam tertio modo acceptam, hoc est,* Theologiam Scholasticam *esse habitum aggregatum ex* Fide, *&* Philosophicis disciplinis.

27. *Theologiam esse similem omnibus habitibus* Aristotelicis, *præcipuè verò prudentiæ.*

28. *Vtrum Theologia sit disciplina speculativa, an practica.*

29. *An* Theologia Viatorum *dici possit* speculativa à speculatione, *seu visione, quæ futura est in* Patria.

30. *An vera & propriè dicta Theologia possit esse in homine impio, seu non renato.*

EXER-

EXERCITATIO PRIMA

De Ente & Essentia.

ART. I.

Affertur prima divisio Entis realis, & ostenditur solum DEUM *esse Ens necessarium*

ENS reale, primò dividitur, in *finitum* & *infinitum*; hoc est, in creatorem & creaturam: quæ quidem divisio, multis aliis modis tradi & proponi solet: quidam enim hanc divisionem sic proponunt; Ens aliud est *à se*, aliud *ab alio*: alii sic; Entium, alia sunt seu existunt *per essentiam*, alia *per participationem*: alii sic; *Ens aliud est necessarium, aliud contingens.* DEUS glorioſus est ens infinitum, ab alio non habens existentiam: item est Ens per essentiam, & summè necessarium: Creaturæ verò sunt entia finita, ab alio existentiam habentia, ideoque non necessaria, sed contingentia.

2. Duo primi modi proponendi hanc divisionem, explicatione non egent: duo vero postremi, non ita perspicui sunt: idcirco longiorem explicationem postulant: ego exordiar à postrema divisione, quæ est in Ens *necessarium*, & Ens *contingens*. Dicitur DEUS glorioſus Ens necessarium; quia necesse est eum semper actu existere; neque enim potest DEUS privare seipsum suo esse, id est, existentiæ actu, neque aliud quidpiam id potest, cùm ab alio non pendeat. Creaturæ vero sunt entia contingentia; id est, contingenter existunt: pendent enim à conservativa virtute causæ liberè agentis; id est, DEI, qui antequam dedit iis esse, po-

potuit illud non dare; & postquam dedit, potest auferre.

3. Multa hic objici solent de necessitate substantiarum separatarum, corporum cœlestium, materiæ primæ, naturarum universalium, & propositionum necessariarum, quibus æterna veritas à Philosophis tribuitur: verùm quia spinosæ istæ quæstiones, multos sua difficultate deterrent, & avocant á studiis Philosophicis: ego, iis omissis, ad alia pergam, quæ magis necessaria & jucunda sunt.

ART. II.

Proponitur secunda divisio Entis realis, & probatur solum DEUM *esse Ens per essentiam.*

ALtera divisio est in Ens *per essentiam*, & Ens *per participationem*: Ens per essentiam, est DEUS gloriosus, qui vi suæ essentiæ existit. Entia verò per participationem, sunt entia creata, quæ non habent actualem & realem existentiam in mundo, nisi communicatam & participatam ab alio, à quo producta sunt; hoc est, à DEO. Ut autem intelligatur, quo modo *DEUS* dicatur vi suæ essentiæ existere, teneantur hæc fundamenta: Primò, Existentia DEI est de ejus essentia; hoc est, non est quid superadditum divinæ essentiæ, neque à nobis concipi debet, tanquam quid ei superadditum, sed est aliquid in ipsa DEI essentia inclusum, non minus, quàm animalitas aut rationalitas in essentia humana clauditur: hoc autem sic ostenditur: omnis perfectio substantialis est de essentia DEI (non enim esset essentia DEI infinitæ perfectionis si daretur aliqua perfectio, quam ejus essentia non claudit in se) sed existentia est substantialis perfectio, ut cuivis manifestum est: ergo est de essentia DEI. Sicut igitur est de essentia homi-

hominis esse animal, aut corpus, aut substantiam ita est de essentia DEI esse aliquid actu existens.

2. Contra verò, neque necesse, neque possibile est; existentiam creaturæ esse de ejus essentia. Non est necesse, quia essentia creaturæ, non est infinitæ perfectionis. Non est possibile, quia quicquid est de essentia rei, illud necessariò rei competit, ejusque affirmatio de ea re est necessaria, & æternæ veritatis. At existentia ita se non habet in creaturis: non enim verè dico, necesse est rosam existere, aut necesse est tonitru existere: possunt enim non existere. At verè dico, necesse est rosam esse florem: aut tonitru esse sonum, etiam rosa & tonitru non existentibus. Unde patet has esse prædicationes essentiales: non verò illas. Hæc ratio non solùm probat existentiam non esse de essentia creaturæ: sed etiam existentiam non necessariò essentiam creaturæ consequi, aut ab ea dimanare. Quicquid enim est essentiale promanando, illud necessariò de re, cui est essentiale, affirmatur: at existentia actualis (ut dictum est) contingenter creaturis competit. Interim admittimus existentiæ capacitatem seu potentiam, non contingenter, sed necessariò & essentialiter competere omni reali enti, sive creato, sive increato: sed non idem de actuali existentia dicendum est.

3. Secundum fundamentum sit hoc: Si quis quærat undenam sit, quod DEUS existat, & non possit non existere: nulla potest afferri ratio, præter hanc unam, videlicet quia ejus essentia est infinitæ perfectionis; id est, omnem perfectionem in se claudit, atque adeo etiam existentiam. Unde patet DEUM rectè dici vi suæ essentiæ existere. At si de creaturis moveatur quæstio, undenam videlicet sit, quòd illæ jam actu existant: non respondendum est illud ideo fieri, quia talis est earum essentia, aut quia ea est essentiæ ipsarum conditio; earum enim essentia est in-

indifferens ad existere & non existere; id est, potest existere vel non existere pro DEI arbitrio. Sed respondendum est, veram illius rei rationem esse, quia earum essentia, quæ priùs erat possibilis & aptà ad existendum solummodo, jam ipso existentiæ actu à DEO & causis secundis donata est. Non ergo possunt creaturæ dici existere vi suæ essentiæ, sed vi causarum, à quibus productæ sunt, præcipuè autem primæ causæ. Unde sequitur eas non esse entia per essentiam suam, sed per participationem & receptionem existentiæ à prima causa. Præterea hujus rei ratio reddi potest ex hoc fundamento, admodum perspicuo: ea est essentiæ, divinæ conditio, ut non possit non existere, neque existentiam suam ab alio participare: ea verò est essentiæ creatæ conditio, ut possit pro arbitrio primæ causæ, existentiam habere aut non habere, & ut non possit existere, nisi participando existentiæ actum à prima causa. Unde patet, primam causam, vi suæ essentiæ, existere: causas verò secundas, seu entia creata, vi suæ essentiæ, non existere, sed per actionem primæ causæ, à qua actualem existentiam accipiunt.

4. Tertium fundamentum. Essentia creaturæ rectè & verè appellatur potentia; existentia verò creaturæ benè dici potest actus superadditus essentiæ: hoc autem sic declaratur: sicut materia Physica appellatur potentia, & forma Physica actus, quia materia in se, & ex se, nullam habet formam, sed formæ capax est, seu potest recipere formam: sic essentia creaturæ potest dici potentia, quia neque in se claudit existentiam, neque eam à se habet, sed ejus capax est seu potest eam recipere, & participare à prima causa: at contrà, DEI essentia longè aliter se habet, in se enim claudit existendi actum: ideoque non se habet ad existentiam, ut potentia ad actum, nulla enim potentia in se claudit actum, sed ad

actum

actum tanquam ad quid externum refertur. Atque hæc de divisione Entis in finitum & infinitum.

ART. III.

Affertur Tertia divisio Entis realis, & explicatur quomodo DEUS *sit actus purus.*

1. TErtio dividitur ens reale, in illud quod *merè est actuale*, illud quod *merè est potentiale*, & illud quod est *partim actuale, partim potentiale*, seu ex potentia & actu mixtum. Ens merè potentiale, est illud quod actu non existit, sed existere potest: tale ens est rosa in hyeme. Notandum hìc est, Philosophos passim dicere, ea entia quæ actu non existunt, sed realiter existere possunt, esse *in potentia objectiva*: objectum enim potentiæ productivæ quæ causis inest, est id quod à causis est producibile, seu id quod à causis existentiam nondum accepit, sed accipere potest. Ens igitur aliquod possibile, quamdiu non actu existit, est objectum potentiæ productivæ causarum, ideoque dicitur esse *in potentia objectiva*, quia videlicet habet eam potentiam, quæ competit rebus quamdiu sunt objecta potentiæ alicujus causativæ. Ubi verò illud ens actu productum est, & existentiam accepit à causis, non ampliùs est objectum potentiæ productivæ causarum, & ob id dicitur non esse *in potentia objectiva*.

2. Ens merè actuale, seu actus purus, est DEUS gloriosus, cui hæc summa & perfecta actualitas tribuitur: primo, ad indicandam ejus simplicitatem: ei enim repugnat omnis compositio ex potentia & actu; id est, ex principio aliquo potentiali vel imperfecto, & principio actuali; hoc est, actuante & perficiente illud alterum principium, ut postea declarabimus in doctrina de

de DEO. Secundò, ad removendam & excludendam omnem potentiam, quæ imperfectionem aliquam arguit. Tria autem sunt potentiarum genera, quæ ob imperfectionem suam DEO tribui nequeunt : nimirum potentia objectiva, quæ nihil est aliud, quàm rei producibilitas, à causis suis : secundò, potentia passiva, quæ rebus competit quatenus possunt ab agente aliquo pati & transmutari : tertiò, potentia ad non esse. Prima potentia est rerum non existentium, ideoque DEO qui necessariò existit, nec unquam potuit non existere, attribui nequit : duæ posteriores sunt rerum existentium quidem, sed mutabilium & passibilium : DEUS autem est immutabilis, & impassibilis. At potentiæ activæ longè alia est ratio, nam potentia activa, ut benè observarunt Metaphysici, potius virtutis vel facultatis nomen meretur, quàm potentiæ : nam unumquodque agit in quantum est in actu, unde ipsa vis agendi actualitas quædam est. Sed inquiet aliquis : omnis potentia est suo actu imperfectior : quicquid autem est imperfectum, vel absolutè, vel comparativè, à DEO removendum est. Respondetur, potentiam etiam activam in creaturis sæpenumerò esse imperfectiorem suo actu, idque quia creaturæ perfectio in operatione & exercitio potentiæ est posita, estque perfectior cùm agit, quàm cùm non agit : at DEUS non ita se habet, ejus enim summa & infinita perfectio, an beatitudo, in eo est posita, quòd sit DEUS, ideoque non meliùs aut perfectiùs se habet, cùm agit, quàm cùm non agit.

3. Ens constans ex potentia & actu, est *Ens finitum actu existens in mundo* : dicitur autem ejusmodi ens, constare ex actu & potentia, seu esse partim actuale, partim potentiale, ob duas rationes : Primò, quia in entibus finitis variæ reperiuntur compositiones, nimirum ex genere & differentia, ex materia & forma, ex partibus integran-

grantibus, ex essentia & existentia, ex essentiâ existente & subsistentiâ illi superadditâ, ex subjecto & accidente. In omnibus autem his compositionibus, (eâ solâ exceptâ quæ est ex partibus integrantibus) est unum principium potentiale & receptivum, quod ob id appellatur potentia, alterum actuale & perfectivum, quod ob id dicitur actus: prioris generis principium, in omni compositione substernitur, & posterioris generis principium ei superadditur. Hinc patet entia finita rectè dici composita ex potentia & actu. Secunda ratio est hæc: Entia finita, quamvis actu existant, & sic aliquem actum & perfectionem habeant, non tamen sunt merè actualia & perfecta, sed habent tria illa potentiarum genera imperfectionem arguentium. Primò enim priusquam existant, habent objectivam illam potentiam ad existendum. Secundò cùm existunt, habent potentiam passivam, & receptivam novorum accidentium. Tertiò, habent potentiam ad non esse, possunt enim à prima causa aboleri, & in nihilum redigi.

ART. IV.

Affertur quarta divisio Entis realis, quæ est petita à modis existendi.

1. Quarta divisio Entis realis, peti potest à *modis existendi*; hoc est, modis actuali existentiæ superadditis: in omni enim Ente, actu existente, hæc tria considerari possunt: primò, quòd habeat talem essentiam & naturam, per quam constituitur in *certo genere* Entis, & ab omnibus aliis entibus distinguitur. Secundò quòd *actu existat in mundo*, & sic habeat existendi actum, suæ essentiæ superadditum. Tertiò, quòd habeat talem existendi modum, suæ natu-

ræ convenientem : subſtantiæ enim ſingulares, & completæ, ita ſunt & exiſtunt, ut non in alio ſint, ſed per ſe exiſtant : contrà verò accidentia ſingularia, ut hæc albedo, hæc nigredo, ita ſunt & exiſtunt, ut non per ſe, ſed in alio exiſtant : unde patet duos eſſe generales modos exiſtendi, ipſi exiſtentiæ ſuperadditos; prior eſt *perſeitas* exiſtendi, ſeu modus exiſtendi *per ſe*, & non *in alio* : poſterior eſt, modus exiſtendi *in alio*, & non *per ſe*.

2. His poſitis, quarta diviſio Entis realis, ſic concipi poteſt : omne Ens reale, vel ita exiſtit, ut nullo modo alteri ineſſe aut communicari poſſit; vel ita exiſtit, ut actu in alio ſit, aut ſaltem in alio eſſe poſſit : exempli gratiâ, hic homo, hic equus, hic lapis, nullo modo alteri inſunt, per modum partis, aut formæ eſſentialis, aut accidentalis, vel quaſi formæ : contrà verò horum membra iis inſunt, per modum partium; & accidentia ipſorum iis inſunt, per modum formarum accidentalium : dixi, *aut ſaltem in alio eſſe poſſit*, propter animas humanas à corpore ſeparatas, quæ quamvis actu non ſunt in alio, in alio tamen eſſe poſſunt, ad modum partium. Ut autem hæc melius intelligantur, enumeranda ſunt earum rerum genera, quæ aliquo modo dici poſſunt eſſe in alio, per modum partis, aut formæ.

3. Primò accidentia exiſtunt in ſubjecto ſuo, ſecundò, partes tum eſſentiales, tum integrales, in toto ſuo : tertiò, ipſa natura rei totalis & ſingularis, eſt in eo cujus eſt natura, per modum formæ : natura enim rei, ſeu eſſentia, ſe habet ad modum formæ : id verò cuius eſt eſſentia, ſe habet ad modum materiæ, ideoque non ſolùm univerſalis natura ineſt in ſingularibus, ſed etiam ſingularis natura ineſt in eo ſuppoſito cujus eſt natura : ſic ſingularis natura Petri, eſt in ipſo Petro : hoc eſt, in Petro includitur : Petrus enim non eſt humanitas Petri, ſed eſt quid conſtans ex ſua humanitate ſingulari, & ſubſiſtentiâ ei ſuperadditâ, ideo-

ideoque ſingularis ejus humanitas ei ineſſe dicitur.

4. Quæcunque ad has tres claſſes referri poſſunt, ea non *ſubſiſtere*, ſeu *per ſe exiſtere*, ſed *altero inexiſtere* (ſi ita loqui liceat) dicenda ſunt; ea verò quæ ad nullam iſtarum claſſium referuntur, ſubſiſtere, ſeu per ſe exiſtere dicuntur: ſubſiſtentia enim nihil eſt aliud, quàm modus quidam exiſtendi, quo Ens aliquod ita exiſtit, ut nullo modo alteri rei inſit, ſed aliis rebus ei inexiſtentibus ſubſternatur & ſupponatur: unde ejuſmodi Ens Latinè ſuppoſitum, Græcè hypoſtaſis vocatur.

5. Notandum hic eſt, hæc vocabula *hypoſtaſis* & *ſubſiſtentia*, eſſe valde ambigua, & ſex ſignificata habere, quorum tria prima minùs propria ſunt, & apud Philoſophos non uſitata: tria verò poſtrema magis Philoſophica ſunt. Primò, accipitur hypoſtaſis ſeu ſubſiſtentia, pro ipſa re ſubſiſtente; hoc eſt, pro ſuppoſito, aut perſona. Secundò, pro vero *eſſe*, non pro inani ejus ſpecie, item pro *eſſe* fixo & permanente. Tertio, pro eo, quod quovis modo ſubeſt: quo pacto in ædificio fundamentum, in columna baſis, in vino fæx, in urina ſedimentum, hypoſtaſis & ſubſiſtentia dicitur.

6. Apud Philoſophos autem *ſubſiſtere*, primò, ſumitur pro *eſſe per ſe*; hoc eſt, non in ſubjecto inhæſionis: quo pacto omnis & ſola ſubſtantia, ſive ea ſit univerſalis, ſive particularis, ſive item ſit completa & totalis, ſive incompleta & partialis, verè dicitur Ens ſubſiſtens, ſeu Ens per ſe, non in alio exiſtens; contrà vero accidentia, hoc modo non ſubſiſtunt, ſed in alio exiſtunt. Secundò, illud ſubſiſtere dicitur, quod non exiſtit in alio, ita ut ab eo pendeat quoad exiſtendi actum; id eſt, ita ut propter imperfectum ſuum exiſtendi modum extra illud, & per ſe exiſtere nequeat. Hoc ſignificatu non ſolùm negamus accidentia, ſed etiam ſubſtantias univerſales ſubſiſtere, idque quia à primis pendent quoad exiſtentiam actualem, nam

in

in iis & earum beneficio existunt. Secundò, negamus materiam, omnesque formas substantiales è materiæ potentia educibiles, hoc modo subsistere: ita enim pendent à suppositio in quo insunt, ut per se & extra omne suppositum existere nequeant. Dixi, formas è *materiæ potentia educibiles*, ad excludendam animam humanam, cujus alia est ratio, ut statim patebit. Dixi, *extra omne suppositum*, quia materia potest quidem existere extra hoc vel illud suppositum, ut extra Socratem, aut extra Platonem; potest enim his mortuis alterius suppositi constitutionem ingredi, & ab eo sustentari, non tamen potest existere extra omne suppositum. Tertiò, negamus ipsas substantias singulares, abstractis nominibus significatas; hoc est, singulares essentias substantiarum creatarum hoc modo subsistere: singularis enim humanitas Petri, ita in ipso Petro existit, ut per se & extra omne suppositum existere nequeat, singularis item humanitas CHRISTI, ita in CHRISTO existit, ut modo ineffabili ab ejus gloriosissima persona pendeat in suo esse. Quamvis igitur singulares homines per se & nullo modo in alio existant, singulares tamen naturæ humanæ, non per se, sed in singularibus suis suppositis, hoc est, hominibus existunt. Dicet aliquis: singularis homo, & singularis natura humana, idem sunt. Respondetur, illud esse falsissimum, singularis enim homo, non est singularis humanitas, sed est quid constans ex singulari naturâ humanâ, & subsistentiâ ei superadditâ, ut in progressu patebit. Unde secunda persona Trinitatis, à Theologis dicitur assumpsisse singularem naturam humanam, non verò singularem hominem.

7. At contrà, hac significatione subsistentiam tribuimus, primò, omnibus singularibus substantiis completis & prædicamentalibus, hoc est, concreto nomine significatis; quales sunt, hic homo, hic equus: item personis adorandæ Trinitatis, idque

idque quia hæc omnia in nulla re existunt tanquam partes, aut formæ essentiales aut accidentales. Secundò, hoc sensu etiam asserimus essentiam Divinam seu Deitatem, quamvis in tribus personis adorandæ Trinitatis existat, revera subsistere : idem etiam dicimus de anima humana, quamvis ea sit in corpore, ut forma in materiâ; & in composito, ut pars in toto : idque quia neque essentia DEI à personis divinis in suo esse pendet, hoc enim imperfectionem arguit; neque anima rationalis à materia & composito, potest enim existere sine illis, & revera existit, cùm à corpore separatur.

8 Tertiò, id subsistere dicitur, quod neque actu neque potestate existit in alio; hoc est, quod non potest includi in aliquo supposito : hoc significatu iis omnibus negatur subsistentia, quæ in aliquo supposito existunt; sive ab eo pendeant quoad existendi actum, sive non; quo pacto animam humanam, & gloriosissimam DEI essentiam subsistere negamus : illa enim est in homine ut pars in toto; hæc vero, ineffabili modo, in tribus personis Trinitatis existit : ideoque hoc sensu sola & omnia suppositа, subsistere & subsistentiam habere dicimus : suppositum enim omne ita existit, ut nullo modo possit in alio supposito existere, tanquam accidens in subjecto, pars in toto, aut natura in eo quod naturam habet. Hinc est quòd dicant Philosophi, suppositum esse quid *incommunicabile pluribus*, & omnino ineptum ad existendum in alio. Ex his patet in quarta hac divisione Entis, subsistentiam ultimo hoc modo accipiendam esse : nam in ea per Ens subsistens, intelligo illud, quod nullo modo alteri inest, tanquam accidens in subjecto, pars in toto, aut natura, sive universalis, sive singularis, in suo supposito. Per Ens vero alteri inexistens, intelligo id, quod aliquo modo est alteri communicable, h. e. aptum alteri inesse.

ART.

ART. V.

Explicatio istarum vocum, Ens, Essentia, Existentia, Subsistentia, Suppositum, & Persona.

1. ESSENTIA variis modis à Philosophis describi solet. 1. sic; *Essentia rei est id quod definitione explicatur.* 2. sic; *Essentia est id, per quod res constituitur in certo genere Entis, & ab omnibus aliis distinguitur.* 3. sic; *Essentia est primum ac radicale & intimum principium omnium rei actionum, & proprietatum.* e. g. multarum operationum humanarum principia sut habitus in animis hominum existentes : habituum principia sunt potentiæ naturales ab essentia fluentes : potentiarum principium est natura seu essentia humana : ipsa verò essentia humana, ex anima & corpore constans, nullum habet principium sui productivum, & effectivum, in homine existens : h. e. nihil in ipso homine inveniri potest, à quo profluat, aut dimanet ejus essentia. Dixi eam, nullum habere principium *effectivum*, in homine existens, quia certum est, eam habere principia constitutiva, tum Physica, tum Metaphysica. Cum igitur rerum potentiæ naturales, potentiarumque operationes, ab essentia originem suam trahant; essentia verò, nullam habeat causam efficientem se priorem, in ea re, cujus est essentia, meritò, ea dicitur primum, ac radicale, & intimum principium omnium rei proprietatum, & actionum.

2. Denique essentia sic non incommodè describi potest; *Essentia est id, quod summè necessariò, & omnium primò, rei convenit.* Dico *summè necessariò*, ad excludenda accidentia communia, quæ contingenter adsunt illi rei cujus accidentia sunt. Dico *omnium primo*, ad excludenda propria accidentia, quæ licèt necessariò conveniant suo subjecto, non tamen primò ei insunt, sed prius inest essentia, à qua dimanant. Hæc igitur est generalis regula,

Quic-

Quicquid summè necessario, omnium primò, & intimè rei inest, illud est rei essentia: quicquid verò aut contingenter inest, aut propter aliud à quo profluit, quicquid item est adventitium, & non intimum, illud est aliquid essentiæ superadditum, non verò ipsa essentia.

3. *Existentia* præcipuè ab *essentia* differt munere, & officio: essentiæ enim munus est, rem in certo genere entis constituere, eamque ab aliis omnibus distinguere. Sic homo per essentiam suam, quatenus nimirum est animal rationale, ab omnibus aliis entibus distinguitur, At existentiæ munus est, efficere ut res, talem essentiam habens, sit extra causas suas, (ut loquuntur Metaphysici) aut potius, ut sit extra causarum virtutem, & potentiam productivam: res enim cùm non existit, dicitur esse *in potentia causarum suarum*; quia est producibilis à causis suis, & per earum potentiam effectivam existere potest: at ubi actu producta est, & existendi actum accepit, non ampliùs est in causarum potentia effectiva, sed educta est ex statu potentialitatis in statum actualitatis; durante eo statu, non est per causarum potentiam producibilis; oportet enim eam perire, & existendi actum, quem jam habet, amittere, priusquam à causis suis, denuò produci, & existentiam accipere queat.

4. Differt hoc officium existentiæ ab officio essentiæ, quòd essentiæ munus in omnibus rebus sit stabile & perpetuum: contrà verò, existentiæ munus in quibusdam sit variis mutationibus obnoxium, quia ipsa nunc adest, nunc abest: e. gr. existentia rosæ aut tonitrûs, quibusdam temporibus exercet suum munus, aliis verò temporibus non exercet; ut hyeme, cùm rosa, aut tonitrus sunt in causarum suarum potentia, ut loquuntur. Contrà verò, harum & similium rerum essentia suum munus perpetuò exercet: sive enim rosa existat, sive non, rosa est flos, naturâ & essen-

tialiter ab omnibus aliis floribus diſtinctus : & Phyſici habent ſcientiam de roſa, etiam cùm non exiſtit : quia nôrunt roſam eſſe florem ab aliis floribus diſtinctum, non ſolùm naturâ ſeu eſſentiâ, ſed etiam proprietatibus, virtute, & efficaciâ : non enim putandum eſt, roſam cùm non exiſtit, amittere eſſentiale ſuum diſcrimen ab aliis floribus, aut cum iis quoad eſſentiam confundi. Ex his colligi poteſt hæc definitio exiſtentiæ ; *Exiſtentia eſt modus eſſentiæ ſuperadditus, efficiens ut res eam eſſentiam habens, ſit extra ſuas cauſas in mundo*

5. Explicatis his vocibus, *Eſſentia, & exiſtentia*, facile eſt ſcire quid ſit *Ens* : differt enim Ens ab eſſentiâ, & exiſtentia, ut concretum à duobus abſtractis : item ut id quod habet, ab iis quæ ab eo habentur : nihil enim aliud eſt Ens, quàm id quod habet eſſentiam, aut exiſtentiam. Notandum hic eſt, Ens duobus modis accipi, *participialiter & nominaliter*, ut loquuntur. Ens, ut eſt participium verbi *ſum*, ſignificat id, quod eſt actu exiſtens : Ens verò, quatenus eſt nomen verbale, ſignificat id, quod habet eſſentiam, exiſtentiæ capacem, ſive actu exiſtat, ſive non : & ut loquitur *Suarez*, ſignificat ipſum *eſſe*, non ut exercitum actu, ſed in potentia, vel aptitudine. Sic vivens, ut eſt participium, ſignificat actualem uſum vitæ : ut verò eſt nomen, ſignificat id ſolùm, quod habet eam eſſentiam, quæ poteſt eſſe vitalis operationis principium.

6. Subſiſtentia propriè, & in tertio ſignificatu accepta, in hoc convenit cum exiſtentia, quòd neque hæc, neque illa, ſit ipſum Ens, aut eſſentia Entis, ſed modus Entis : differt tamen ab eâ, primò, quod exiſtentia latiùs pateat, quàm ſubſiſtentia : illa enim competit omnibus, tum ſubſtantiis, tum accidentibus ; hæc verò convenit ſolis ſubſtantiis ſingularibus completis, quatenus concretis nominibus ſignificantur ; ut huic homi-

homini, huic equo, huic leoni : nam ut ſuperiori articulo monui, hæc humanitas ſingularis aut hæc equinitas ſingularis, non ſubſiſtere, ſed alteri inexiſtere dicitur : nimirum quia illa ineſt huic homini, hæc vero huic equo. Secundò, differunt exiſtentia, & ſubſiſtentia, ratione muneris, ſeu officii ſui ; munus enim exiſtentiæ, eſt efficere, ut res aliqua actu ſit in mundo, extra cauſarum virtutem, aut potentiam : munus verò ſubſiſtentiæ eſt, efficere, ut res nullo modo poſſit eſſe in alio, vel ut pars in toto, vel tanquam accidens in ſubjecto, vel tanquam natura ſeu eſſentia, in eo quod habet eſſentiam. Tertiò, differunt ut determinans & determinatum : ſicut enim eſſentia eſt ex ſe indifferens ad exiſtere, & non exiſtere, ita exiſtentia eſt ex ſe, indifferens ad eſſe in alio, & eſſe per ſe, ſeu ſubſiſtere : h. e. exiſtentia eſt indifferens ad modum exiſtendi innitendo alteri ut ſuſtentanti, & ad modum exiſtendi per ſe, ſine dependentia ab alio recipiente & ſuſtentante. Subſiſtentia igitur ſic deſcribi poteſt : *Subſiſtentia eſt modus exiſtentiæ ſuperadditus, à quo res habet, quòd non in alio, ſed per ſe exiſtere poſſit.* Unde à quibuſdam dicitur omnimoda perfeitas exiſtendi.

7. Ex his, quæ jam dicta ſunt, colligere poſſumus, in qualibet ſingulari ſubſtantia, concreto nomine ſignificata, tres hos actus cerni poſſe : primò actum eſſentiæ ſingularis, per quem ſubſtantia ea eſt tale individuum, ab omnibus aliis diſtinctum : ſecundò, actum exiſtentiæ, per quem ſubſiſtentia talem ſingularem eſſentiam habens, eſt extra cauſas ſuas in mundo : tertiò, actum ſubſiſtentiæ, per quem ea ita eſt extra cauſas ſuas, ut non inexiſtat, aut innitatur alteri, ſed aliis ei inexiſtentibus ſubſtet, & ſupponatur : unde ut ſuprà dictum eſt, *ſuppoſitum* appellatur.

8. Suppoſitum facilè explicatur, jam cognitâ

naturâ subsistentiæ; nihil enim aliud est suppositum, quàm *id quod subsistentiam habet, suæ essentiæ & existentiæ superadditam*: seu id, quod in existendi actu nulli alteri innititur, sed aliis rebus ei innitentibus substernitur, & supponitur. Potest etiam sic explicari: suppositum est id, *quod nullo modo est communicabile pluribus, nullo item modo alteri inesse potest, ad modum partis, aut formæ.* Singularis igitur humanitas Petri non est suppositum, quia verè dicitur esse in Petro: item natura humana CHRISTI non est suppositum, ob eandem rationem: at ipse Petrus est suppositum, quia non inest alteri, tanquam pars in toto, accidens in subjecto, aut natura, in eo quod naturam habet. Similiter CHRISTUS, & quælibet alia persona Trinitatis, est suppositum ob eandem rationem. Accidentia non sunt suppositа, sive sint universalia, sive singularia, quia subjectis suis insunt & innituntur. Substantiæ etiam universales non sunt suppositа, quia singularibus communicantur, & insunt. Denique DEUS gloriosus, quatenus est communis, ineffabili modo, tribus personis Trinitatis, non est suppositum: idque quia, est de ratione suppositi, quòd non possit communicari, aut inesse alteri supposito: at DEUS, aut Deitas, communicatur, & inest tribus personis Trinitatis.

9. *Persona* in hoc differt à *supposito* quòd omnis persona sit suppositum, sed non omne suppositum sit persona: persona enim nihil est aliud, quàm suppositum ratione præditum: unde à *Boetio* sic describitur; *Est rationalis naturæ individua substantia.* Quare suppositum rectè dividitur in rationale & irrationale. Suppositum rationale appellatur persona: suppositum irrationale, ut hic equus, hic lapis, non habet peculiare nomen sibi impositum. Persona dividitur, in creatam & increatam. Personæ increatæ sunt tres, *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.* Persona crea-

ta

ta, vel est Angelica, ut Gabriel, Michael; vel humana, ut Petrus, Johannes.

ART. VI.

An in creaturis; suppositum & singularis ejus natura, re differant.

1. NON statui, hìc eventilare celebrem illam controversiam, de discrimine & diversitate essentiæ ab existentia: utrum videlicet sit realis, an verò solius rationis: ea enim quæstio nullam habet utilitatem in Theologia, & spinosior est, & difficilior, quàm ut ab iis capi possit, qui in Metaphysica rudes, ac tyrones sunt. De discrimine tamen subsistentiæ, & naturæ seu essentiæ, pauca dicam: istius enim quæstionis determinatio insignem usum habet in Theologia.

2. Duobus modis proponi solet hæc quæstio: primò, sic; Utrum in suppositis creatis, subsistentia sit aliquid positivum, & realiter distinctum ab essentia singulari, cui superaddita est; an verò non sit. Secundò sic; Utrum suppositum, & singularis ejus natura, re differant: e. gr. utrum Petrus, & singularis ejus natura humana, revera idem sint; an verò Petrus, qua Petrus, includat aliquid reale, & realiter diversum à singulari ejus natura. Sive hoc, sive illo modo proponatur quæstio, eadem controversia est; ideoque breviter respondeo, Petrum, & singularem ejus naturam, realiter differre, tanquam includens & inclusum, seu tanquam compositum & principium ejus constitutivum: suppositum enim omne creatum, ut Petrus, includit naturam singularem, & aliquid ei superadditum, subsistentiam nimirum: vel (ut planiùs dicam) omne suppositum creatum est realiter composi-

tum ex essentia singulari & subsistentia ei superadditâ, quam nonnulli suppositalitatem, alii personalitatem vocant. Si igitur comparemus suppositum ad naturam singularem, distinguuntur ut totum & pars; at si comparationem instituamus inter naturam ipsam singularem, & subsistentiam, ut inter singularem naturam humanam Petri, & Petri subsistentiam, seu personalitatem, tum inter se contradistinguuntur, tanquam duo extrema componentia suppositum illud creatum, Petrum videlicet. Ut autem hæc sententia stabiliatur, primò probandum est, subsistentiam, seu suppositalitatem, non esse meram negationem, ut opinatur *Scotus*, sed esse positivum quid simul cum natura singulari constituens Petrum, quatenus est suppositum. Secundò, positivum illud, non ratione sola, sed realiter differre à naturâ singulari, cum qua constituit Petrum: inde autem maiestè inferam, Petrum realiter differre à singulari suâ naturâ humanâ, ejusque naturam humanam, verè, et propriè dici in eo esse. Si enim Petrus, quatenus est Petrus, seu quatenus est particularis quædam persona humana, hæc duo, i. e. humanitatem singularem, & personalitatem suam, tanquam, duo principia constitutiva, re distincta, includat; necesse est ejus humanitatem singularem, re ab ipso differre, & tam vere esse in eo, quàm aut materia, aut forma ipsius in eo esse dicitur.

3. *Scotus, in* 3. *Sent. dist.* 1. *quæ* 1. dicit omne suppositum, præter naturam singularem, includere etiam subsistentiam, sed asserit subsistentiam, esse meram negationem aptitudinis, seu potentiæ essendi in alio suppositio: naturæ enim singulares, habent potentiam existendi in suppositio: at ipsum suppositum, ut Petrus in nullo alio suppositio esse potest, ideoque ex ejus sententia, suppositum, qua tale est, constituitur per negationem hujus potentiæ existendi in suppositio. Hæc sententia

merito

meritò rejicitur à *Francisco Suarez, disp. Met. 34. sect. 2.* Primò, quia subsistentia quam suppositum addit naturæ singulari, est perfectio quædam substantialis: sed mera negatio non potest esse perfectio substantialis; ergo mera negatio non est subsistentia. Secundò, si subsistentia, aut personalitas, sit mera negatio, tres personæ Trinitatis in suo *esse* personale constituentur, & à se invicem distinguentur per solam negationem: distinguuntur enim per suas subsistentias, aut personalitates: sed hoc est absurdum, & mysterium Trinitatis planè destruit: ergo subsistentia non est mera negatio, sed positivum aliquid essentiæ singulari superadditum, ad constituendum suppositum.

4. Jam probandum est contra *Durandum. in 1. sent. dist. 34.* subsistentiam esse quid realiter diversum ab essentia, seu natura singulari creatarum substantiarum (nam de DEO longè aliter sentiendum est;) illud autem perspicuè ostenditur hac ratione: λόγος assumpsit naturam humanam singularem, non autem assumpsit suppositum humanum, seu personam humanam; sic enim non esse una simplex persona, sed gemina: Ergo suppositum humanum, & singularis ejus natura sunt re diversa; ideoque revera aliquid includitur in supposito humano, præter ejus naturam singularem: hoc autem non potest esse aliud, quàm subsistentia, seu personalitas.

5. Hæc ratio etiam sic proponi solet: quæ possunt separari realiter, ea non sunt realiter idem; at subsistentia separari potest à singulari natura: Ergo non sunt realiter idem quid probatur: assumptio: λόγος assumpsit singularem naturam humanam; at non assumpsit personalitatem, aut subsistentiam humanam, ut fatentur omnes Theologi; Ergo separari possunt. Hæc ratio non solùm probat subsistentiam re differre à natura specifica, quæ communis est omnibus individuis; sed etiam à natura individuali, seu singulari; ideoque aper-

te falſam eſſe eorum ſententiam, qui dicunt ſubſiſtentiam aut perſonalitatem Petri eſſe ejus differentiam individualem: CHRISTUS enim non aſſumpſit naturam humanam in communi, ſed humanitatem ſingularem; & non aſſumpſit ſingularem perſonam: revera igitur, ſingularis perſona differt à ſingulari natura; & aliquid includit, quod non includitur in natura ſingulari; ſubſiſtentiam nimirùm, & perſonalitatem.

6. Duabus his rationibus perſpicue probatur, ſuppoſitum omne, præter ſingularem ſuam naturam, includere poſitivum aliquid, realiter ab ea natura diſtinctum, nimirùm ſubſiſtentiam: & ob id ſuppoſitum omne creatum, eſſe realiter compoſitum ex ſingulari ſua natura & ſubſiſtentia, quam alii ſuppoſitalitatem vocant. Dicet aliquis: ſi ſubſiſtentia ſit aliquid reale, re diſtinctum ab eſſentia, vel eſt materia, vel forma, vel ipſum compoſitum, vel aliquod ejus accidens. Reſp: illud, quod in conſtitutione ſuppoſiti ſuperadditur naturæ ſingulari, non eſſe Ens aliquod propriè, ſed modum Entis: ideoque neque eſſe materiam, neque formam, neque compoſitum, neque ejus accidens.

ART. VII.

Quæ ſit cauſa cur compoſitionem ex eſſentia & exiſtentia, item ex eſſentia & ſubſiſtentia, creatis ſubſtantiis, non autem DEO *tribuant Philoſophi.*

1. SUbſtantiæ creatæ ſingulares tribus modis poſſunt conſiderari, ut ſuprà dictum eſt. Primò, quatenus habent talem eſſentiam. Secundò, quatenùs ſunt entia actu exiſtentia in mundo. Tertiò, quatenus habent talem exiſtendi modum, ſeu quatenus ſunt ſuppoſita. Si primo modo conſiderentur, habent compoſitionem ex ſuæ eſſentiæ partibus Phyſicis, & ejuſdem gradi-

bus

bus Metaphyſicis: e. g. ſi Socrates conſideretur quatenus eſt homo, Phyſicè conſtituitur ex materia & forma ſua: item Metaphyſicè, aut Logicè, ex genere & differentia; h. e. ex animali & rationali. Si ſingulares ſubſtantiæ ſecundo modo conſiderentur, duo includunt, videlicet *eſſentiam* & *exiſtentiam*: hæ autem, ſecundùm noſtrum concipiendi modum, ſe habent ut potentia & actus, ut ſuprà explicavi: ideoque cùm ex potentia & actu ſemper fiat compoſitum aliquod unum per ſe, meritò dicimus ſingulares ſubſtantias ſic conſideratas, eſſe compoſitas ex eſſentia & exiſtentia; h. e. ex natura & exiſtendi actu. Sic Petrus quatenus eſt homo actu exiſtens in mundo, hæc duo includit naturam humanam, & exiſtendi actum, includit (inquam) tanquam duo principia ex quibus conſtituitur.

2. Si ſingulares ſubſtantiæ creatæ tertio modo conſiderentur, i. e. ſi conſiderentur quatenus ſunt ſuppoſita, nom ſolùm habentia eſſentiam actu exiſtentem in mundo, ſed etiam talem modum exiſtendi, nimirum per ſe & non in alio, ſi (inquam) ſic conſiderentur, duo includunt, videlicet eſſentiam actu exiſtentem, & ſubſiſtentiam, ſeu modum per ſe exiſtendi, illi eſſentiæ exiſtenti ſuperadditum: eſſentia autem ſeu natura ſingularis ſubſtantiæ creatæ, eſt potentia reſpectu ſubſiſtentiæ, & ſubſiſtentia eſt ejus actus ei ſuperadditus, eamque perficiens; ideoque ex eſſentia ſeu naturâ actu exiſtente, & ſubſiſtentiâ ei ſuperadditâ, meritò dicimus fieri aliquod unum per ſe; videlicet ipſum ſuppoſitum. Sic Petrus, quatenus eſt talis perſona, includit ſiugularem eſſentiam, per quam eſt ſingulare Ens; & ſingularem ſubſiſtentiam, per quam eſt perſona ſingularis.

3. Quæret aliquis; quæ ſit cauſa, cur iſtæ tres compoſitiones, D E O non attribuantur; cùm eſſentia, exiſtentia, & ſubſiſtentia ſeu perſonalitas, in omnibus perſonis Trinitatis inveniantur, non mi-

nùs quàm in personis humanis & Angelicis: quælibet enim persona Trinitatis suam habet essentiam, & existentiam, sibi cum reliquis personis Trinitatis communem; habet etiam suam propriam subsistentiam, aut personalitatem, per quam à reliquis personis differt. Respondetur, earum compositionem nullam posse DEO attribui, salvâ ejus simplicitate, salva item infinitâ perfectione, & dignitate glorioſiſſimæ illius naturæ. Hoc autem manifestum evadet, si istas compositiones sigillatim, & seorsim consideremus & perpendamus.

4. Primò igitur, compositio essentialis, tum Physica, tum Metaphysica, à DEO removenda est: illa quidèm, quia spiritualem naturam evertit; hæc verò, quia DEUS sub nullo genere univoco continetur, ut postea probabitur (DEO favente) in quæstionibus de DEO. Secundò, compositio ex essentia & existentia, à DEO removetur, ob duas rationes: primò, quia ad omnem compositionem, sive sit realis, sive rationis, requiritur ut unum superaddatur alteri, propter constitutionem alicujus tertii: at existentia, neque revera, neque secundùm nostrum concipiendi modum, est aliquid superadditum essentiæ DEI, sed potiùs est aliquid in ipsâ DEI essentia inclusum, ut declaravi. *Art.* 2. Ergo existentia DEI non potest cum ejus essentia concurrere ad constituendum aliquod tertium. Secundò, compositio ex essentia & existentia, tribuitur substantiis creatis, quia earum *esse* ita se habet ut potentia, & existentia ut actus illi superadditus: at essenria DEI non potest appellari potentia, respectu existentiæ divinæ, quia in se includit existentiam, ut dictum est loco jam citato: nulla autem potentia in se includit actum suum, sed ad actum suum, tanqnam ad aliquid ulterius & externum dirigitur.

5. De tertia compositione, quæ est suppositorum ex naturâ singulari, & subsistentia, major est dubitatio; ea enim videtur DEO tribuenda, quia

quæ-

quælibet persona Trinitatis, hæ duo includit, essentiam divinam, quæ communis est omnibus tribus personis; & particularem suam personalitatem, per quam à reliquis duabus personis distinguitur; Ergò ex his duabus composita est. Si respondeas, personam aliquam ideo non esse compositam ex natura & subsistentia, quia subsistentia est aliquid in ipsa Dei essentia inclusum, sicuti jam dictum est de existentia; facile confutaberis: si enim subsistentia aut personalitas Patris esset de essentia ejus, esset toti Trinitati communis, sicut & ipsa ejus essentia est. At hoc est absurdum: Ergo & illud. De hac controversia meam mentem aliquot assertionibus proponam.

6. Assert. 1. *Subsistentia, aut personalitas Patris* (idem de Filii, & Sp. Sancti hypostasi dicatur) *non differt ab jus essentiâ ullo genere realis diversitatis, neque tanquam res à re, neque tanquam modus rei à re, sed ab ea differt solâ distinctione rationis.* Probatur hæc assert. sic; primò quicquid est in Deo, est Deus. Ergo nihil est in Deo, quod revera, & à parte rei (ut loquuntur) ab ejus Deitate differt. Secundò, si persona Patris realiter componatur ex ejus essentia, & subsistentia seu personalitate, duo sequentur absurda: Primò, Deum Patrem non esse absolutè loquendo & summè simplicem; summa enim simplicitas omnem compositionem tollit, imprimis autem realem: secundò, Deitatem esse alicujus rei partem, omnis autem pars est incompletum aliquid, & minùs perfectum quàm totum illud cujus est pars.

7. Assert. 2. Deus *non componitur ex natura & subsistentia, tali compositione, qualis cernitur in creatis substantiis.* Hæc assert. manifestè sequitur, & infertur ex præcedente: si enim Deus non componitur realiter ex natura & subsistentia, non habet talem compositionem ex natura & subsistentia, qualem habent substantiæ creatæ; nam hæ componuntur ex natura & subsistentia, tanquam ex duo-

bus principiis re ipsâ distinctis, & ideo earum compositio realis est.

8. Assert: 3. *Quamvis subsistentia Patris de ejus essentia non sit, sed secundum nostrum concipiendi modum, sit aliquid ejus essentiæ superadditum, non tamen licet dicere, Patris personam esse ex iis duabus compositam compositione rationis; imò non concipere debemus ista duo in Patre, tanquam duas partes eum componentes:* cùm enim concipimus Deitatem tanquam alicujus rei partem, formamus de Deo enormem conceptum, & imperfectionem non exiguam Deo affingimus. Quare laudanda, & imitanda videtur eorum modestia, qui piè sentiunt & profitentur, essentiam & personalitatem includi in persona Patris, Filii, & Sp: sancti, non per modum compositionis, sed per modum ineffabilis conjunctionis aut unionis.

ART. VIII.

An hoc posito, quod omnis perfectio sit de essentia Dei, *sequatur subsistentiam personalem esse de ejus essentia: & an* Deus, *quatenus est communicabilis tribus personis Trinitatis, sit persona, ut statuit* Cajetanus.

1. EX præcedente doctrina, non levis oritur difficultas, de subsistentia seu personalitate: cùm enim statutum sit, omnem perfectionem esse de essentia *Dei*, necessariò sequi videtur subsistentiam, seu personalitatem in ejus essentia includi; ideoque *Deum*, quatenus est communis tribus personis Trinitatis, esse suppositum aut personam: ratio connexionis est; quia subsistentia est perfectio quædam substantialis, eaque non exigua; suppositum enim omne perfectiorem habet modum existendi, quàm natura quæ in supposito existit. Hìc igitur duo discutienda sunt: Primò,

primò, an subsistentia personalis sit de essentia *Dei*: secundo, an *Deus* quâ *Deus*, sit persona quædam toti Trinitati communis.

2. Ut prior difficultas tollatur, præmissis duabus observationibus, meam sententiam aliquot assertionibus proponam; primò tenendum est subsistentiam tribus modis accipi à Philosophis, ut suprà dictum est: 1. enim ea subsistere dicuntur, quæ non existunt in subjecto inhæsionis: 2. ea quæ non ita insunt, ut ab iis in quibus insunt, quoad existendi actum pendeant: 3. ea quæ nullo modo alteri suppositò insunt, aut inesse possunt. Secundò tenendum est, tribus his significationibus hujus vocis, addi posse quartam, quæ licèt minùs frequens sit, non minùs tamen propria est. Illud enim Ens dici potest subsistere, quod ita existit ut à nulla causa procreante, aut conservante, in suo esse pendeat: hic modus existendi, Dei proprius est, nec ulli enti creato communicari potest; ideoque proculdubiò perfectissimus modus existendi est.

3. His positis, hæc sit Assert. 1. *Subsistentia primo & secundo modo accepta, est* DEO *essentialis, totique Trinitati communis*: sicut enim essentialiter *Deo* competit actu existere, ita etiam est de essentia *Dei* sic existere, ut neque in aliquo subjecto existat, neque ab aliquo suppositò in quo est, quoad actum existendi pendeat.

4. Secunda Assert. *Subsistentia tertio modo accepta, etsi quatenus est in* DEO, *re non differat ab ejus essentia, non tamen verè dici potest esse de essentia DEI*: quicquid enim est de essentia *Dei*, illud *Deo*, quâ *Deus* est, competit. Si igitur personalitas est de essentia *Dei*, *Deus* quatenus est *Deus*, est persona, & per consequens, omnes tres personæ, quatenus sunt unus verus DEUS, verè dici possunt una persona: quod sanè absurdum est, & nostræ fidei principiis contrarium.

5. Assert. 3. *Subsistentia quarto modo accepta, est*

de

de essentia DEI, *seu est essentiale ejus attributum*; nam esse primum Ens, à se & non aliunde suum *esse* habens, est ipsissima natura seu essentia DEI.

6. Assert. 4. *Vocabulum hoc* (perfectio) *distinguendum est*; aliæ enim sunt perfectiones, *quarum negatio imperfectionem importat*, ut esse seu existere, vivere, esse Spiritum, esse bonum, esse justum: horum enim opposita, nimirùm non existere, non vivere, &c. manifestæ imperfectiones sunt. Aliæ sunt perfectiones, *quarum negatio nullam imperfectionem importat*: sic sapientissima DEI decreta de creatione & gubernatione rerum, perfectiones sunt, sed eorum negatio nullam imperfectionem importat: quamvis enim DEUS nulla talia decreta habuisset, imo quamvis contraria his decreta habuisset, imperfectior non fuisset: sic ambulare, currere, sedere, loqui, sunt perfectiones hominis, sunt enim actus, omnisque actus est perfectio: at negatio horum actuum nullam imperfectionem involvit; quamvis negatio potentiarum ex quibus oriuntur, imperfectionis notam rei, cui tribuitur, inurat: dico negationem horum actuum nullam imperfectionem involvere, quia homo non est imperfectior, cùm non ambulat, quàm cùm ambulat, aut cùm non loquitur, quàm cùm loquitur.

6. Prioris generis perfectiones omnes sunt de essentia DEI, illique, quâ DEUS est, necessariò conveniunt: at de perfectionibus secundi ordinis, aliter sentiendum est; non enim sunt de essentia DEI, nec illi necessario conveniunt, quâ DEUS est, v. g. decreta DEI de hominum æterna salute & morte, etsi re non differant ab ejus essentiâ, non tamen verè dicuntur esse de essentia DEI: si enim hoc esset verum, ex necessitate naturæ DEO inessent, & sic libertas decretorum divinorum tolleretur. Ad posterius genus perfectionum, subsistentiam personalem referimus; etsi enim ejus negatio, cùm essentiæ finitæ creaturarum tribuitur,

tur, imperfectionem involvat; cum tamen Deitati, seu naturæ divinæ attribuitur, nulla imperfectionis labe eam aspergit: ratio imparitatis est hæc; essentia divina in se includit modum quendam existendi, longè perfectiorem subsistentiâ personali, nimirùm modum existendi absque dependentia in essendò, ab ulla causa procreante, aut conservante: dico hunc modum existendi esse perfectiorem subsistentiâ personali, quia in eo posita est perfectio primi entis; & ob id creaturis communicari nequit: subsistentia verò personalis & hominibus, & Angelis communicatur. Contrà verò, essentia finita creaturarum in se neque existendi actum includit, neque ullum existendi modum personalitate perfectiorem: ideoque ea imperfecta est, ob defectum personalitatis, cùm Deitas nullo modo imperfecta sit, ob carentiam talis subsistentiæ.

8. *Franciscus Suarez, lib. 3. de Trinit. Cap. 10.* aliam distinctionem *perfectionis* affert, sed magis obscuram, & difficilem, ideoque eam hic non proponam: illud autem diligenter notandum est, quod isti distinctioni addit, videlicet, divinitatem, præcisis relationibus seu subsistentiis personalibus, non includere formaliter perfectiones earum: includere tamen illas eminenter, tum quia hoc necessarium est ad infinitatem illius entis, tum quia ipsa Deitas est radix, & fundamentum omnium illarum perfectionum.

9. Posterior quæstio facilè solvitur, sublatâ priori difficultate: cum enim DEO, ut est communis tribus personis, ea subsistentia non conveniat, quæ suppositorum est propria: intrepidè dicendum est, DEUM sic consideratum non esse personam. At (inquit *Cajetanus*) DEUS quatenus est communis tribus personis, etsi non sit persona strictè & [illegible] loquendo, potest tamen dici persona completa. Respondeo cum *Eusebio*, in rebus divinis non usurpandas esse no-

novas, & inusitatas locutiones, & ab omni Patrum consuetudine abhorrentes: præsertim cùm quis decipi possit tali loquendi modo, & existimare tres personas esse unam personam, aut suppositum.

ART. IX.

An DEUS, ut est communis tribus personis, sit singularis substantia: & an tres personæ Trinitatis, sint tres singulares substantiæ.

1. Substantia apud Latinos à subsistendo (ut volunt nonnulli,) & à substando accidentibus (ut volunt alii) dicta est: juxta posteriorem Etymologiam, DEUS Opt. Max. non est substantia, sed substantiarum omnium principium, & causa: at juxta priorem, verissimè & propriissimè est substantia; non quidem universalis, sed singularis & individua: substantiæ enim secundæ indigent primis, ut in iis existant; at DEUS etiam quá communis est tribus personis, nulla re indiget, in qua existat. Sed objiciet aliquis: DEUS, ut est communis tribus personis Trinitatis, est prædicabilis de pluribus, Ergo est universalis, & secunda substantia. Respond. definitionem universalis, sic concipiendam esse; *universale est id quod prædicari potest de iis quæ sunt plura secundum ipsum nomen universalis:* sic homo prædicatur de iis quæ sunt plura secundùm nomen hominis, i. e. de pluribus hominibus: at DEUS Prædicatur quidem de pluribus personis, non tamen dici potest prædicari de pluribus secundùm nomen DEI, i. e. de pluribus DIIS. Alii dicunt illud esse universale, *quod prædicari potest de pluribus, in quibus dividitur, & multiplicatur:* sed eodem res redit.

2. Secundò obj. nulla prima seu singularis substantia

ſtantia ſub ſe continet alias primas, ſeu ſingulares ſubſtantias: at DEUS ſub ſe continet tres perſonas; quælibet autem perſona eſt ſingularis ſubſtantia. Reſp: nulla ſingularis ſubſtantia, ſub ſe continet alias ſingulares ſubſtantias numero, h. e. differentiis individualibus diſtinctas, poteſt tamen una ſingularis ſubſtantia ſub ſe continere plures perſonas unam numero eſſentiam habentes, & ſolis exiſtendi modis diſtinctas.

3. Altera quæſtio, in titulo propoſita, eſt; an tres perſonæ Trinitatis ſint tres ſingulares ſubſtantiæ? Hujus quæſtionis difficultas in hoc eſt poſita; quòd Orthodoxi Patres ſtatuant filium eſſe Patri ὁμοούσιον, h. e. ut Eccleſia latina vertit, conſubſtantialem, ſive unius & ejuſdem ſubſtantiæ; ut meritò *Hieronymus* in Epiſtola ad *Damaſum* dixerit, *quis audeat ore ſacrilego tres ſubſtantias in DEO concedere*? Contrà verò, cùm perſona ſit ſubſtantia ſingularis, tot videntur eſſe ſingulares ſubſtantiæ in Deitate, quot ſunt in ea perſonæ.

4. Hujus quæſtionis determinatio duabus aſſertionibus comprehendi poteſt. Primò, novæ & inſolitæ locutiones in myſteriis fidei non ſunt uſurpandæ: vitandi enim ſunt omnes modi loquendi, qui Hæreticis vel in ſpeciem favere videntur. Qui igitur de tribus perſonis adorandæ Trinitatis loquuntur, ii uti non debent ſupradicto loquendi modo, dicentes eas eſſe tres ſubſtantias; ne favere videantur *Arianis*, *Macedonianis*, *Valentino Gentili*, *& ejus ſectatoribus*. Secundò, nullo modo admitti poteſt illa locutio, ſed rejicienda eſt tanquàm apertè falſa, & *Tritheitica*: ſi enim tres perſonæ ſint tres ſubſtantiæ; vel ſunt tres ſubſtantiæ finitæ, vel ſunt tres ſubſtantiæ infinitæ: non ſunt tres ſubſtantiæ finitæ, ſeu creatæ, ut patet: at neque ſunt tres ſubſtantiæ infinitæ, quia non ſunt tres DII.

5. Conſequentia non eſt valida argumenti allati in contrarium: dabo enim ſimilem conſequentiam

tiam, quæ planè vitiosa & inepta est, omnium judicio: ut si hoc modo argumentetur aliquis; Petrus stans, Petrus sedens, & omne aliud ejusmodi aggregatum, est substantia singularis accidente quodam vestita; Ergo quot sunt talia aggregata, tot sunt singulares substantiæ accidentibus vestitæ. Si (inquam) aliquis sic argumentetur, vitiosa erit illatio: quia Petrus stans, & Petrus sedens sunt duo talia aggregata; at non sunt duæ singulares substantiæ, sed una numero & individua substantia. Quæret aliquis, quid ex antecedente isto, *persona est singularis substantia*, rectè & legitimè possit colligi. Respondetur hanc esse justam, & licitam consequentiam; persona est singularis substantia, Ergo quot sunt personæ, tot sunt ea quibus singulis competit esse singularem substantiam.

ART. X.

An CHRISTVS, quatenus homo, sit persona: item an CHRISTVS, quatenus homo, sit ubique.

1. AFfirmativam quæstionis partem probare videntur hæc argumenta. 1. Sicut omnes singulares Boves, Equi, Leones, &c. sunt suppositа irrationalia; ita etiam omnes singulares homines sunt suppositа rationalia, seu personæ: Ergo CHRISTUS, *quâ est singularis homo*, est persona. 2. Omnis singularis substantia completa, & concreto nomine significata, est suppositum, ut docent omnes Metaphysici; at CHRISTUS, *quatenus est singularis homo*, est talis: ergo est suppositum: omne autem suppositum rationale est persona. 3. Homo singularis differt à singulari sua essentia, ut suppositum à natura in supposito existente; ergo CHRISTUS, *quatenus est homo singularis*, est suppositum, & proinde persona.

2. Dein-

2. Deinde si CHRISTUS *quatenus est homo*, sit persona, ut jam probatum est, vel est persona immensa, & ubique existens, vel est persona finita, & certo loco comprehensa: posterius admitti non potest, quia sic in CHRISTO duæ essent personæ, una finita, altera infinita; ergo dicendum est prius, videlicet CHRITUM *quatenus est homo*, esse personam immensam, in omni loco, & extra omnem locum existentem: & proinde non solùm fatendum est, illam propositionem, CHRISTUS *homo est ubique*, esse veram; sed etiam illam, CHRISTUS *quatenus homo, est ubique.*

3. Ut huic quæstioni satisfiat, dico primò, ambiguam, & proinde distinguendam esse illam propositionem, CHRISTUS, *quatenus est hic homo est persona*; nam ut loquitur *Suarez, in tertiam partem D. Thomæ. Tom. 1. quæst. 16. art. 11.* illa particula *quatenus*, vel *reduplicat suppositum*, vel *reduplicat naturam*: h.e. vel hic est ejus sensus; CHRISTUS *ratione naturæ humanæ ab eo assumptæ est persona*; & sic propositio est apertè falsa, nam CHRISTUS neque habet à sua humanitate quòd sit persona simpliciter, neque ab ea habet novam aliquam subsistentiam, aut personalitatem; sic enim in eo duplex esset hypostasis; neque verum est dicere humanitatem ab eo assumptam, suam propriam subsistentiam, aut personalitatem habere, quia ea alteri inexistit, & non subsistit: Idcirco negandum est CHRISTUM ratione naturæ suæ humanæ esse personam: vel hic est ejus sensus: CHRISTUS *quatenus est suppositum humanam naturam includens, est persona*; et sic propositio est verissima, ut probant tria illa argumenta in limine articuli posita; illud enim suppositum, in quo est humanitas, est persona.

4. Alii brevius respondent, CHRISTUM, quatenus est hic homo, duo includere, videlicet *subsistentiam divinam, & naturam humanam*; et dicunt

cunt CHRISTVM *quatenus est homo*, esse personam respectu subsistentiæ divinæ, quam materialiter includit, non verò respectu naturæ humanæ assumptæ, quam magis formaliter & directè importat illa vox, hic homo.

5. Dico secundò, illum modum loquendi, CHRISTVS quatenus homo est, est persona, fugiendum esse: 1. Quia Nestoriano dogmati, quo duæ personæ CHRISTO tribuuntur, favere videtur. 2. Quia reduplicatio proprie accepta importat propriam rationem, vel causam cur attributum insit subjecto: certum autem est rationem, secundùm quam personalitas CHRISTO competit, non esse in natura humana, & proinde CHRISTVM non satis commodè dici personam, quatenus est hic homo. 3. Quia Theologi, dum disserunt de CHRISTO, & utuntur illis reduplicationibus, *Quatenus* DEUS, *quatenus homo*, aut *quatenus hic homo*, non respiciunt CHRISTI subsistentiam personalem, sed naturam: designant enim naturam, secundùm quam hæc vel illa attributa, CHRISTO conveniunt: at personalitas non competit CHRISTO, secundùm naturam humanam, ideoque insolens est illa locutio, CHRISTUS, *quatenus est hic homo, est persona*.

6. Quod ad alteram partem argumenti attinet, respondendum est ut suprà, CHRISTUM, *quatenus est hic homo*, duo includere, videlicet subsistentiam divinam, & naturam humanam ei superadditam: respectu subsistentiæ divinæ, quam materiali quadam ratione includit, dici potest CHRISTUS, *quatenus est hic homo*, esse persona immensa, & nullo loco definita: respectu naturæ humanæ quam magis formaliter, & directè importat illa vox, *hic homo*, rectè negatur CHRISTUM, quatenus est hic homo, esse personam immensam, & ubique existentem; idque quia ejus natura humana habet suum parti-

particulare ubi; & certo loco comprehenditur.

7. Cæterùm licèt illa propositio aliquo sensu vera sit, ut jam dictum est; quia tamen Vbiquitariorum errorem redolet, quia item sensus quem verba istius propositionis evidentiùs præ se ferunt, est absurdus, videlicet quòd CHRISTVS *ratione naturæ humanæ sit immensus; seu quòd ejus humanitas immensa sit*; ideo rejicienda est, & sedulò cavenda.

ART. XI.

An Vbiquitariorum *argumenta ab unione personali petita sint valida.*

1. PRIMA objectio eorum, qui humanæ CHRISTI naturæ, immensitatem quandam affingunt, sic proponi solet; *Quicquid personaliter conjunctum est cum toto λογῳ, illud existit ubicunque existit ὁ λογος: at natura humana CHRISTI est talis: Ergo.* Respondetur, propositionem esse apertè falsam: nam ex personali unione duarum naturarum in CHRISTO, non magis sequitur, humanitatem esse ubicunque est Deitas, quàm ex unione substantiali animæ nostræ cum materia capitis, sequitur capitis materiam esse ubicunq; est anima, h. e. esse in pede, quia anima est in pede: dico eam esse substantialiter conjunctam toti animæ, quia tota anima est in totocorpore, & tota in qualibet ejus parte. Si igitur benè & acutè argumentantur Vbiquestæ, cùm talem syllogismum extruunt, bona & efficax erit hæc argumentatio; *Quod substantialiter est conjunctum toti animæ, illud existit ubicunq; existit anima: at materia capitis est substantialiter conjuncta toti animæ: Ergo est ubicunq; est anima:* anima autem est in materia pedis, Ergo etiam materia capi-

pitis est in materia pedis.

2. Secunda ob. *Vnio duarum naturarum in* CHRISTO *facta est: ἀδιαιρέτως καὶ ἀδιαστάτως: Ergo non existit earum una, nisi ubi existit altera: i. e. in omnibus locis coexistunt.* Respond. adverbia *inseparabiliter & indistanter*, cùm adhibentur ad explicandum modum, quo uniuntur quæ naturæ in personâ τῷ λόγῳ duplicem usum habere: primò enim adhibentur, ad refellendum *Nestorii* errorem, qui has naturas non tantùm distinxit, sed divisit & separavit, utrique naturæ suam propriam hypostasin affingens: ideoque illis non conjunxit in unam hypostasin. Secundò, ut sciamus istam unionem esse indissolubilem, & has naturas, postquam semel conjunctæ sunt, nunquam disjungi aut separari posse. Negamus igitur istam consequentiam, *humana & divina natura indissolubiliter, & inseparabiliter, in una persona conjunctæ sunt: Ergo ubicunque existit earum una, ibi etiam existit altera*; ratio est, quia per distinctionem localis præsentiæ duarum naturarum earum unio non dissolvitur, sed potius naturarum veritas asseritur, & confusio tollitur.

3. Instabit aliquis primò: *Si istarum naturarum una ibi existit, ubi non existit altera, tum earum una ab altera separatur: at verum est prius: Ergo etiam posterius.* Resp. Negando connexionem: anima enim humana, quæ tota est in materia capitis, est etiam tota in aliis membris, in quibus materia capitis non existit; at unio animæ cum materia capitis, hoc pacto non dissolvitur: nam, ut omnes nôrunt, anima non nisi per mortem hominis, divellitur & separatur à capite, & reliquis membris. Secundò inst. *Anima, quæ tota existit in materia capitis, & tota extra eam, non unitur capiti, unione adæquatâ & completâ; sed ei unitur, tanquam materiæ partiali & incompletæ: contrà verò unione adæquatâ, et completâ unitur toti corpori, quia anima ita est tota in toto corpore, ut nullo modo sit extra illud: Ergo, cum ex sententia* Calvinistarum, *tota Deitas existat in humanitate, et etiam totâ ex-*

extra eam, unio τῦ λόγυ cum humanitate, non erit adæquata, & completa. Respond. Imparem esse rationem: unio enim animæ cum materia capitis, dicitur in completa, quia non est unio *totius cum toto*: i. e. totius formæ cum tota materia, sed cum ejus parte: at unio τῦ λόγυ cum humana natura, est totius cum toto: i. e. totius Deitatis CHRISTI, cum tota ejus humanitate, in una hypostasi. Vera igitur ratio cur unio animæ cum materia capitis, sit inadæquata, non est quòd anima ea istat extra materiam capitis, sed quòd non sit unio totius cum toto: i. e. integræ formæ cum integra materia. Quamobrem non est, quòd *Vbiquitarii* nobis objiciant, nos personam CHRISTI solvere, naturas ipsius divellere, & inadæquatam conjunctionem naturarum ei affingere: sed contrà est quòd nos doleamus, & miremur, tam elumbia argumenta, tam pueriles ineptias, viris ab eruditione claris placere, & imponere potuisse.

4. Tert: ob. *Secunda persona Trinitatis, postquam humanam naturam assumpsit, semper & ubique est* DEUS INCARNATUS: *Ergo nusquam est* EXCARNATUS, ut insolenter loquitur *Philippus Nicolai*. Resp. Illud argumentum, nihil concludere contra nos, & proinde totum admitti posse: cùm enim incarnatio DEI posita, sit in humanæ naturæ assumptione, ejusq; conjunctione hypostatica cum divina, necesse est excarnationem (ut cum *Philippo Nicolai* loquar) significare humanæ naturæ depositionem, desertionem, & unionis jam factæ dissolutionem: absit autem dicamus beatissimum λόγον carnem, quam in utero Virginis assumpsit, alicubi deponere, exuere, aut è suâ hypostasi exterminare. Instabit aliquis primò; si λόγος existit extra carnem, λόγος est alicubi excarnatus: at verum est prius, ex vestra sententia. Ergo etiam posterius admittere tenemini. Resp. Negando illam connexionem; sicut enim tota anima humana existit extra materiam capitis, salvâ ejus

ejus unione cum materiâ capitis, ita etiam totus λογ@ exiſtit & in carne, & extra carnem, ſalvâ ſua perſonali unione cum natura humana; & proinde τὸ *eſſe extra carnem* non neceſſariò infert *excarnationem*, ſeu unionis iſtius perſonalis diſſolutionem. *Matthius Martinus* acutiſſimus Theologus, ad hujuſmodi argumentum à *Balthaſare Mentzero* propoſitum reſpondens, dicit voculam *extra* eſſe ambiguam; & aliàs idem valere quod *ultra*, h. e. negare rei uuius incluſionem in alia re: aliàs autem, importare ſeparationem, & negare unionem; priore modo dicit λόγον exiſtere extra carnem à ſe aſſumptam, non verò poſteriore modo.

5. Inſtabit aliquis ſecundò: Si λόγ@, *priori modo eſt extra humanitatem*, λόγ@ *alicubi non erit homo*: at λόγ@ *nuſpiam non eſt homo*: *Ergo nuſpiam eſt extra humanitatem*: probatur aſſumptio: λόγος ſemper & ubique eſt homo nam ſemper & ubique eſt θεάνθρωπος. Reſp. Quamvis *Sanctus Thomas*, & cum eo ferè omnes Scholaſtici Theologi, putent illam propoſitionem, λόγος *ubique eſt homo*, ſimpliciter eſſe falſam, puto tamen diſtinctionem eſſe ad hibendum: vel enim hic eſt ejus ſenſus, λόγος *ubique eſt perſona, humanam naturam ſibi unitam habens*: vel hic eſt ejus ſenſus, λόγος eſt erſona habens naturam humanam, *ubique ſibi unitam, ideoque ubique ſibi localiter preſentem.* In priori ſenſu propoſitio eſt vera, & à nobis admittitur, quia noſtræ ſententiæ non concontradicit: in poſteriori verò, planè falſa eſt, & proinde à nobis nunquam admittitur. Inter hos duos ſenſus iſtius propoſitionis, ingens eſſe diſcrimen, ex his exemplis liquet: *Maritus ubique, ſeu ubicunque exiſtit, eſt vir uxorem habens*, eſt propoſitio vera: at hæc, *maritus eſt vir, ubique, ſeu in omnibus locis uxorem habens*, eſt propoſitio falſa: Similiter hæc. *Dominus ubique eſt vir, ſervum habens*, propoſitio eſt vera: hæc verò, *Dominus eſt vir, ubique ſervum habens* falſa eſt.

6. In-

6. Instabit aliquis tertiò: Si λόγος *non habet naturam humanam ubique sibi unitam & localiter coexistentem, totus* Christus *non est ubique, sed una tantùm ejus natura, videlicet Deitas: at absurdum est posterius. Ergo etiam prius.* Resp. Negando connexionem propositionis, nam ex antecedente istius connexæ propositionis, bene sequitur *totum* CHRISTI, i.e. omnes partes CHRISTI, non esse ubique; non verò bene sequitur *totum* CHRISTUM non esse ubique. Hanc distinctionem cur repudiet D. *Jacobus Andreæ*, & cum eo reliqui *Ubiquitarii*, magnopere demiror: *Totus enim* CHRISTUS est homo, sed non totum CHRISTI; *totus* CHRISTUS est passus, mortuus, & resurrexit; sed non *totum* CHRISTI: i.e. utraque ejus natura.

7. Instabit aliquis quartò: CHRISTUS *non est totus, sine humanitate: Ergo si totus* CHRISTUS *est ubique, humanitas* CHRISTI *est ubique.* Resp. Negando sequelam; istius enim argumenti consequentia, est planè ridicula, & refutatione indigna, ut patet ex his exemplis, quæ similem consequentiam continent: *Totus* CHRISTUS *non est sine Deitate: Ergo si totus* CHRISTUS *est passus & mortuus, Deitas etiam passa est, & mortua:* Item, CHRISTUS *non est totus, sine pede suo: Ergo si totus* CHRISTUS *est homo, pes* CHRISTI *est homo.*

ART. XII.

An subsistentia personalis τῦ λόγυ, sit naturæ ejus humanæ communicata: Et an rectè loquantur, qui dicunt, humanitatem CHRISTI *subsistere ubique, per subsistentiam τῦ λόγυ; Item existere ubique secundum esse suum personale.*

1. EX eo quod dici solet hypostasin, aut subsistentiam τῦ λόγυ, communicatam esse carni CHRISTI, duo consectaria dicun-

tur: primò enim *Vbiquitarii* inde colligunt, omnipræsentiam, imò & proprietates omnes τε λογε, esse humanæ naturæ communicatas; ratio consequentiæ est, quia hypostasis τε λόγε, non differt realiter ab ejus essentia, ideoque nec à proprietatibus ejus essentialibus: *Si igitur verum est hypostasin* τε λόγε, *esse carni communicatam, etiam proprietates ejus, eodem modo ei communicatas esse fatendum est.* Secundò, nonnulli etiam ex nostris Theologis, qui putant CHRISTI carnem posse dici ubique locorum subsistere, per subsistentiam τε λόγε, licèt in uno solo existat, ex eodem fundamento, sic ratiocinantur. *Humanæ naturæ* CHRISTI *communicata est subsistentia* τε λογε; *cùm igitur* τε λόγε *subsistentia infinita sit, & nullius loci ambitu includatur, caro* CHRISTI, *per eam subsistentiam sibi communicatam, dici potest ubique subsistere*: hoc posterius argumentum periculosius est præcedente, quia tantopere placet quibusdam Orthodoxis Theologis, ut profiteantur nos in hac controversia de locali præsentia carnis CHRISTI, λογομαχειν, & nonnisi verbali dissidio, ab *Vbiquitariis* discrepare; quod an verum sit, judicent illi qui historiam *colloquii Mompelgartensis* & *Bezæ* ac *Jacobi Andreæ* Polemica scripta super hac materiâ diligentiùs considerarunt.

2. Ut igitur duo illa argumenta perspicuè diluantur, distinguendum est verbum *communicandi*, & docendum quo sensu CHRISTI subsistentia sit λογῳ communicata: tenendum igitur est, aliquid tribus modis dici alteri communicari. Primò, *& inhæsivè & denominativè*, quo modo odor pomi communicatur manui, nam & odor ille, saltem idem specie, inest manui, & denominat manum, i.e. verè prædicatur de manu. Secundò, communicatur aliquid *denominativè, sed non inhæsivè*: quo pacto reges & Imperatores communicant imperii dignitatem uxoribus suis, illæ enim denominantur Imperatrices, & reginæ, non quòd in se habeant potestatem, aut authoritatem imperialem,

tialem, sed quòd earum mariti istam authoritatem habeant. Tertiò, communicatur aliquid alteri, neque *inhæsivè*, neque *denominativè*, sed vel *effectivè*, quo modo DEUS dicitur communicare seipsum creatis entibus; illa enim dicuntur entia & bona, participatione primi entis, & primi boni, ut loquitur *Zanchius*; vel *sustentativè*, quo modo accidentibus suis communicatur subjectum, ea videlicet sustentando, et recipiendo in se: vel *aliquo alio simili modo*. Dico hæc neque communicari *denominativè*, neque *inhæsivè*, quia DEUS neque existit in creaturis tanquam forma essentialis, aut accidentalis in suo subjecto: neque de iis prædicatur, prædicatione verâ & affirmativâ: subjectum etiam neque inest accidentibus suis, neque ea denominat, sed contrà ab iis denominatur.

3. Hypostasis seu subsistentia τῦ λόγε, tertio hoc modo communicatur naturæ ejus humanæ: h. e. neque communicatur ei *inhæsivè*, neque *denominativè*, sed *sustentativè* tantùm. Prior pars hujus assertionis sic declaratur: Humana natura CHRISTI (ut benè notat *Martinius* contra *Menzerum*.) omnis propriæ personalis subsistentiæ expers est, & nullo modo subsistit; h. e. *neque per se, neque per accidens*; sive, ut planiùs loquar, *neque naturâ suâ, neque ex unione*. Ergo subsistentia τῦ λόγε, neque *inhæsivè*, neque *denominativè* ei communicata est: Probatur antecedens: Si humanitas CHRISTI aliquo modo subsistit, aliquo modo est suppositum aut persona, & proinde aliquo sensu verum erit, CHRISTUM assumpsisse suppositum, aut personam: at absurdum est posterius; Ergo etiam prius. Probatur connexum, quia suppositum & subsistentia reciprocantur, adeo ut omne suppositum habeat subsistentiam, & omne subsistentiam habens sit suppositum. Dicet aliquis: Ergo caro CHRISTI planè destituitur personalitate. Respondetur, eam non destitui personalitate, hoc sensu,

quasi non sit personæ alicui unita, est enim unita personæ τῷ λόγῳ; sed quod subsistentia propriè, & formaliter ei neque insit, neque attribui possit.

4. Idem etiam sic demonstrari potest: Si humana natura CHRISTI subsistit, vel per se subsistit, id est, ex se subsistentiam habet, vel subsistit quatenus existit in persona τῷ λόγῳ: priùs à nullo admittetur: at neque posterius manifestâ absurditate caret: quod sic probatur: Caro CHRISTI, quatenus existit in persona τῷ λόγῳ habet modum quendam existendi subsistentiæ contrarium, Ergo non subsistit. Probatur antecedens: *Esse in alio supposito, & subsistere*, seu esse per se, & extra omne aliud suppositum, sunt duo oppositi modi existendi, at caro CHRISTI, quatenus existit in persona τῷ λόγῳ, habet priorem modum existendi, i.e. existit in supposito: Ergo non potest habere posteriorem, qui ei è diametro opponitur.

5. Posterior pars nostræ assertionis sic declaratur: ὁ λόγος naturam nostram, ad suam hypostasin gratiosè recepit & assumpsit, ita ut eius hypostasis carnem sibi intimè præsentem habeat, eamque sibi personaliter unitam gestet: contrà verò caro in illa hypostasi hæreat, & sustentetur. Ex quo fit, ut CHRISTI hypostasis, seu personalis subsistentia, rectè dicatur communicata humanæ naturæ *sustentativè*.

6. Ex hac distinctione communicationis liquet, quid respondendum sit ad utrumque argumentum, in limine hujus articuli propositum: cùm enim hypostasis CHRISTI neque *inhæsivè*, neque *denominativè* communicata sit humanitati ipsius; evidens est *Ubiquitarios*, ex communicatione hypostaseos τῷ λόγῳ, non posse colligere, proprietates ejus essentiales communicatas esse assumptæ carni, aut *inhæsivè*, aut *denominativè*, & proinde negandas esse omnes illas illationes, quibus ex eo fundamento concludunt carnem CHRISTI esse omniscientem, omni-

omni-præsentem, omnipotentem, *&c.* Similiter, cùm falsæ sint omnes illæ enuntiationes, quibus subsistere, aut *esse* aliqnod personale carni CHRISTI tribuitur, quia viz. nullam habet subsistentiam sibi convenientem, nullumque *esse* personale, sed modum quendam existendi iis contrarium, consequens est CHRISTI humanitatem, neque posse dici subsistere ubique. per subsistentiam τȣ̃ λογȣ̃, neque existere ubique secundùm *esse* suum personale. Dicet aliquis, natura humana CHRISTI conjuncta est cum personâ τȣ̃ λόγȣ, quæ omni-præsens est, & omnipotens: Ergo natura humana dici potest omni præsens, & omnipotens *personaliter.* Resp. Si ista consequentia admittatur, pari ratione admittendæ etiam sunt hæ consequentiæ: *Humana natura* CHRISTI *unita est cum persona infinita, & æterna: Ergo ipsa est infinita & æterna personaliter, seu secundùm suum* esse *personale*; Item, *est conjuncta cum ea persona, quæ* DEUS *est & Creator, ac redemptor Mundi: Ergo hæc ei conveniunt personaliter.*

7. Quæret hic aliquis, an quemadmodum actus subsistendi, ita etiam actus existendi, à CHRISTI carne removendus sit. Resp. Neq; quam: caro enim CHRISTI, licet non subsistat, revera tamen habet propriam existentiam, distinctam ab existentia τȣ̃ λόγȣ, sed ab ea dependentem. Dico eam habere existentiam distinctam ab existentia τȣ̃ λόγȣ, quia omne Ens creatum habet & essentiam, & existentiam distinctam ab essentia & existentia creatoris. Dico eam habere existentiam pendentem ab existentia τȣ̃ λόγȣ, quia per se, & extra personam τȣ̃ λογȣ, existere non potest.

EXERCITATIO SECUNDA:

De Origine animæ, & propagatione peccati.

ART. I.

De formarum materialium, & immaterialium diversitate.

UT Decisio hujus quæstionis *De origine animæ*, facilùs intelligatur, quædam præmittam de formarum diversitate, deque varia causalitate, & potentia materiæ, respectu formarum, quæ in eam introducuntur, aut ex ea educunrur.

2. Primò igitur tenendum est, tria esse genera effectorum, quæ propter certum aliquem finem, non verò temerè aut fortuitò producuntur: nam eorum alia omnium quatuor causarum, alia trium, alia duarum tantùm concursu producuntur: Omnium quatuor causarum concursu producuntur substantiæ corporeæ, quæ non possunt habere *esse* aliquod reale in mundo, nisi duæ causæ internæ, viz. materia & forma, duæ item externæ, i.e. efficiens & finis concurrant, ad tribuendum iis existendi actum. Trium causarum concursu, videlicet efficientis, materiæ, & finis, producuntur omnes formæ accidentales seu accidentia, omnes item formæ substantiales, solâ animâ rationali exceptâ: duarum causarum concursu, videlicet efficientis, & finis, producuntur angeli, & animæ humanæ: Angeli enim neque ex materia & forma constant, neque in materia existunt; ideoque duas tantùm habere possunt causas, videlicet efficientem

ficientem & finem. Animæ verò humanæ, licet in materia exiſtant, non tamen ex materia & forma conſtant, neque producuntur vi materiæ, in qua exiſtunt: cùm enim ſint ſpiritus, nullius materiæ vi produci poſſunt, ut mox probabitur, ſed à DEO ex nihilo creantur, & in materiam inducuntur, propter optimum finem, videlicet DEI gloriam, & ipſorum hominum ſalutem æternam.

3. Dixi formas accidentales, ut albedinem, nigredinem, &c. trium cauſarum concurſu produci, quia ut albedo habeat *eſſe reale* in mundo, 1. Oportet finem aliquem, ſeu propoſitum, excitare, & allicere efficientem ad agendum: 2. Oportet efficientem adhibere ſuam vim, ſeu concurſum activum: 3. Oportet *materiam in qua*, ſeu ſubjectum albedinis, concurrere, & cooperari concurſu paſſivo, ad tribuendum illud *eſſe* albedini: hoc autem præſtat, recipiendo actionem cauſæ efficientis & producentis albedinem, item recipiendo ipſam albedinem, eamque ſuſtentando. Ex trium harum cauſarum concurſu, pendet albedinis aliorumque accidentium exiſtentia, præcipuè verò à materia, in qua recipiuntur, quæque concurſu paſſivo producit & ſuſtentat ipſorum *eſſe*: idque quia ex efficiente, & fine, pendent tantùm quoad *fieri*, ex materia autem ſeu ſubjecto pendent, & quoad *fieri*, & quoad *eſſe*: nam neque poſſunt fieri ſine concurſu materiæ in qua exiſtunt, neque poſſunt in exiſtendi actu perſeverare, illâ materiâ ſublatâ: at efficiente & finali cauſâ ſublatis, poteſt accidens jam productum, in exiſtendi actu perſeverare, ut liquet ex infinitis penè exemplis.

4. Dixi omnes formas ſubſtantiales, animâ humanâ excepta, etiam trium cauſarum concurſu produci: quia ut forma lapidis v. g. actu exiſtat, 1. Oportet finem aliquem motione metaphoricâ movere efficientem. 2. Neceſſe eſt efficientem activâ ſuâ virtute diſponere materiam lapidis, ad

recipiendam illam formam ſubſtantialem. 3. Oportet materiam, in genere cauſæ ſubjectivæ concurrere ad producendam, & ſuſtentandam illam formam, idque quia illa forma pendet à materia, quoad *fieri*, *eſſe*, & *operari*; h. e. neque poteſt fieri, neque eſſe, neque operari, ſine materia in qua exiſtit: iſta autem dependentia formarum ſubſtantialium à materia, manifeſtè arguit materiam eſſe formarum in ea exiſtentium cauſam, non quidem *activam*, ſed *paſſivam*, & *ſubjectivam*, ut vocant: omnis enim dependentia alicujus ab aliquo, tanquam à priori, in *fieri*, & *eſſe*, eſt evidens cauſalitatis indicium: at longè aliter ſe habet anima humana; ea enim poſt mortem hominis & exiſtit, & operatur extra materiam: Ergo à materia non pendet quoad *eſſe* & *operari*; at neque ab ea pendet quoad *fieri*; idque quia materia non poteſt vi aliquâ, aut concurſu cauſali tribuere eſſe ſpirituali ſubſtantiæ, qualis eſt anima rationalis, ut mox probabitur, & proinde nullo modo eſt ejus cauſa. Hinc conſequitur, animam eſſe ex earum rerum numero, quæ duarum tantùm cauſarum concurſu producuntur, efficientis videlicet & finis: patet item animam rectè appellari formam *immaterialem*, ſeu *independentem* à materia, cùm è contrario omnes aliæ formæ, tum ſubſtantiales, tum accidentales, vocentur formæ *materiales*, & à materia *pendentes*; v.g. Forma ignis, ſicut exiſtere nequit extra ſuam materiam, ita etiam ſine ea non poteſt calefacere, & comburere. Forma bruti, ſicut exiſtere nequit ſine materia ſua, i.e. corpore, ita ſine eâdem ſentire, aut appetere non poteſt. At anima humana, non ſolùm exiſtit extra materiam poſt mortem hominis; ſed etiam extra eam operatur, exercendo actus intelligendi, volendi, gaudendi, aut dolendi.

ART.

ART. II.

De duplici materiæ causalitate & potentia, item de formarum eductione ex potentia materiæ.

1. IN hoc articulo notandum est primò, Materiam seu causam materialem, duplicem habere causalitatem, unam respectu compositi, seu materiati, alteram respectu formarum ab ea pendentium. Causalitas ejus respectu compositi, est in eo posita, quòd tanquam pars essentialis constituat compositum: respectu formarum ab ea pendentium, causalitas ejus in eo est posita, quod concursu passivo concurrat cum agente ad tribuendum iis *esse*, & ad illud ipsum *esse* conservandum.

2. Secundò notandum est, duplicem esse materiæ potentiam, unam *receptivam* tantùm, & non etiam *causativam*, alteram & *receptivam*, & *causativam*; priorem potentiam habet materia respectu solius animæ rationalis, habet enim potentiam naturalem recipiendi animam in se, sed non habet potentiam concurrendi in genere causæ materialis, ad tribuendum *esse* animæ: posteriorem habet respectu omnium aliarum formarum, tum essentialium, tum accidentalium: non solùm enim potest eas recipere in se, sed etiam concursu passivo cooperari cum agente, ad eas producendas.

3. Tertio notandum est, illos Philosophos malè explicare eductionem formarum ex potentia materiæ, qui dicunt formam actu existere in materia, ante rei generationem, non tamen apparere, sed quasi sub confusione potentiæ ejus latitare, per generationem verò manifestam fieri, ita ut illud *esse actuale*, quod priùs erat quasi absconditum, non incipiat simpliciter per generationem; sed per eam incipiat fieri manifestum, & sic è tenebris ac confusione materiæ, qvasi in lucem educatur. Dico hanc explicationem eductionis malam esse, quia

si forma existat actu in materia ante compositi generationem, ipsum compositum existit ante suam generationem, quod apertè absurdum est: ratio consequentiæ est, quia ex materia & forma actu existentibus, & unitis, resultat compositum, iisque positis necessariò ponitur compositum; ideoque si materia & forma existant unitæ, ante generationem compositi, ipsum compositum existit ante suam generationem. Dicet aliquis: si forma non existit in materia ante rerum generationem, non potest dici ex materia educi, seu extrahi: nihil enim potest educi, seu extrahi ex eo, in quo non est. Resp. Formam dici ex materia educi, non quòd ex materiæ substantia, sed quòd ex materiæ potentia causativâ educatur seu extrahatur: quamvis enim forma ante generationem in ipsa materiæ substantia non existat, in ejus tamen potentia verè & propriè existere dicitur, quatenus à materia est producibilis; nam esse in materiæ potentia causativa, nihil est aliud, nisi à materia tanquam à principio passivo posse produci.

4. Quartò notandum est, illos etiam toto cœlo errare, qui dicunt formas, ante generationem, secundùm *esse* inchoatum & imperfectum, h. e. secundùm gradus quosdam suæ entitatis, existere in materia: per generationem verò incipere esse in materia, secundùm *esse* completum, & consummatum. Dico hujus sententiæ Patronos turpiter errare, quia inde sequitur formam substantialem variari, quoad gradus intensionis & remissionis, non minùs quàm accidentia; quia item absurdum est, in unâ & eâdem materiâ actu existere omnes formas, quæ ex materiæ potentia educi possunt, sive sint totales, sive partiales; sic enim in unâ & eadem re, simul essent penè infinitæ entitates substantiales re diversæ. Sed objiciet aliquis; si forma ante rei generationem planè nihil sit: sequetur omnes formas *fieri ex nihilo*, & proinde creari. Resp. Formas omnes posse dici *fieri ex nihilo*, si *fieri ex nihilo* accipiatur pro *fieri ex nulla sui parte præexistente*, non verò

rō *si fieri ex nihilo* accipiatur propriè, pro eo quod est *fieri ex nulla materia præexistente*, quo sensu idem valet, ac creari; fiunt enim formæ ex materia, h. e. fiunt materiâ concurrente in genere causæ subjectivæ, ad tribuendum iis *esse*.

5. Quintò notandum est, eos etiam malè explicare eductionem formarum ex materiæ potentia, qui dicunt formam ideo ex materiæ potentia educi, quòd materia ante adventum formæ habeat potentiam ad eam recipiendam: Si enim hæc explicatio esset veritati consentanea, omnes formæ, nullâ exceptâ, essent ex materiæ potentia educibiles; idque quia materia habet potentiam ad quamlibet formam recipiendam, potentiam (inquam) vel naturalem, vel obedientialem. Potentia autem naturalis est ea, quæ educibilis est in actum vi alicujus agentis naturalis, ut potentia passiva ligni ad recipiendum calorem, dicitur naturalis, quia educi potest in actum vi naturalis agentis, ignis videlicet. Potentia materiæ obedientialis est, quæ in actum educi non potest vi agentis naturalis; sed vi alicujus agentis superioris, atque alterius ordinis, cui ea materia ita subdita est, & subjecta, ut necessariò ei obediat: talis est potentia ligni, vel lapidis ad formam statuæ; non enim educitur in actum vi alicujus agentis naturalis, sed vi agentis per artem: talis etiam est potentia animæ ad recipienda dona supernaturalia, ut fidem, spem, charitatem, non enim ullâ vi naturali in actum educi potest, sed infinita vi & virtute creatoris.

6. His positis: facile est explicare eductionem formarum ex materiæ potentia; cùm enim nihil possit educi ex aliquo, nisi illud quod priùs fuit in eo; manifestum est eas solas formas ex potentia causativa materiæ educi, quæ antequam existant, sunt in potentia causativa materiæ, i. e. producibiles sunt per concursum passivum materiæ: illæ enim formæ quamdiu actu non existunt, habent potentiam ad accipiendum *esse* à materia, tanquam à principio passivo, & receptivo; ideoque cum

actu existere incipiunt, ut activâ agentis, & passivâ materiæ, rectè dicuntur educi ex potentia *causativa* materiæ, quia non amplius sunt in potentia *causativâ* materiæ, i. e. non jam sunt à materia producibiles; quod enim semel productum & causatum est, non amplius est in potentia causæ, sed eductum est ex statu potentialitatis, in statum actualitatis. Forma igitur bruti verè dicitur educi ex potentia *causativa* materiæ seminis, quia ante generationem bruti, illa forma fuit in potentia causativa materiæ seminis, i. e. producibilis erat vi passivâ istius materiæ; jam verò per actionem generantis, illa forma producta est, & posita extra potentiam causativam materiæ; ita ut non amplius sit producibilis vi passivâ materiæ, nisi amittat eam existentiam, quàm nunc habet. Contrà vero anima humana, licèt producatur in materia: non tamen ex ejus potentia causativa educitur, sed in materiam inducitur, idque quia nunquam fuit in materiæ potentia causativa, nec materia unquam habuit potentiam ad tribuendum esse animæ, per passivum suum concursum.

ART. III.

An anima rationalis sit ex tradice.

1. VErus hujus controversiæ status est, utrum anima rationalis educatur ex potentia materiæ seminis, vi seminalis & prolificæ virtutis, sicut animæ plantarum, & belluarum: an verò à DEO absque materiæ præexistentis concursu producatur, h.e. creetur, & corpori infundatur. Posterior sententia omnibus ferè modernis Philosophis, & Theologis arridet, & meritò; non enim memini me legisse ullum argumentum in contrarium, tanti ponderis; ut possit aliquem, vel mediocriter in hac controversia versatum, in eorum sententiam adducere, qui contendunt animas nostras à parentibus,

per

per carnalem generationem proseminari, non verò à DEO creari, & infundi. Contrà verò, pro ea sententia, quæ asserit animas humanas à DEO immediatè creari, non solum faciunt varia S. Scripturæ testimonia, sed etiam argumenta Philosophica principiis naturæ notis nitentia: ego autem, omissis argumentis ex S. Scriptura petitis, quia ea luculenter proponuntur à Theologis, præcipue verò à clarissimo *D. Junio, in explicatione* 1. *cap. Genes.* rationes quasdam afferam, partim ex Physica, partim ex Metaphysica depromptas.

2. Prima ratio est hæc: *Si anima est generabilis, est corruptibilis: at absurdum est posterius: Ergo & prius*: ratio majoris est hæc; illa forma, quæ ita dependet à materia, ut per concursum causæ materialis in generatione producatur, ita etiam dependet à materiâ, ut si ab eâ separetur, quæ conferebat & conservabat ejus *esse*, necessario pereat. Ad hoc argumentum respondere solent Theologi, & Philosophi, qui sunt in contrariâ sententiâ, animas humanas esse ex se corruptibiles, ut probat illud argumentum; quia dependent à materiâ in *fieri* & *esse*, duraturas tamen esse in æternum, quia DEUS statuit eas conservare. Quod si quis eos roget, cur anima, in se spectata, sit corruptibilis: Respondent hanc esse rationem, quia si DEUS cessaret ab actu quo conservat animas, illæ statim in nihilum redirent. Sed hæc responsio non placet, primò quia Theologi, & Philosophi, cùm dividunt substantias in æternas & caducas, non volunt aliquas substantias ideo esse æternas, quòd à conservativo DEI influxu non dependeant; sed quòd à nullâ creaturâ, per actionem Physicam destrui possint: hoc autem modo non solùm Angeli, & Cœlum, sed etiam animæ rationales incorruptibiles dici possunt. Deinde illi qui ita respondent, non possunt negare animam humanam ita se habere, ut nullâ actione Physicâ, seu materiali destrui possit: unde ego infero, eam nullâ actione Physicâ, vel materiali, posse produci. Quænam enim est ratio, quòd nullâ

actione

actione Physicâ destrui possit ? Nonne, quia est substantia spiritualis ? At ob eandem etiam rationem, nullâ virtute materiali potest produci, idque quia, sicut repugnat spiritui actione Physicâ & materiali destrui, ita etiam repugnat spiritui actione Physicâ & materiali produci, generatio autem est actio Physica & materialis, tum quia fit in materia, tum quia fit per virtutem materialem, scilicet per virtutem seminalem.

3. Secunda ratio : *Deus voluit animas humanas existere, extra corpora, post hominum mortem ; voluit autem animas belluarum perire cum corporibus : Ergo dedit animæ rationali, naturam independentem à materiâ ut ratione illius naturæ possit existere extra materiam corpoream* ; unde infero animam quoad naturam suam esse independentem à materiâ corporeâ.

4. Tertiò, *Ea sola forma educitur ex potentiâ causativâ materiæ, quæ fit materiâ passivè concurrente, ad tribuendum ei esse : sed materia seminis non potest, concursu passivo, tribuere esse animæ : Ergo non educitur ex potentiâ materiæ, sed à* Deo *per creationem in materiam infunditur.* Propositio manifesta est ex præcedentibus : assumptio probatur ; nulla virtus activa agit ultra suum genus, ut loquuntur ; i.e. non potest agendo producere eam rem, quæ est excellentioris naturæ ; & superioris ordinis : sed anima excedit totum genus naturæ corporeæ, cùm sit substantia spiritualis : nulla igitur virtus corporea potest animam producere. Ad hoc argumentum respondere solent, vim materialem in semine existentem, per se non posse producere spiritualem substantiam animæ, posse tamen virtute spiritualis illius substantiæ, cujus est instrumentum, i.e. virtute animæ hominis generantis ; elevari ultra suam speciem, ad producendum spiritum : quemadmodum phantasma, quod est sensibilis & materialis species, virtute animæ, cujus est instrumentum, species intelligibiles, h.e. spirituales rerum imagines intellectui patienti imprimit. Hoc effugium planè futile est, & nullius momenti ; fieri enim non potest, ut agens

gens creatum operâ instrumenti purè materialis, aliquid immateriale producat: facultas autem prolifica in semine existens, purè materialis est; secus tamen accidit, in productione specierum intelligibilium; anima enim utitur vi intellectus agentis, ut principalis instrumenti, excitantis & elevantis phantasma, ad producendas illas species; quare universaliter verum est, virtutem materialem non posse esse aut principale, aut solitarium instrumentum, in productione spiritualis substantiæ, licèt esse possit instrumentum secundarium, in productione spiritualis qualitatis.

5. Quartò, *Illi qui sunt in oppositâ sententiâ, coguntur admittere conclusiones admodum duras, & absurdas*; nam ut vitent vim talium argumentorum, coguntur admittere animam non esse substantiam spiritualem; item animam posse actione Physicâ destrui, nisi DEUS eam speciali suo auxilio conservet ab interitu: quæ conclusionis admodum derogant dignitati, & excellentiæ animæ nostræ, & nobis auferunt occasionem confutandi *Atheos*, argumentis petitis ab immortalitate animæ. Si enim anima est forma naturâ suâ dependens à corpore, ita ut extra corpus per se existere non valeat, quomodo persuadebimus iis, animam esse immortalem? derogant etiam hæ conclusiones sapientiæ divinæ; quippe asserere DEUM voluisse animas existere, extra corpora, & negasse iis naturam ad hoc idoneam, est dicere DEUM non satis prudenter produxisse animam.

6. Quintò, *Quamvis dicamus animam à* DEO *creari, & in corpus infundi, & proinde parentem non tribuere filio suo animam, satis tamen commodè tueri possumus, hominem tam verè generare hominem, quàm leo leonem, & bos bovem; possumus item tueri naturalem & hæreditatiam corruptionem, quam* Peccatum Originale *vocant, à parentibus ad liberos propagari & illius propagationis modum explicare*: nulla ergo necessitas nos cogit amplecti eam sententiam, quæ ani-

mæ

mæ naturæ repugnat, & ejus dignitati tantum detrahit.

ART. IV.

An & quomodo homo verè generare hominem dicatur.

PHiloſophi, & Theologi, qui dicunt animam non traduci per ſemen, aut ex ſemine elici, variis modis diſſentiunt de generatione hominis, & actione in qua generatio hominis conſiſtit. Primò enim nonnulli, cùm iis hoc argumentum objicitur----*homo generans non tribuit filio animam, per quam eſt homo: Ergo homo non generat hominem.* Reſpondent hominem dici generare hominem, quia ſuppeditat materiam ex qua fit homo, id eſt, quia tribuit filio corpus hominis: verùm hæc reſponſio admodum frigida eſt & indigna quæ ab ullo Philoſopho proferatur: primò enim ex ea ſequitur, hominem tantùm generare corpus hominis, non verò totum hominem; & hoc eſt ipſum, quod argumentum probat. Secundò, quia nemo Philoſophorum dixit, generationem ſubſtantialem eſſe productionem aut ſuppeditationem materiæ; ſi enim producere ſubſtantiam, eſt ſuppeditare materiam ad producendam ſubſtantiam; Pari ratione, is qui ſuppeditat artifici materiam ad conficiendam ſtatuam, dicetur conficere ſtatuam, quod admodum abſurdum eſt. Tertiò, generare hominem, eſt tribuere τὸ *eſſe* homini, ut ex ipſis terminis patet: at eſſe hominis ſeu natura humana, neque conſiſtit in anima ſola, neque in corpore ſolo, ut omnes fatentur: ſi enim natura humana in altero horum conſiſteret, per ſeparationem animæ à corpore non deſtrueretur natura humana: conſiſtit ergo natura humana, in unione corporis & animæ, i.e. conſiſtit in eo, quòd homo verè conſtet animâ & corpore: ſi ergo generans non efficit, ut filius ſit quid.

quid conſtans ex anima & corpore, ſed tantùm efficit ipſum corpus, homo generans non verè dicetur tribuere homini genito *eſſe* hominis, atq; adeo non verè dicetur generare hominem.

2. Alii, cùm vident ſe non poſſe evitare vim hujus argumenti per priorem reſponſionem, aliam reſponſionem excogitárunt, ſed penè tam invalidam ac eſt prior: dicunt enim hominem verè generare hominem, quia non ſolùm tribuit ei materiam, i. e. corpus; ſed etiam præparat materiam ad recipiendam formam; atque adeo per virtutem prolificam, attingit conjunctionem animæ & corporis, per quam conjunctionem homo conſtituitur in *eſſe hominis*, & fit tale compoſitum Phyſicum: hi ergo non dicunt patrem conjungere animam filii cum corpore filii, per virtutem ſeminalem, (hoc enim tribuunt D E O qui animam infundit;) ſed præparare materiam ſeminis ad recipiendam formam humanam, quam quidem præparationem, poſtquam completa fuerit, immediatè ſequitur conjunctio animæ & corporis: hinc liquet ex eorum ſententia, actionem generandi nihil aliud eſſe quàm præviam materiæ alterationem, & præparationem ad recipiendam formam: in hac ſententia fuerunt penè omnes antiquiores Philoſophi, etiam omnes penè Moderni, plerique etiam Pontificii Theologi; nam *Conimbricenſes*, in explicatione *lib. 1. de ortu*, teſtantur ſe ipſos olim amplexos fuiſſe hanc ſententiam, quia fuit recepta apud omnes: verùm hæc ſententia, ut dictum eſt, non magis ſatisfacit argumento quàm prior. Primò, quia præparatio materiæ eſt mutatio in qualitate, atque adeo eſt alteratio. Generatio autem non eſt alteratio; ſunt enim diverſi ſpecie motus, in hoc differentes, quòd altera terminetur ad qualitatem, altera ad ſubſtantiam: Ergo generatio non eſt mutatio, vel præparatio materiæ; neque generare, eſt præparare materiam. Secundò, generatio eſt una ſimplex mutatio, vel ſimplex motus, ut omnes fatentur: at illa præparatio non eſt poſita in una muta-

mutatione, sed in variis alterationibus, quæ præcedunt introductionem formæ: nam aliquando dilatatur, aliquando consolidatur illa materia, aliquando humor augetur, aliquando minuitur, ita scilicet postulante naturâ formæ introducendæ: Ergo illa præparatio non est generatio, sed aggregata seu multiplex mutatio, sive alteratio. Tertiò, generare est tribuere *esse*; *esse* autem hominis consistit in eo, quòd constet ex anima & corpore: si ergo DEUS copulet animam cum corpore, infundendo (ut dicunt Theologi,) DEUS tribuit *esse* homini, non verò generans: solus enim ille qui copulat animam cum corpore, efficit ut homo constet ex anima & corpore. Denique homo in instanti gignitur, id est, in instanti fit homo: Ergo non gradatim; ideoque ejus productio, non est mutatio aliqua successiva, sed instantanea.

3. Tertius modus respondendi est eorum, qui, dicunt hominem generare hominem, neque quòd ei tribuat materiam, neque quòd materiam præparet; sed quòd tribuat ei etiam formam, non quidem specificam, id est, animam rationalem (hanc enim volunt tribui à solo DEO, qui eam creat, & unit cum corpore;) sed quòd ex potentia seminis educat animam vegetativam, & sensitivam: verùm hæc sententia minimè omnium placet, quia manifestè ex ea sequitur, hominem non generare hominem, sed hoc vivens, & hoc animal; præterea (ut dicebam) *esse* hominis in eo consistit, quòd homo constet ex anima & corpore; Si ergo filius non debeat patri, quòd constet ex animâ rationali & corpore, non habet naturam hominis à patre sibi communicatam.

4. Rejectis his sententiis, nos cum doctissimis Philosophis. *Doct: Sc: Ruvio*, & Professoribus *Academiæ Conimbricensis*, quàrtum dicendi modum amplectimur, asserentes hominem verè generare hominem, quamvis anima à DEO creetur; non quòd tribuat ei corpus solummodò, neque quòd præparet corpus ad recipiendam animam, neque quòd

quòd in materia, aut ex materia corporea, efficiat animam vegetativam, aut sensitivam sui filii; sed quòd ab homine generante sit ipsa actio, quâ anima rationalis substantialiter corpori unitur, ac incipit informare, inhabitare, & implere totam materiam corporis: adeo ut ex nostra sententia, generatio hominis sit posita in illa actione, quâ, per virtutem prolificam, anima essentiali vinculo cum corpore copulatur.

ART. V.

Utrum generatio posita sit in productione formæ, an verò in conjunctione formæ cum materia.

1. UT nostræ sententiæ veritas appareat, primò ostendam actionem generantis (loquendo in genere, de omni generatione) esse positam in conjunctione materiæ & formæ: secundò, nonnihil specialiùs dicam de illa actione, quâ anima corpori unitur. Quod ad prius attinet, generatio compositi non est productio materiæ; idque quia materia proprie dicta est ingenerabilis, & incorruptibilis, id est, à nullo potest fieri, nisi à creatore, si enim creatura aliqua produceret materiam primam, produceret eam ex nulla materia præexistente; atque adeo crearet eam; nulla autem creatura creat, cùm creatio requirat infinitam virtutem. Deinde cum ex igne fit aer, aer generat alium aerem, mutando ignem in aerem, non autem per illam generationem producit materiam novi aeris, sed in materiam præexistentem introducit formam novi aeris.

2. Generatio substantialis, non est productio materiæ, ut jam ostensum est; at neque est productio formæ, quod quidem certum est, & evidens apud eos, qui dicunt animas à DEO creari: at non

non minùs evidenter etiam probari poteſt contra eos, qui dicunt animam eſſe ex traduce. Primò enim natura hominis eſt in eo poſita, quòd conſtet ex anima & corpore : at per actionem quâ anima unitur corpori, ſive anima ſit à DEO, ſive à patre, homo fit compoſitum conſtans ex anima & corpore : Ergo per illam actionem, homo accipit naturam, vel *eſſe* hominis ; & proinde per illam actionem producitur : quid enim eſt aliud, producere hominem, quàm efficere ut exiſtat homo, ſeu Ens conſtans ex anima & corpore ? Secundò, nunquam poteſt compoſitum Phyſicum de novo produci, ſive per generationem, ſive per aliam mutationem, niſi ejus materia & forma de novo conjungantur, & coeant in unum per ſe, ut evidens eſt : poteſt tamen compoſitum Phyſicum de novo produci, & reverà fieri, quamvis ejus forma non producatur de novo : Ergo efficere compoſitum Phyſicum, potiùs eſt materiam & formam conjungere, quàm formam producere : probatur aſſumptio ; primò, ex reſurrectione mortuorum in die judicii ; tum enim homines de novo producentur, & de novo accipient *eſſe* hominis, per veram productionem ſubſtantialem, licèt non ordinariam, ſed planè extraordinariam ; at tum eorum anima non poteſt dici de novo produci, quia exiſtebat ſemper poſtquam creata eſt ; ſed tantum de novo uniri cum materia : Ergo productio compoſiti Phyſici non eſt productio formæ, ſed potiùs unitio formæ cum materia. Si quis tam impudens ſit, ut neget in reſurrectione mortuorum futuram veram productionem ſubſtantialem, contra eum utar hoc argumento ; Producere ſubſtantiam corpoream, eſt tribuere *eſſe* ſubſtantiæ corporeæ : at tum DEUS hominibus mortuis, qui quamdiu mortui erant non habebant verum *eſſe* ſubſtantiæ naturalis, quia non conſtabant ex materia & forma unitis, verè & propriè dabit integrum & plenum *eſſe* corporis naturalis, efficiendo ut verè conſtent ex corpore

&a-

& anima : Ergo DEUS per illam actionem verè producit corpora naturalia. Non negari quidem poteſt, illam actionem eſſe actionem longè diverſam à generatione ſubſtantiali, & modo generandi ordinario ; certum tamen eſt eam actionem eſſe veram productionem ſubſtantialem ; quod probamus ex definitione productionis ſubſtantialis ; quid enim aliud eſt producere ſubſtantiam, quam conferre *eſſe* illi ſubſtantiæ, quæ ante illam actionem, non habebat *eſſe* ſubſtantiale. Secundò probatur aſſumptio ſic ; DEUS poteſt creare animam infantis per aliquod tempus ante ejus generationem, & poſtea, in ipſa generatione, illam animam cum corpore ejus conjungere : Ergo poteſt eſſe vera generatio ſubſtantialis abſque productione formæ.

3. Quod ad poſterius attinet : Theologi & Philoſophi, qui ſunt in noſtrâ ſententiâ *de origine animæ*, aſſerunt virtutem ſeminalem in belluis duplicem habere operationem ; ſcilicet eductionem formæ ex potentia materiæ, & unitionem ejuſdem formæ cum compoſito ; quas quidem actiones dicunt non realiter, ſed ratione ſolâ diverſas eſſe : idque quia per unam & eandem actionem re, educitur forma ex potentia materiæ, & unitur ſubſtantialiter cum materia. Contrâ, aſſerunt virtutem ſeminalem, quæ in ſemine hominis exiſtit, habere unam tantùm actionem, ſcilicet unitionem formæ, i. e. animæ cum materia corporea ; unam (inquam) actionem principalem, nam certum eſt, ab ea virtute proficiſci varias actiones minùs principales, ſcil. præparationes materiæ corporeæ ad recipiendam animam : quare dicunt in productione hominis eſſe duas actiones proficiſcentes à diverſis agentibus ; ſcilicet creationem animæ, & unitionem ejuſdem cum materia : creationem animæ aiunt eſſe operationem ſolius DEI, quod evidens eſt ; unitionem verò animæ cum corpore, volunt eſſe actionem, non quidem ſolius hominis, DEUS enim cooperatur

tur cum homine in actione illa; sed hominis & DEI simul: & addunt, in hac unitione, & non in alia actione, positam esse generationem hominis: quod ex eo patet, quia suprà ostensum est, producere compositum, neque esse producere materiam, neque producere formam, sed formam cum materia unire, & copulare: ex nostra ergo sententia, eodem instanti, quo DEUS creat animam in corpore, homo generans per virtutem seminalem animam à DEO creatam cum corpore subsantialiter unit, & connectit; adeo ut actio DEI terminetur ad animæ *esse simpliciter*; actio verò patris terminetur, non quidem ad animæ *esse simpliciter*, sed ad ejus *esse in corpore*, seu ad unionem animæ cum corpore.

4. Ad illud argumentum, *homo est homo per animam; si ergo pater non tribuit filio animam, non tribuit ei esse hominem.* Respondent, hominem esse hominem, neque per animam seorsim acceptam, neque per corpus, sed per integram naturam, sive per essentiam humanam; & aiunt patrem uniendo animam cum corpore, per virtutem seminalem tribuere filio τὸ *constare ex anima & corpore*; & proinde ei tribuere naturam & essentiam per quam est homo; patet autem unamquamque rem, esse talem rem non per alteram essentiæ partem, sed per totam essentiam, quia essentia est id, per quod Ens est Ens; atque adeo talis essentia est id, per quod res est talis res: illud autem quod dici solet, unamquamque rem esse talem rem per formam suam, ita concipiendum est ut intelligamus unamquamque rem esse talem rem per formam, non quidem tanquam adæquatam rationem (ratio enim adæquata cur res sit talis res, est quia habet talem essentiam) sed tanquam principalem partem essentiæ; si enim inter se conferamus partes essentiæ Physicæ, res quælibet est talis res per formam, potius quàm per materiam; interim si conferamus aut formam, aut materiam cum integra essentia, res quælibet est talis res potius per essen-

essentiam, quàm aut per materiam, aut formam.

5. Verùm, hic oritur magna difficultas; si enim DEUS infundit animam, (ut omnes Theologi loquuntur, qui sunt in hac sententia) conjunctio animæ cum corpore potius tribuenda erit DEO, quàm homini generanti; quid enim aliud est animæ infusio in materiam corpoream, quàm conjunctio animæ cum materia? Respondent nonnulli DEUM dici infundere animam, non quòd per se solum copulet animam cum corpore; sed quòd per virtutem seminalem illud præstet, cujus ministerio utitur tarquam instrumento, non quidem necessario (ipse enim potest per se connectere animam & corpus) sed ordinario, quia scilicet ejus usus est ordinarius in omni animalium generatione. Alii probabiliùs respondent, Deum dici infundere animam in corpus, non quòd substantialiter, sed quòd localiter conjungat animam & corpus: id est, quòd creet animam in corpore, & per ejus creationem in tali *ubi*, efficiat eam localiter præsentem corpori: dicunt enim, eodem instanti quo DEUS creat animam localiter præsentem corpori, eodem (inquam) instanti virtutem seminalem eas partes connectere, vinculo substantiali: docent autem localem præsentiam animæ, esse quid longè diversum ab ejus unione substantiali cum materia; quia Angelus assumpto corpore vestitus, est localiter præsens illi corpori, non verò substantialiter ei conjunctus, ut forma materiæ suæ.

ART. VI.

An præcedens doctrina tollat peccati originalis *propagationem.*

1. QUI putant humanam animam à DEO immediate non creari, sed ex potentia seminis educi, objicere solent, nostram sententiam planè tollere *peccati originalis* propagationem, & nullum modum relinquere quo explicari

cari possit istius peccati derivatio á parentibus ad liberos: ut igitur hoc cavillum ipso facto diluam, partes quasi integrantes istius peccati enumerabo, & quomodo singulæ propagentur docebo.

2. Partes peccati originalis sunt tres: Primò, participatio peccati primorum parentum, illud enim fuit commune peccatum totius generis humani. Secundò, carentia originalis justitiæ, id est, defectus donorum, tum intellectûs tum voluntatis, quibus *Adamus* & *Eva* ante lapsum ornati sunt. Tertiò, propensio vel inclinatio ad malum; non enim solùm caremus originali justitiâ, quæ nos ad bonum propensos faciebat, sed etiam eâ sublatâ succesit contraria qualitas legi adversa, quæ nos ad omnem turpitudinem pronos reddit.

3. Prima Pars peccati originalis eodem modo propagatur à perentibus ad liberos, quo propagari solet generis splendor, item jus hæreditarium: nimirum neque per animam, neque per corpus, sed per naturalem generationem; sicut enim *Carolus* v. g. ideo hæres regni est, quia Regis filius est, & ideo filius Regis, quia à Rege genitus est: sicut etiam *Carolus* ideo nobilis est, quia nobilium parentum proles est, & ideo proles, quia à nobilibus parentibus per naturalem generationem descendit: ita etiam *Adæ* peccatum ideo est nostrum, quia nos ejus filii & hæredes sumus: i. e. quia per naturalem generationem descendimus ab *Adamo*. Hæc sententia de propagatione prima hujus patris peccati originalis, coincidit cum eorum sententia, qui dicunt animam à DEO creatam, evadere corruptam & ream per hypostaticam suam unionem cum corpore, quia ex illa unione animæ & corporis, resultat totus homo, qui est successor *Adami*, atque adeo reus inobedientiæ *Adami*.

4. Hic tria diligenter notanda sunt: Primò, ea quæ jam dicta sunt non intelligenda esse de quolibet successore *Adami*, sed de successore per naturalem

ralem generationem genito, i. e. de eo, qui per ordinarium modum generandi, videlicet per concursum maris & fœminæ, ab *Adamo* descendit; alioqui enim sequetur Dominum nostrum IESUM CHRISTUM esse reum peccati *Adami*, quod absurdum & impium dictu est. Secundò notetur, beatam Virginem necessariò esse ream peccati *Adami*; si enim illud ipsum propter quod nos rei sumus peccati *Adami*, inveniatur in beata Virgine, ipsa non minùs est rea, quam nos: at verum est prius, illa enim eodem modo descendit ab *Adamo*, quo nos: Ergo etiam verum est posterius.

5. Tertiò notetur, solius primi hominis, non verò posteriorum parentum peccata transire in eorum filios: cujus rei ratio præcipuè est hæc: primus homo justitiam accepit non sibi tantùm, sed toti etiam ejus posteritati; ut si permaneret in justitia, eam simul cum natura in posteros transmitteret; sin eam peccando desereret, cum eâdem natura peccatum quoque in omnem posteritatem transfunderet. Cùm igitur nemo posteriorum parentum simili lege sit institutus, patet istorum peccata, non magis quàm justitiam propagari in posteros, sed singularia, & (ut loquuntur) *personalia* tantùm esse.

6. Secundam partem peccati originalis, viz. carentiam originalis justitiæ, parentes in posteros transmittunt eo modo quo parentes egeni, inglorii, & ignobiles suam egestatem & generis obscuritatem in liberos transfundunt, viz. modo aliquo negativo, non positivo: sicut enim ignobilium & pauperum filii, ideo ignobiles sunt & pauperes, quia eorum parentes istis bonis carent, & proinde ea liberis suis conferre nequeunt: ita etiam infans recèns natus originali justitiâ caret, quia parentes ipsius justitiâ destituti sunt, & proinde eam proli suæ communicare nequeunt. Dicet aliquis; parentes fideles, per gratiam regenerationis, habent dona justitiæ & sanctita-

tis aliquatenus sibi restituta, cur non ergo ea dona in posteros transfundunt ? Resp: quia nulli proximorum parentum, imò ne ipsi *Adæ*, postquam semel peccavit, concessum est, ut donum aliquod in posteros transmittat, hoc enim concessum est solis primis parentibus ante eorum lapsum.

7. Quod ad tertiam partem peccati originalis attinet, communis sententia est, eam eodem modo propagari & transmitti in liberos, quo lepra transmittitur à parentibus leprosis in eorum liberos; nimirum per semen à parentibus emissum: hoc autem sic declaratur; infectio, quæ est in semine leprosi, non est lepra vel morbus formaliter & actu, sed solùm virtualiter; nam est occulta quædam dispositio ad lepram: it etiam infectio spiritualis, quæ est in semine: non est peccatum formaliter & actu, sed est occulta quædam dispositio ad peccatum; ex quo fit ut anima in corpore à DEO creata, veluti flos in loco fœtido, à prima sua origine ex corpore vitium contrahat habituale, atque culpabile; sujus sententiæ fundamentum est, mutua eaque naturalis sympathia, i.e. passionum & affectionum communicatio, inter corpus & animam, tanquam inter duas partes substantiales idem compositum naturale constituentes. Unde fieri videmus, ut corpore malè affecto anima doleat, & vicissim ex animæ hilaritate corpus recreetur; quare sicut anima si infunderetur corpori vulnerato, vel posito in igne, mox in eo corpore doleret, ita dum infunditur corpori ad peccandum dispositio, habitualiter in eo quodammodo peccat.

ART.

ART. VII.

Solvuntur argumenta quæ afferri solent contra præcedentem doctrinam de propagatione nativæ corruptionis per semen parentum.

1. OBjicitur primò sic; corpus non potest agere in spiritum, vitiosam aliquam qualitatem ei imprimendo: Ergo concupiscentia, seu propensio ad malum, à corpore ad animam non derivatur. Respondet ex *Augustino Pareus, lib. 4. de amissione gratiæ, cap. 12.* non omninò fieri naturaliter, sed occulto DEI judicio, quòd anima à carne vitiata, ob culpam primorum parentum, vitium contrahat, h. e. licèt corpus in spiritum naturaliter agere nequeat, per occultam tamen justitiam divinæ legis illud fieri posse. 2. Alii respondent, id non fieri per actionem carnis in animam, sed per quandam naturalem concomitantiam & communicationem, quæ est inter materiam & formam; sicut enim anima corpori communicat suas affectiones, ut vitam, sensum, & alia hujnsmodi, itam etiam dispositiones corporis communicantur animæ; nam anima infusa corpori malè dispositio, fit stolida, ut videre est in naturaliter fatuis; ita sentit *Esthius Theol. Pont. lib. 2. sent. 31. art. 1.*

2. Tertio, *Hieron. Zanchius, de operibus* DEI, *parte 3. lib. 2. cap. 5.* Respondet, animam ex conjunctione cum corpore, peccato inficì; non per Physicam actionem corporis in animam, sed ex justissima DEI ordinatione, qui sic initio constituerat, ut sicut si *Adam* non peccasset, tota illius justitia in liberos propagaretur, sic, illo peccante, tota naturæ corruptio, quæ ejus inobedientiam est consecuta, ab illo tanquam à capite in omnes homines flueret & derivaretur, idque per semen, tanquam per vehiculum quo ista labes à parte ad prolem transfertur.

3. Quarto, *Alenſis*, & *Bonaventura*, *in* 2 *Sent.* dicunt, animam in corpore immundo vitiari, non quod caro ſpiritum inficiat verâ & reali actione, ſed quòd caro deſtituta originali rectitudine, ac rebellis rationi effecta, animum deorſum trahat, ac per hoc obliquam & diſtortam efficiat. Hanc ſententiam explicans *Pareus*, dicit nos poſſe ſine ulla abſurditate aſſerere temperamentum corporis, licèt brutum ſit, ad mala ſpronum eſſe, & non aptum animæ ad bonas actiones organum: animam verò rectitudine & puritate originali orbatam, ſequi inclinationem & vitioſum temperamentum corporis: idem etiam innuit Clariſſ. *Feſtus Hommius*, in ſuo *Antibellarmino*, *diſput.* 58. *Theſ.* 5.

4. Secundò objicitur: Si DEUS animam puram in carcerem tam impurum detrudit, crudeliter ac injuſtè agit: at impium & blaſphemum eſt poſterius; Ergò & prius eſt abſurdum. Reſp. concedendo totum; nos enim non dicimus *Deum* immittere animam juſtam & puram, in corpus impurum; inde enim ſequitur, animas noſtras eſſe juſtas ante earum infuſionem & conjunctionem cum corporibus, quod poſtea refutabitur *art.* 8. inſtabit aliquis; DEUS infundit animam, ex ſe peccatum non habentem, corpori impuro & contagioſo: Ergò injuſtè agit: Reſp. negando conſequentiam; is enim agit injuſtè qui illud agit cujus contrarium agere tenetur ex æquo & bono; ſed DEUS non tenetur animas filiorum *Adæ*, qui in *Adamo* peccaverunt, & ſic æternam mortem meriti ſunt, puris corporibus infundere, h. e. non tenetur corpora noſtra, labe peccati fœdata, ante infuſionem animarum purgare; ſed contrà, tenetur ea non purgare, idque vi illius comminationis, *quo die comederis, morieudo morieris.*

5. Tertio ob. cauſa cauſæ eſt etiam cauſa cauſati: at DEUS eſt cauſa unionis animæ cum corpore: Ergo eſt etiam cauſa illius peccati, quod a-

nima

nima ex conjunctione cum corpore contrahit, nam unio est causa illius peccati in anima. Respondet *Zanchius*, unionem animæ cum corpore non per se, sed per accidens esse causam peccati, idque quia si *Adam* non peccasset, DEUS copulâsset animas cum corporibus sine ulla peccati consecutione: quare ex accidente est, quod nunc animæ labes eam conjunctionem consequatur. 2. Respond. DEUM tantùm creare animas in corporibus, parentes verò per virtutem prolificam animas substantialiter cùm corporibus conjungere: quare quòd animas habeamus in corporibus nostris, est à DEO; quod verò animas habeamus in corporibus impuris & contagiosis creatas, est à lapsu primorum parentum. In summâ, illa regula, *causa causæ est etiam causa causati*, intelligenda est de causis per se, non per accidens, DEUS enim est causa suæ legis, & lex divina est causa peccati per accidens, ut patet ex *cap. 7. ad Rom. à vers. 8. ad 14.* nemo tamen inde concludere potest, DEUM esse peccati causam.

6. Quartò ob. quod corpus non habet, eo non potest animam inficere: at peccatum, quod animæ est proprium, nimirùm ignorantia mentis & aversio voluntatis à bono, non ineſt corpori: Ergo corpus peccato animam inficere non potest. Resp. sicut semen parentis leprosi producit lepram in corporibus filiorum, licèt actu & formaliter in se non habeat lepram, sed occultam quandam dispositionem ad lepram, ita etiam caro potest inficere animam peccato, licet actu & formaliter in se non habeat peccatum, sed tantùm dispositionem quandam ad peccatum. Respond. igitur ad propositionem; quod corpus in se habet nullo modo, h. e. neque formaliter, neque virtualiter, eo non potest inficere animam, potest tamen inficere animam eo quod in se habet virtualiter & dispositivè.

7. Quintò ob. in *Adamo* vitium prius fuit in

anima, quàm in carne, & ab anima in carnem, non à carne ad animam transiit: Ergo eodem ordine in filiis *Adæ* vitium exiſtit; anima enim, non corpus, eſt πρώτον δεκτικὸν peccati. Reſpondet *Pareus*, alium fuiſſe ordinem in vitii operatione quæ à libero arbitrio cepit, alium eſſe in vitii generatione quæ à carne incipit. Reſponderi etiam poteſt eundum ordinem adhuc ſervari, & animam etiam nunc eſſe πρώτον δεκτικὸν peccati, idque quia ignorantia, contumacia, & averſio à bono actu & formaliter primò inſunt animæ, deinde corpori; licèt diſpoſitivè & virtualiter inſint corpori, priùs quàm animæ. Hìc nobis ſe offert occaſio reprehendendi craſſam & abſurdam eorum ſententiam, qui dicunt peccatum originis actu & formaliter in ſemine ineſſe, ante adventum animæ. Primò enim habitus & privatio verſantur circa idem ſubjectum: Ergo privatio non poteſt eſſe in aliquo ſubjecto, in quo habitus ineſſe nequit: at in ſemine non poteſt eſſe juſtitia originalis, quæ eſt habitus: ergo neque in eo exiſtere poteſt peccatum originale, quod eſt ejus privatio. Secundò, ſi ſemen, actu & formaliter in ſe peccatum habet, varia ſequentur abſurda. Primò, ſemini datam eſſe legem, *lex enim*, inquit Paulus, *data eſt peccatoribus*: ſecundò, ſemen eſſe obnoxium æternæ damnationi, quod enim propriè peccatum in ſe habet, id damnari in æternum poteſt: tertiò, ſemen poſſe à CHRISTO redimi, ſalvari, pœnitentiam agere, & credere, quæ omnia tam abſurda ſunt, inquit *Keckermannus*, ut cogitari vix abſurdius poſſit.

ART.

ART. VIII.

Proponuntur & solvuntur aliquot quæstiones, de propagatione peccati originalis.

1. PRima quæstio est, quomodo possit peccatum originale traduci & propagari, cum anima, cujus illius subjectum est, non traducatur; non potest enim accidens traduci sine subjecto? Respondent Doctor *Esthius*, accidentia frequenter traduci, id est, affectione quâdam, vel infectione transire in alterum, non transeunte subjecto; nam hæreses, errores, vitia ab uno in multos propagantur non transeunte eorem subjecto, hoc est, animâ; quæ quidem responsio vera & solida est, si intelligatur de ea propagatione quâ accidens non idem numero, sed idem specie, transit & traducitur ab uno in aliud; cùm enim traducitur idem numero accidens, necesse est etiam ejus subjectum traduci, & transire: Sic, ut putant nonnulli Philosophi, odore transeunte in manum hominis contrectantis, transeunt etiam subtiliores partes pomi, in quibus odor proximè exstitit. Cùm igitur propagatio peccati, non sit traductio accidentis unius numero de subjecto in subjectum; sed productio accidentis specie ejusdem, non necesse est ejus subjectum, animam videlicet, traduci. Alias responsiones ad hoc argumentum, vide apud *Pareum, lib. 4. de amiss. gratiæ, cap. 12.*

2. Secunda quæstio est, quomodo anima, quæ à Deo producitur, & proinde ab *Adamo* non trahitur, nec ullo modo in lumbis *Adæ* fuit, quomodo (inquam) ea potest dici in *Adamo* peccasse, aut rea esse peccati ab *Adamo* admissi. Respondet *Zanchius*, & cum eo reliqui Orthodoxi Theologi, animam duobus modis posse considerari, videlicet vel in se, & respectu sui, vel quatenus est pars constitutiva illius hominis, qui est filius

Adæ: priori modo considerata anima, non potest dici fuisse in lumbis *Adæ*, & per consequens non potest dici peccasse in lumbis *Adæ*; posteriori verò modo considerata, benè dici potest ab *Adamo* trahi, in lumbis ejus fuisse, & peccasse; totus enim homo fuit in lumbis *Adæ*, idque quia ab *Adamo* descendit per naturalem generationem, & proinde totus homo est reus peccati ab *Adamo* admissi, totus autem homo ad pœnam obligari nequit, nisi & anima & corpus ejus ad pœnam obligentur.

3. Objicit hìc *Balthasar Meisnerus*, acutus quidem Philosophus, sed superbus & magnorum virorum insignis contemptor; totum hominem non posse dici ab *Adamo* trahi, nisi & corpus & anima ipsius ab *Adamo* trahantur, idque quia totus homo est ὑφεσάμενον constans ex anima & corpore; egregium perfectò, & tanto viro dignum argumentum! An non totus CHRISTUS Mariæ filius esse, & ex ea totus genitus natusque esse dicitur, licèt ex ejus substantia Deiratem non acceperit? Omnino: unde & contra *Nestorium* definitum fuit Synodo Ephesina, ut Maria Θεοτόκος appellaretur.

4. Tertia quæstio est, utrum animæ à DEO creentur puræ an impuræ? quam quæstionem licèt alii censeant esse multis difficultatibus involutam, ego tamen puto eam facilè dissolvi & explicari posse. Respondeo igitur, duplicem esse sensum illius quæstionis; prior est, utrum animæ eo instanti quo creantur, sint puræ an impuræ; posterior est, utrum animæ à DEO creante accipiant puritatem seu justitiam, an vero impuritatem & corruptionem? Si priori modo concipiatur quæstio. Respondeo animas eo ipso instanti, quo creantur, esse impuras, simul enim creantur & uniuntur substantialiter cum corporibus contagiosis, ex quibus labem contrahunt; si posteriori modo concipiatur quæstio, Respondeo animas nostras à DEO creante neque accipere

pere puritatem seu justitiam & sanctitatem, neque impuritatem & propensionem ad malum, sed tantùm essentiam spiritualem, & proprietates ab essentia dimanantes : dico DEUM non inspirare animæ venenum læthale concupiscentiæ, quia mali author esse non vult : dico etiam eum non infundere animæ sanctitatem & justitiam, quia anima creatur ut sit pars constitutiva filii & successoris *Adami*, cui DEUS spiritualia dona conferre non tenetur, vide clarissimi *Funii Comment. in Cap. 2. Genes.*

ART. IX.

Diluuntur leviora argumenta, quæ afferri solent contra creationem, & infusionem animæ.

OBjicitur primò, DEUS sex primis diebus totum creationis opus absolvit, posteà verò requievit ab opere suo, *Gen. 2. Exod. 20.* non igitur novæ animæ nunc creantur. Respond. DEUM post sextum diem cessasse à creatione novarum specierum, non verò novorum individuorum : animæ autem, quas jam creat, non specie sed numero differunt ab anima *Adami*, quam primò creavit.

2. Secundò ob. *Genes. 5.* dicitur *Adam* genuisse filium ad imaginem suam, est autem filius imago & similitudo patris secundùm animam : Ergo *Adam* genuit filium secundùm animam. Resp. filium esse imaginem & similitudinem patris, non tam ratione animæ, quàm ratione totius suppositi, i. e. quatenus est quid constans ex anima & corpore : *Adam* ergo non solùm genuit filium similem parri, ut vult *Esthius*; sed etiam genuit id, in quo illa similitudo potissimùm consistit; videlicet ipsam personam filii sui, ex anima & corpore conflatam.

3. Tertiò ob. *Genes. 46.* dicuntur 70. animæ

egressæ de femore *Iacobi*, quod non est aliud quàm seminis propagatione traduci. Resp. animas synecdochicè pro hominibus esse positas: addere etiam possumus, ipsas animas egressas fuisse ex femore *Iacobi*, non quòd è femore *Iacobi* traductæ sunt quoad earum *esse simpliciter*, sed quòd ex eo descenderint quoad earum *existentiam in corpore*, & unionem cum corpore; virtus enim seminis egressi ex femore *Iacobi*, effecit unionem corporis & animæ.

4. Quartò ob. si homo generando non producit animam rationalem, prejoris est conditionis quàm bruta & plantæ, quæ producunt animas sibi proprias, videlicet vegetativam & sensitivam. Respondet *Esthius*, hominem esse melioris conditionis etiam in officio generandi, quàm sunt bruta aut plantæ, eò quòd vis ejus generativa pertingat ad unionem nobilissimæ formæ cum materia, ut suprà declaratum est. Adde quòd hoc ipsum ad magnam dignitatem pertinet, talem habere animam, ad quam producendam, propter ipsius excellentiam, nulla vis naturæ possit pertingere; quâ ratione nec angelis, quorum natura excellentior est quàm hominum, vis ulla generandi competit.

5. Quintò ob. si homo non generat animam filii, sed corpus, non generat totum hominem, sed alteram ejus partem, imò ignobiliorem ejus partem. Resp. negando sequelam: *Mariæ* enim non genuit Deitatem CHRISTI, & tamen verè dicitur genuisse totum CHRISTUM: ignis etiam, cùm ex ligno generat alium ignem, non generat materiam illius ignis, sed tantùm formam, & tamen dicitur generare seu producere totum illum ignem; secundùm definitionem Aristotelis, *generatio est mutatio totius*, &c. Quare hic distinguendum est inter *totum hominem* & *totum hominis*; pater enim generat totum filium, sed non totum filii, id est, omnes partes filii.

6. Sextò

6. Sextò ob. si DEUS sigillatim creat animas omnium qui quomodocunque gignuntur, cooperatur scortaroribus & adulteris: nam fornicariis & adulterinis conceptibus animas creat & largitur, quod videtur absurdum. Resp. DEUS cooperatur generationi naturali, quæ est per se bona, & opus naturæ; non autem vitio, quo fornicatores & adulteri contra legem DEI generationem perficiunt.

ART. X.

An possit reddi commodior aliqua, aut expeditior ratio traductionis concupiscentiæ, seu propensionis ad malum, quam diximus esse tertiam partem peccati originalis.

1. QUI communem sententiam, de infectione animæ à corpore ad peccandum dispositio, spernunt & rejiciunt, illi ad quatuor classes seu ordines vocari & reduci possunt. Primò enim, *Traduciarii*, qui animarum creationem impugnant, firmissimè asseverant se ex suæ sententiæ fundamentis, posse reddere longè meliorem & tutiorem rationem traductionis peccati; quàm nos, qui animarum creationem defendimus: hanc eorum asseverationem (DEO adjuvante) falsam esse ostendam, Articulo ultimo hujus disputationis.

2. Secundò, pontificii Theologi, qui cum *Bellarmine lib. 5. de amissione gratiæ, cap. 15.* damnant sententiam *Lombardi, Henrici, Gregorii Arimin, & Iohannis Driedo*, dicentium concupiscentiam esse adventitiam & positivam quandam qualitatem animæ facultatibus superadditam; illi (inquam) qui hoc dogma rejiciunt, intrepidè asserunt se nullo negotio posse reddere rationem, cur in animâ infantis à *Deo* creatâ, sit concupiscentia seu propensio ad malum. Primò enim di-

cunt, hominem naturaliter constare ex carne & spirltu, & ideo partim cum bestiis, partim cum Angelis communicare naturam: & quidem ratione carnis & communionis cum bestiis, habere propensionem quandam ad bonum corporale & sensibile, in quod fertur per sensum & appetitum: ratione spiritûs & communionis cum Angelis, habere propensionem ad bonum spirituale & intelligible, in quod fertur per intellectum et voluntatem. Ex his autem diversis vel contrariis propensionibus, in uno eodemque homine naturaliter seu per necessariam consecutionem ex principiis essentialibus, existere volunt pugnam quandam inter sensum et rationem, et ex eâ pugnâ ingentem benè agendi difficultatem, dum una propensio alteram impedit.

3. Dicunt secundò, divinam providentiam, initio creationis, ut remedium adhiberet huic morbo seu languori naturæ humanæ, qui ex conditione principiorum essentialium oriebatur, addidisse homini donum quoddam insigne, justitiam videlicet originalem, quâ veluti aureo quodam fræno appetitus sensitivus contineretur, et rationi subjiceretur.

4. Dicunt tertiò, primos parentes, et nos omnes in iis amisisse aureum illud frænum originalis justitiæ, quo sensus rationi subjiciebatur: et ajunt, ex remotione doni istius supernaturalis, statim in nobis ortam esse pugnam inter partem superiorem et inferiorem animæ, h. e. inter sensum et rationem: remoto enim fræno (inquiunt) quo continebatur appetitus ex se pronus ad concupiscendum contra ordinem rationis, per necessariam consecutionem in appetitu sensitivo sequitur propensio ad resistendum rectæ rationi, et appetendum objecta sensibus jucunda, quæ lege prohibentur. Hi igitur volunt concupiscentiam seu propensionem ad malum in infantibus non contrahi ex conjunctione animæ cum corporibus contagiosis, sed partim dimanare

manare ex ipsâ animæ constitutione essentiali, quâ constituitur ex parte sensitivâ et parte rationali; partim ex carentia originalis justitiæ, quæ partem sensitivam parti intellectivæ subjiciebat.

5. Hæc doctrina meritò rejicitur à nostris Theologis; Primò, quia est fundamemtum absurdi istius dogmatis *de concupiscentia in renatis*, quòd videlicet post baptismum non sit peccatum, sed morbus et languor quidam naturæ. Secundò, quia falsò asserit rebellionem appetitûs sensitivi contra rationem et ejus directionem, esse naturalem: nam illi qui hoc asserunt, in DEUM contumelioſi sunt, dicentes DEUM illum sanctissimum, qui peccatum odit et exercratur, ipsi naturæ humanæ in primâ creatione indidisse impetum tam rebellem et iniquum, videlicet propensionem ad peccandum, et turpia ac inhonesta objecta appetendum. Tertiò, quia (fatente *Bellarmino ipso, lib. 5. de amissione gratiæ*) vitiosa illa concupiscentia, non solùm est in appetitu sensitivo, qui rationi resistit, sed etiam in voluntate quæ prona est ad concupiscendos honores, inanem gloriam, et alias vanitates: quæram igitur ex *Bellarmino*, unde sit hæc pronitas voluntatis ad obsequendum desideriis carnis? Respondet *cap.* 15. eam *provenire ex remotione doni istius supernaturalis, quo* DEUS *hominem in primâ creatione ornavit*; sed hæc responsio absurda, et ipsius doctrinæ contraria est: nam *lib. de gratiâ primi hominis cap.* 5. dicit partem superiorem animæ esse ex se et suâ naturâ pronam et propensam ad bonum spirituale, et intelligibile; et per consequens eam naturaliter resistere desideriis carnis; sublato igitur dono supernaturali, voluntas adhuc remanebit prona ad resistendum desideriis carnis, si modo nullo dono naturali careat (quod concedit ipse *Bellarm.*) ideoque nondum satisfactum est meæ quæstioni, quâ quæro undenam sit quòd voluntas jam sit prona ad obsequendum desideriis carnis, et ad

appe-

appetendum illa objecta quæ ſenſui jucunda ſunt, & rationi diſplicent, cùm priùs contrario modo ſe habuerit, idque naturaliter. Hic hæret, *Bellarminus*, & æternùm hærebit, donec noſtram ſententiam *dè concupiſcientia in renatis* amplexus fuerit.

6. *Bellarminus* ad ſecundam rationem à nobis jam allatam reſpondens *lib. de gratiâ primi hominis cap. 7 concupiſcentia* (inquit) *carnis fuit homini in primo ſtatu naturalis, non quidem ut bonum aliquod naturæ, ſed ut defectus & quàſi morbus quidam naturæ ex materiæ conditione conſequens. Quare rectiſſimè dicitur concupiſcentiam non eſſe ex DEO; odio, non amore dignam; maldm, naturæque contrariam, propter duas cauſas; primùm quia non ex intentione authoris naturæ, ſed præter ejus intentionem in homine extitiſſet, ſi in puris naturalibus homo creatus fuiſſet. Deinde quia DEUS illam ſuſtulerat, & ex ipſius hominis culpa locum in nobis habet.*

7. Hæc doctrina *Bellarmini* nimis craſſa & abſurda eſt: Primò, quia dicit hanc rebellionem carnis contra ſpiritum ex naturæ principiis dimanare, & tamen eſſe naturæ contrariam; quod manifeſtam contradictionem implicat: non enim poteſt fieri ut aliquid ab ipsâ naturâ profluat, & tamen naturæ contrarietur; niſi quis dicere velit naturam eſſe ſibi contrariam, & inimicam. Secundò, quia dicit hanc rebellionem ab ipsâ naturâ dimanare, & tamen præter DEI intentionem evenire; ſi enim ex intentione DEI ipſæ rerum naturæ exiſtunt, procul dubiò rerum proprietates, & ea omnia quæ à naturâ rerum neceſſariò dimanant, non præter, ſed ſecundùm DEI intentionem eveniunt; is enim qui intendit naturam, intendit etiam ea quæ naturam conſequuntur. Tertiò, quia quicunque producit naturam, producit ex conſequente ea quæ naturam conſequuntur: at DEUS producit naturam hominis; Ergo producit etiam rebellem hunc impetum, qui naturam ejus conſequitur: hoc autem abſurdum eſt; quia inde ſequitur DEUM

pr?

producere aliquid suæ naturæ contrarium; natura enim DEI sicut est ipsa bonitas, ita est ipsa propensio ad bonum, & proinde contrariatur propensioni ad malum. Quartò, quia dicere rebellionem carnis contra spiritum esse à naturâ, & tamen non esse à DEO, qui fons est & causa naturæ, manifestam contradictionem implicat. Quintò, donum illud supernaturale justitiæ, ex sententiâ *Bellarmini*, non sustulit naturalem propensionem appetitûs sensitivi ad concupiscendum contra ordinem rationis, sic enim ipsam naturam appetitûus sensitivi evertisset; sed tantúm eum cohibuit ne actu resisteret rationi, & aliquid appeteret contra rationis directionem: Ergo *Adamus* in statu integritatis habuit in appetitu suo propensionem ad malum, quamvis nondum expertus esset actus & exercitia istius propensionis, & per consequens originali peccato inquinatus fuit; quid enim aliud est peccatum originale, quàm propensio ad malum?

ART. XI.

Considerantur duæ aliæ sententiæ de traductione peccati.

1. SEquuntur in hoc articulo considerandæ tertia & quarta classis, eorum qui traductionem peccati per semen parentum damnant & rejiciunt: ad tertiam classem eos refero, qui cum *Anselmo, in lib. de conceptu Virginali, & S. Thoma, in 1. secundæ quæst. 81. art. 1. & quæst. 4. de malo, art. 1.* dicunt ad traductionem peccati nihil aliud requiri, nisi ut homo per veram generationem ab Adamo descendat. Hoc enim ipso quòd aliquis in lumbis Adæ fuit cùm is præceptum in Paradiso transgrederetur, in illo ejus peccato communicavit. Hæc sententia rejicienda est, quia descensus noster ab Adamo per naturalem gene-

ra-

nerationem est quidem causa cur nos rei sumus peccati ab Adamo commissi: non verò potest esse causa nostræ cæcitatis, ignorantiæ, et propensionis ad malum; et proinde hæc opinio in eo peccat, quòd secundùm eam explicari possit traductio primæ partis peccati originalis, non verò secundæ et tertiæ partis.

2. Ad quartam classem eos refero, qui nobiscum consentiunt in explicanda traductione primæ et secundæ patris peccati originalis, dissentiunt verò in explicanda traductione tertiæ partis, dicentes eam propagari et traduci à parentibus ad liberos, non per se, sed per secundam partem; h. e. per carentia originalis justitiæ, cum qua necessariò connexa et conjuncta est: si quis igitur eos roget; undenam sit quòd infans recèns natus, sit reus peccati ab Adamo commissi? Respondebunt, quia est filius Adami, h. e. quia ab eo per naturalem generationem descendit. Item si roget, unde sit quòd infans iste originali justitiâ caret? Respondebunt; quia parentes ejus non poterant illi justitiam communicare, ipsi enim eâ carebant. Denique si roget; unde sit quòd infans iste ad malam pronus et propensus sit? Respondebunt, quia originali justitiâ caret; quicunque enim originali justitiâ caret, is necessariò ad malum propensus est: et proinde propensio ad malum propagari videtur per concomitantiam quandam, qua comitatur et consequitur carentiam originalis justitiæ.

3. Doctissimus et nunquam satis laudatus *Petrus Molineus*, hanc sententiam egregiè explicat, et defendit, in *Anat. Arminianismi, cap.* 10. et ibidem rationem reddit, cur propensio voluntatis et appetitus sensitivi ad objecta illicita, quæ sensibus jucunda sunt, necessariò consequatur carentiam originalis justitiæ. Quia autem insigne illud opus *Molinei* in omnium manibus non est; ego per aliquot fundamenta seu assertiones proponam summam eorum, quæ ab illo sub finem *cap.* 10.

pro-

propofita sunt, idque in eorum gratiam qui nondum *Molineum* legerunt.

4. Prima assertio : *Intellectus hominis originali justitiâ destituti, & nondum per verbi prædicationem vocati, neque cognoscit, neque cognoscere potest, durante eo statu, bona spiritualia & supernaturalia.* Hæc assertio probatione non eget, nam ut docet *Bellarminus lib. 6. de gratia & libero arbitrio*, cap. 1. convenit inter omnes Theologos, sive sint Pontificii, sive Evangelici, ista mysteria fidei sine divinâ revelatione cognosci non posse.

5. Secunda assert. *Voluntas hominis originalis justitiâ destituti, & nondum vocati per verbi prædicationem, ad ea sola bona propensa est, quæ iste homo cognita habet, h. e. ad bona temporalia & terrena.* Cujus rei ratio est, quia appetitio voluntatis præsupponit cognitionem intellectus ; ideoque voluntas nihil potest appetere, nisi quod ratio cognoscit.

6. Tertia assert. *Voluntas talium hominum propensa est ad bona naturalia & terrena, tanquam ad præcipua bona, & maximè expetibilia* : idque quia tales homines non cognoscunt bonum illud quod revera est perfectissimum ; & ob id alia bona, quasi essent perfectissima, summo amore prosequuntur.

7. Quarta assert. *Quamvis appetitio bonorum temporalium per se mala non sit, ex accidente tamen sit mala, quatenus ista bona appetuntur tanquam præcipua & maximè expetibilia ; & proinde propensio ad ea sic appetenda, verè appellari potest propensio ad malum.* Hinc patet, propensionem ad malum necessariò consequi & comitari illam luminis supernaturalis carentiam, quæ est in omnibus qui ab Adamo descendunt per veram generationem.

8. Hanc sententiam quondam amplexus sum : nunc vero eam rejicere cogor, idque propter graves & efficaces rationes, quæ afferri possunt in contrarium. Primò enim ; concupiscentia seu propensio ad malum est quid reale & positivum, ut

ut docet ipſe *Molineus cap.* 8. *iſtius operis*: Ergo habet realem & poſitivam cauſam: ratio ſequelæ eſt, quia privatio, aut non Ens, qualis eſt carentia juſtitiæ, non poteſt producere aliquod Ens reale; nam Ens reale ad ſuam productionem requirit realem influxum & operationem alicujus cauſæ: at non Ens, ſicut non habet reale *eſſe*, ita non poteſt habere realem operationem. Dicet aliquis; cæcitas, quæ eſt privatio, poteſt eſſe cauſa lapſûs, & privatio luminis poteſt eſſe cauſa aberrationis à viâ; lapſus autem & aberratio à viâ ſunt entia realia. Reſp. lapſus & aberratio à viâ duo includunt, videlicet poſitivam entitatem talium motuum, & ſuperadditam inconvenientiam, ſeu defectum: inconvenientia illa, quæ eſt privativum quid, privativam cauſam habere poteſt; at poſitiva entitas iſtorum motuum eſt à poſitivâ cauſâ; nam poſitiva entitas lapſûs eſt partim ab internâ gravitate corporis, partim ab externo offendiculo: item poſitiva entitas aberrationis eſt à locomotivâ facultate, tanquam à cauſa.

9. Secundò, ex hac ſententia ſequitur, veram cauſam vitioſæ illius propenſionis & inclinationis, quæ eſt in voluntate, eſſe cæcitatem & ignorantiam mentis: hoc eſt falſum, & quotidianæ experientiæ contrarium: idque primò, quia multi impii ſeu non renati, per naturales demonſtrationes evidenter ſciunt DEUM eſſe ſummum bonum, & proinde ſummo amore proſequendum; & nihilominus in voluntate habent propenſionem ad proſequendum bona temporalia & terrena ſummo amore, poſthabito ſupremo & perfectiſſimo bono: Ergo cauſa illius propenſionis non eſt ignorantia mentis. Secundò, multi impii nòrunt quid ſit honeſtum, quid inhoneſtum; & tamen in voluntate habent propenſionem ad ea agenda, quæ inhoneſta ſunt & naturali rationi contraria: Ergo ignorantia non eſt cauſa illius propenſionis.

10. Ter-

10. Tertiò, concupiscentia seu propensio ad malum, non solùm est pronitas ad nimium amorem rerum terrenarum, orta ex ignorantiâ rerum cœlestium & supernaturalium (ut statuit hæc sententia;) sed etiam est pronitas quædam ad contemnenda & negligenda bona illa cœlestia, quæ nobis patefacta & revelata sunt, h. e. quorum cognitionem ex verbi auditu acquisivimus; item est propensio ad ea agenda, quorum turpitudinem ex DEI verbo cognitionem & perspectam habemus. Unde *Paulus* de seipso conqueritur. *cap. 7. Rom. vers 22. & 23. Delector* (inquit) *lege* DEI, *quod ad interiorem hominem; sed video aliam legem in membris meis rebellantem legi mentis meæ, & captivum reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis.*

11. Quartò, si concupiscentia carnis nihil aliud sit nisi propensio ad inordinatum amorem rerum terrenarum, orta ex ignorantiâ rerum cœlestium, ingens sequetur absurdum, videlicet concupiscentiam non esse in renatis, qui rerum cœlestium cognitione imbuti sunt: illi enim qui certò sciunt cœlestia & supernaturalia illa dona infinitis gradibus excellere & præferenda esse terrenis & temporalibus bonis, non possunt ex ignorantiâ rerum cœlestium inordinato amore prosequi bona terrena & caduca.

ART. XII.

Ostenditur, eos qui animarum creationem impugnant multum inter se dissentire; & confutantur tres primæ eorum sententiæ de origine animæ.

1. STatueram apud me, in hac Exercitatione contra eos solummodò disputare, qui putant animas humanas ex materiæ potentia educi. Verùm quia videbam multos, eosque doctissimos viros, animarum traductionem tueri,

&

& nihilominus seriò damnare & rejicere, dogma illud de eductione animæ rationalis ex potentiâ materiæ, ideo operæ pretium me facturum sentiebam, si proponerem, & sigillatim confutarem omnes sententias, quas memini me legisse aut audivisse de traductione animarum.

2. Prima sententia est *Iacobi Martini*, qui in lib. 3. *Miscellanearum quæstionum, disput.* 7. dicit animam filii esse ab anima patris per traducem, modo tamen imperscrutabili & nobis incognito. Hic modus recedendi à communi sententia facilis est, sed inhonestus, & si quid judico, tanti viri acumine indignus: verùm ne illi, qui his latebris se occultant, securè delitescant, contra eos utar unico argumento, sed nisi me animus fallit, valido & perspicuo; illud autem sic proponi potest; *Pater neque producit animam filii ex aliqua re præexistente, neque producit eam ex nullâ re præexistente, hoc enim est* creare: *Ergo nullo modo eam producit.* Consequentia hujus argumenti à nullo negari potest, quia nititur communi illo principio, *de qualibet re verum est affirmare vel negare.* Antecedens probatur hac ratione; *Pater neque producit animam filii ex materiâ corporea seminis, neque ex spirituali substantiâ animæ suæ*, ut mox probabitur: *Ergo non producit eam ex aliqua re præexistente:* item non creat eam, quia *creare* est solius DEI proprium, & proinde non producit eam ex nulla re præexistente.

3. Secunda sententia est eorum, qui dicunt animam educi ex potentia seminis; id est, volunt animam, primò cùm semen emittitur, non actu esse in semine, sed potentiâ duntaxat; quando verò semen nonnihil elaboratum est, & membra corporis quodammodo sunt delineata, tum demùm per δύναμιν πλαστικὴν in semine hærentem, animam è potentia seminis educi, excitari, & accendi, ita ut actu nunc vivere & corpus suum informare incipiat.

4. Hæc sententia à me suprà confutata est, et a *Balthasare Meisnero*, qui traductionem animarum acer-

acerrimè propugnat, non immeritò rejicitur: *sect. 3. Philosophiæ suæ, cap. 6. quæst.* 1. Argumenta ejus hæc sunt. 1. accidens, videlicet potentia πλαστικὴ, non potest producere tam nobilem & excellentem substantiam 2. δύναμις πλαστικὴ est animæ facultas: Ergo non est in semine ante adventum animæ. 3. Formarum materialium proprium est educi è potentiâ materiæ; anima autem est forma spiritualis. Vide cætera apud ipsum *Misnerum*, loco citato.

4. Tertia sententia est eorum, qui asserunt parentem simul cum semine emittere suæ animæ particulam, & proinde semen primò cùm emittitur esse actu animatum; hi igitur volunt animam filii esse ab anima patris, per ejus divisionem & quasi imminutionem. Hunc modum tuendi animarum traducem, non satis tutum judicat *Meisnerus*, & meritò; quia ex eo sequitur animam divisibilem, & proinde materialem & corruptibilem esse; quia item inde sequitur formam posse migrare de una materia in aliam, imò de uno supposito in aliud; nam secundùm hanc sententiam, verùm est dicere totam animam filii fuisse quondam in corpore patris, & corpus ejus informasse.

5. Unde Serenissimus noster Princeps IACOBUS BRITANNIÆ REX, doctè admodùm & acutè colligebat, dum hic ANDREAPOLI esset, animam filii esse ream omnium peccatorum quæ à patre commissa sunt ante ejus emissionem & transfusionem, nam anima filii ante transfusionem fuit in patre & in eo peccavit, *anima autem quæ peccavit, ipsa morietur, Ezechielis 18. vers. 4. & Jeremiæ 31. vers. 30.*

ART.

ART. XIII.

Refellitur quarta sententia, quæ est Balthasaris Meisneri.

1. QUarta sententia, quam amplectitur *Balthasar Meisnerus*, in hoc convenit cum præcedente, quòd statuat animam non è potentia seminis educi, sed à parente in prolem traduci, & una cum semine in matricem infundi; ac proinde semen quamprimùm emittitur, esse actu animatum: differt tamen ab ea, quatenus asserit animatum illam in semine existentem non fieri ex anima patris per decisionem & partitionem animæ paternæ, sed ab ea generari & produci de novo. Hanc sententiam explicans *Meisnerus pag* 924. sic ait, *quamprimùm parens semen transfundit in uterum genetricis, tunc unà cum semine transmittit animam, non quidem suam aut suæ partem, sed suæ similem*: & p. sequente, *Sicut lumen se multiplicat, h. e. aliud lumen immediatè producit in materiâ idonea, idque* (ut supra monuit) *non per sui partitionem, nec per localem sui in alteram facem transmissionem, sed per novi luminis accensionem, ita etiam animæ nostræ in semine ad generationem hominis disposito sese multiplicant, hoc est, aliam sibi in specie similem animam immediatè, non interveniente aliquo instrumento corporeo, producunt.*

2. Hæc sententia facillimè confutatur, nam ex ea manifestè sequitur animam filii creari ab anima patris; quod ingens absurdum & incommodum est: ut autem illud evidenter demonstretur, tundamenti loco tenendum est, primò, creationem esse productionem ex nullo subjecto præexistente. Secundò tenendum est, quatuor modis aliquid dici fieri ex aliquo, 1. *Terminativè*, quomodo dicimus hominem fieri ex non homine, album ex non albo. 2. Fit aliquid ex aliquo *decisive*, seu per decisionem & detractionem,

nem, quomodo dicimus exiguum clavum fieri ex ingenti massa ferri, & exiguum annulum ex ingenti massa auri. 3. Fit aliquid ex aliquo *subjectivè*, illud videlicet quod ex alicujus subjecti potentia educitur, quomodo dicimus omnes formas materiales fieri & educi ex potentia materiæ. 4. Fit aliquid ex aliquo *constitutivè*, quomodo dicimus omnia corpora naturalia fieri ex materia & forma.

3. His positis, sic probatur animam patris creare animam filii ex *Meisneri* sententia: Quod producit aliquid ex nihilo, illud creat: at anima patris producit animam filii ex nihilo, ex *Meisneri* sententia: Ergo creat, and proinde infinitam virtutem habet; nam producere ex nihilo seu creare, infinitam virtutem arguit: propositio major est perspicua, nam nititur definitione creationis: minor sic probatur; Si anima patris producit animam filii ex aliqua re præexistente, vel producit eam ex sua substantia, vel ex materia seminis, at nullo modo eam producit ex materia seminis, ut fatetur ipse *Meisnerus*: quod etiam probatur hac ratione, anima non fit ex materia seminis *terminativè*, h. e. materia seminis non est terminus à quo illius mutationis quâ anima producitur, nam terminus à quo alicujus mutationis, adveniente termino ad quem, perit; sed materia seminis, adveniente animâ, non perit, sed animam in se recipit. Secundo, anima non fit ex materia seminis *decisivè*, quia sic esset pars materiæ, quòd nimis absurdum est. Tertiò, non fit ex materia seminis *subjectivè* seu eductivè, sic enim esset forma materialis, ut ipse *Misnerus* fatetur. Denique non fit ex ea *constitutivè*, sic enim esset substantia corporea.

4. Nullo etiam modo producitur anima filii ex animâ patris; nam primò non producitur ex anima patris *terminativè*, quia terminus à quo perit producto termino ad quem; anima autem patris non perit productâ animâ filii. Secundò, non fit ex eâ

deci-

decisivè, seu per divisionem & partitionem; ut ipse *Meisnerus* fatetur. Tertiò, non fit ex ea *subjectivè*, h. e. non educitur ex ejus potentia, quia quod educitur ex alicujus subjecti potentia, illud in eo subjecto recipitur, & in eo existit; sed nemo dixerit animam filii existere in anima patris, tanquam in subjecto. Quartò, anima patris non est pars constitutiva animæ filii; ergo anima filii non fit ex eâ *constitutivè*.

5. Quod autem ae illam similitudinem à lumine petitam attinet: tenendum est, eam ineptam esse, & nullo modo pro ejus sententia facere; nam lumen educitur de potentia materiæ, ut omnes fatentur: unde *Fonseca*, *l.* 5. *Metaph. cap.* 2. *quæst.* 4. *sect.* 1. *Nemo* (inquit) *dubitat lumen educi de potentia aeris*; & certè cùm faci lucenti admovetur fax alia, manifestum est ex potentia materiæ istius facis admotæ, educi flammam & ipsius lucem. Quare secundum argumentum contra *Meisnerum* sit hoc: si anima filii eo modo producitur ab anima patris, quo lumen à lumine; anima patris educit animam filii ex materiæ potentia: at posteriui est absurdum, fatente *Meisnero*: Ergo & prius: probatur autem lumen educi ex potentia materiæ, quia illæ formæ educuntur ex potentia materiæ, quæ à materia pendent quoad *esse* & *fieri*, ut patet ex *articulo* 1. hujus disputationis: at lumen est tale, quia neque potest *fieri*, neque *esse*, sine concursu passivo materiæ lumen recipientis. Valeat igitur illa formarum multiplicatio, ab eductione earundem desumpta, nam est figmentum crassi alicujus cerebri, & nullâ ratione nititur.

6. Tertiò: si spiritualis substantia animæ quâ talis est, h. e quâ spiritualis & rationalis est, habeat virtutem procreativam similium, sequetur facultatem procreatricem non esse propriam facultatem animæ vegetativæ, quod est contra omnium Philosophorum doctrinam: ratio est, quia facultates animæ vegetativæ non conveniunt animæ rationa-

rationali, quâ talis est, sed quatenus est vegetativa: sed hæc facultas procreativa similium animarum absque eductione ex potentiâ materiæ, competit animæ rationali per se, & non quatenus est vegetativa.

7. Quartò: In generatione uterque Parens emittit semen, ut docent non solùm Scholastici Theologi complures, *lib.* 3. *Sent. Dist.* 4. ut *Scotus*, *Bonaventura*, *Major*, *Ochamus*, *Lichetus*, *Gabriel*; sed etiam Medici multis manifestis indiciis ab Anatomicâ experientiâ ductis convincunt, quæ hoc loco in medium afferre non possum: ex tamen scriptis mandârunt *Galenus lib.*2. *de semine*, *cap.* 4. *Fernelius lib.* 7. *Physiol. cap.* 6. *Levin. Lemn. lib.*1. *cap.*6. *de occultis naturæ miraculis*. *Vesalius lib.*5. *de fabrica corporis*, *cap.*15. *Laurentius Anat. lib.*8. *quæst.*5. & multi alii. Hoc igitur posito, sic argumentor; Semen utriusque parentis vel est animatum, vel alterum, videlicet semen matris est inanimatum: si utrumque est animatum, vel dicendum erit filium duas animas rationales habere, vel particulam animæ à patre & particulam animæ à matre conferri: prius est absurdum, quia tollit unitatem hominis, ipso *Meisnero* fatente: posterius etiam est absurdum, quia eo posito concidit animæ indivisibilitas, adeoque immaterialitas. Si semen matris sit inanimatum, h.e. si mater non conferat animam filio, tum per consequentiam ipsius *Meisneri*, *pag.* 908. mater non est mater totius filii, sed tantùm corporis: item non gignit hominem, sed partem hominis. Hoc argumentum revera & in se non est validum, ut patet ex suprà dictis, est tamen *ad hominem*, ut loquuntur; quia nititur ipsius *Meisneri* consequentiâ.

8. Quintò, si quis à *Meisnero* exquirat, quid fiat cum isto semine quod in uterum transmittitur, ex quo tamen homo non generatur; an & illud animatum sit. Negativè respondet. Causam si quæras; dicit id fieri, vel quia semen non

erat per omnia aptè disposítum ad generationem; vel quia singularis est pœna à DEO, naturæ cursum miraculosè inhibente, inflicta: dico *miraculosè*; quia sicut miraculum esset, si faci lucenti fax alia, materiam idoneam & bene disposítam habens, admoveretur, & flammam non conciperet; sic etiam miraculum est, si vera sit *Meisneri* sententia, cùm à parente semen sufficienter disposítum emittitur sine anima; idque quia anima, per naturam, sui est multiplicativa in materiâ sufficienter disposíta. Hæc responsio illius sententiæ, quam defendit *Meisnerus*, infirmitatem arguit: absonum enim & absurdum est, dicere toties verum & propriè dictum miraculum fieri, quoties pater semen sufficienter disposítum emittit, & illam emissionem animatio, & proinde generatio non consequitur.

9. Sextò, omne rationale est homo: at semen, si actu est animatum animâ rationali, actu est rationale: Ergo actu est homo. Nam actu habet formam hominis: hinc autem varia sequnutur absurda: 1. Patrem in uterum genitricis non tantùm semen, sed hominem transfundere. 2. Hominem & semen hominis specie non differre. 3. Veras esse has propositiones, *aliquod semen est homo*, & per conversionem, *aliquis homo est semen*. 4. Generationem hominis fieri sine interitu seminis; forma enim seminis, i. e. anima, manet.

ART. XIV.

Confutatur quinta sententia, quæ est Thimothei Brighti *Cantabrigiensis.*

1. EXtremam manum huic disputationi admovebam, cùm acutissimas & politissimas animadversiones *Thimothei Brighti* Cantabrigiensis in *Scribonii* Physicam, evolvens, incidi in locum

locum eum, quo asserit animam patris procreare animam filii ex semine quodam spirituali, & incorporeo. Verba ejus hæc sunt: *Quibus respondemus; nec totum, nec partem animi parentum, traduci; neque accidens aliquod animi rudimentum esse. Quid ergo? Sanè substantiam quandam ab anima natam, nec totam ipsam nec partem, tanquam animæ immortale semen, prolis animæ futuræ principium: & ut semen corporeum de parentum corporibus decisum, nec corpus ipsum, nec corporis aliquod membrum existit; ita anima, per semen animæ fœcundum, non per animam, aut animæ partem aliquam traducitur in prolem*: & paulò post, *Ergo tenemus, animam non integram & absolutam, parentibus referendam acceptam, sed seminale quid, ab anima, æquè atque à corpore excusum, & tandem verbi illius virtute* (sc. fœcunditatis benedictione) *in animam rationalem, & immortalem, proditurum.*

2. Hanc sententiam clarissimi & doctissimi *Timothei* probare non potui; quia semen illud animæ vel est quid corporeum, vel est spiritualis substantia: si est quid corporeum, ex eo spiritualis substantia fieri non potest, ut ipse *Brightus* fateri videtur, cum opponit semen animæ corporeo semini: si est spiritualis substantia, vel est anima partialis, & incompleta; vel est substantia quædam specie & essentialiter distincta ab animâ: non est anima imperfecta, ut ipse *Brightus* fatetur, cùm dicit animam traduci à parente in prolem, neque per animam, neque per partem animæ, sed per semen quoddam ab anima excusum: at neque est substantia spiritualis specie & essentialiter distincta ab anima: ut patebit ex sequentibus rationibus.

3. Primò, si datur talis spiritualis substantia ab animâ distincta, dabitur aliquis spiritus creatus, qui neque est Angelus, neque anima humana: at posterius repugnat doctrinæ omnium Philosophorum: Ergo & prius. Secundò, si illud semen spirituale verè ac realiter ab anima excludi-

tur & emittitur, verè & realiter præexistebat in anima: realis enim emissio præsupponit reale *inesse*: at spiritus ille non potest realiter inesse animæ patris: Ergo neque realiter excludi, & emitti ab ea. Probatur assumptio: spiritus ille non potest inesse animæ patris ut pars in toto, fatente ipso *Timotheo*; neque ut accidens in subjecto, idque quia est substantia; substantiæ autem repugnat inesse subjecto; neque ut res in loco ambiente, aut in vase continente, talis enim modus continentiæ & circumscriptionis naturæ spirituali animæ repugnat.

4. Tertiò, semen illud spirituale vel fit ex tota anima patris, vel ex parte animæ patris, vel ex nihilo: non enim potest fieri ex materia corporea, tum quia est spiritualis substantia, tum quia ipse *Brigitus* testatur illud non ex corpore, sed ex anima natum esse: non fit ex tota anima patris, quia sic tota anima patris evaneſceret, & in spirituale illud semen converteretur: neque ex parte animæ paternæ, quia sic anima patris esset divisibilis in partes, & pars ejus posset amitti & in aliam substantiam transmutari: hæc autem repugnant naturæ spiritualis substantiæ: denique anima patris non producit illud semen ex nihilo, quia sic diceretur creare illud semen, quod est absurdum.

5. Quartò: semen illud animæ vel est incorruptibile, & manet post generationem hominis, vel est corruptibile, & perit eo instanti quo anima producitur: Si posterius dixeris; sequetur, semen illud non esse spiritualem substantiam, quia spiritualis substantia incorruptibilis est, & nullâ virtute creatâ aboleri potest. Si prius admiseris, sequetur, in homine genito duos esse spiritus seu spirituales substantias, videlicet animam filii, & semen ex quo illa anima orta est: accedit, quod naturæ seminis repugnet post rei generationem manere, debet enim substantiali mutatione transmutari in rem ex semine ortam; ad talem autem

trans-

transmutationem requiritur, ut res genita & corrupta in materia conveniant, quod de semine & anima dici nequit.

6. Quintò: conversio illa seminis spiritualis in animam, vel est conversio accidentalis, qualis est conversio seu mutatio quâ homo malus convertitur & mutatur in bonum, & lapis albus in lapidem nigrum; vel est conversio substantialis, qualis fuit conversio uxoris *Loth* in statuam salis, aut conversio ligni in substantiam illius ignis cui approximatur: non est conversio accidentalis, quia inde sequetur, semen illud spirituale non differre specie & essentialiter, sed gradu perfectionis accidentalis, ab anima; hoc est, esse animam rationalem accidentali aliquâ ratione incompletam & imperfectam: hoc autem contradicit verbis ipsius *Timothei*, dicentis, semen illud non esse actu animam, sed animæ futuræ principium, & aliquando in animam prodituram. Idem etiam confutatur omnibus iis rationibus, quibus probavimus contra *Meisnerum* animam patris per se & immediatè non producere animam filii; item semen cùm emittitur non est actu animatum animâ rationali.

7. Si est conversio substantialis, vel fit per totalem annihilationem rei conversæ, quomodo converti volunt Pontificii panem Eucharisticum in corpus & sanguinem CHRISTI, ut docet Conc. Trident. *sessione* 13. *cap.*8. *can.*1. vel fit per abolitionem unius partis essentialis illam rem constituentis, quomodo lignum igni approximatum in ignem convertitur; nam non totaliter aboletur, sed tantùm ejus forma destruitur, remanente materiâ sub forma ignis. Sed neutrum dici potest: nam primò conversio seminis in animam non est totalis annihilatio seminis, quia annihilatio substantiæ, præsertim spiritualis, à solo DEO fieri potest, ut docet D. *Thomas parte* 1. *quæst.* 104. *art.*4. quia item annihilato semine oportet animam ex nihilo produci. Quare cùm non pater, sed

DEUS valeat semen illud annihilare, & eo annihilato animam eodem instanti ex nihilo producere, non patri sed DEO soli productio animæ adscribenda est; quod ingens absurdum est, si vera sit ipsorum doctrina.

8. Secundo, conversio seminis in animam non potest fieri per abolitionem unius partis essentiæ, alterâ remanente: primò, quia inde sequetur spiritualem substantiam seminis illius esse corruptibilem, & capacem transmutationis substantialis, non minùs quàm corpora Physica: illa enim aboleri & destrui possunt naturaliter, quoad unam solam essentiæ partem, formam videlicet: secundò, sequetur substantiam illam spiritualem esse revera divisibilem in materiam & formam Physicam, aut in partes integrantes: nam de his solis partibus verum est, quòd earum unâ destructâ altera remanere possit superstes, quoad actualem existentiam: siquidem partium Metaphysicarum, h. e. generis & differentiæ alia ratio est, nam nemo dixerit destructâ animalitate *Socratis* posse remanere ejus humanitatem quoad actualem existentiam, aut contrà destructâ ejus humanitate remanere ejus animalitatem Tertiò, ubi datur transmutatio à contrario ad contrarium, ibi necesse est dari unam communem materiam quæ sit subjectum transmutationis: at hìc datur transmutatio à *non animâ* ad *animam*, eaque substantialis: Ergò datur hìc materia constitutiva & seminis & animæ: & confirmatur, quia illa pars superstes, ingrediens constitutionem animæ, necessariò est materia; non enim potest habere rationem formæ Physicæ, neque generis aut differentiæ, ut cuivis manifestum est.

ART.

ART. XV.

Confutatas jam esse omnes sententias de traduce; item neminem ex isto numero posse tutiùs aut facilius explicare peccati propagationem, quam nos, qui animarum creationem defendimus.

QUI putant animam esse ex traduce, & à DEO non creari & infundi, illi necesse habent asserere animam aut educi ex potentiâ seminis per concursum passivum materiæ, aut produci ab animâ patris, absque concursu materiæ seminis: nam inter hæc duo nullam datur medium, Prior sententia à me confutata est, *art.* 3. & 12. posteriorum modum loquendi in quatuor alios dispescere ac subdividere possumus: Si enim anima patris sine concursu materiæ seminis producit animam filii, vel producit eam ex tota sua substantia, vel ex parte suæ substantiæ, vel ex semine quodam spirituali, vel ex nihilo: primum modum tuendi traducem nemo (quantum intelligo) amplectitur: nam ut benè monet *Bellarmin. lib.* 4. *de amiss. gratiæ cap.* 11. si anima filii fit ex tota anima patris, vel parens deinceps caret animâ, quippe qui totam transfundit in filium; vel tota manet, & in paret & in filio: utrumque est evidenter falsum. Secundam sententiam confutavi. *art.* 12. Tertiam *art.* 13. et Quartam *art.* 14. unde concludo, nullum posse excogitari modum tuendi, aut explicandi propaginem animarum, qui non sit in hac disquisitione confutatus.

2. Dicit aliquis, sententiam de traduce, quamvis multis difficultatibus Philosophicis sit exposita, in Theologia tamen esse tutiorem, quia magis expeditè & facilè explicat modum quo originalis corruptio à parentibus in liberos derivatur. Respondeo, eos qui hoc asserunt, gratis illud asserere, nemo enim ex isto numero potest commodiùs aut

expeditiùs explicare peccati originalis propagationem, quàm nos qui animarum creationem defendimus: hoc autem manifestum erit, si *Traduciariorum* sententias sigillatim consideremus.

3. Primò igitur, illi qui dicunt *animam educi ex potentiâ materiæ seminis*, necesse habent nobiscum asserere, animam à semine, & sic à corporeo quodam, infici; ut rectè observavit *Meisnerus, sect.3, cap.4. quæst.1.* oportet enim eos dicere animam contrahere labem ab immundo semine, ex cujus potentiâ educitur.

4. Secundò, illi qui dicunt *parentem unà cum semine emittere animæ particulam*, parùm commodè explicant peccati propagationem; quia ex ista sententia sequitur, filium non solùm esse reum primi lapsûs, sed etiam omnium peccatorum à proximis parentibus commissorum, ut probatum est *art.12.*

5. Tertiò, illi qui asserunt animam patris producere animam filii ex semine spirituali; illi item qui putant animam patris producere animam filii absque ullo concursu passivo, vel seminis materialis, vel seminis spiritualis, & proinde ex nihilo, non possunt dici commodè aut expeditè explicare peccati propagationem; quia excogitârunt modum quendam impossibilem propagationis, & principiis tum Philosophiæ tum Theologiæ contrarium, ut probatum est *art.10. & 11.*

6. Syllogismus quo *Meisnerus* & reliqui *Traduciarii* utuntur, ad explicandam peccati originalis propagationem, ita se habet; *Quale est propagans vel traducens, tale est propagatum vel traductum: at animæ parentum quæ propagant, sunt infectæ peccato: Ergo & animæ filiorum.* Quia autem aliquis ex *Bellarmino* objicere potuit, ex hoc argumento sequi animam justificatam procreare animam justam in filio, *Meisnerus* argumentum suum cautiùs format, & sic ratiocinatur; *Qualis est anima parentum in se, talem quoque propagat animam: at in se est peccatrix, licèt hoc peccatum justo non imputetur: Ergo animam quoque peccatricem propagat.*

7. *Meisnerus*

7. *Meisneri* ratio etiam sic concepta & limitata, parùm efficax est, & propositionis falsitate laborat; Si enim anima partis propagat & producit talem animam, qualis est ipsa in sese: necessariò sequitur animam ornatam eruditione, & liberalium artium cognitione, talem animam in filio producere; nam ea in sese considerata, istis habitibus est ornata. Dicet aliquis: Quid si sic formetur ratio; *qualis est anima patris ex se & suâ naturâ, talem propagat animam; generatio enim est actio naturæ: at ex se & suâ naturâ est destituta habitibus artium & scientiarum; nam labore & industriâ acquiruntur, non verò naturaliter insunt isti habitus animæ: Ergo talem propagat animam.* Respondeo, animam parentum non ratione naturæ suæ simpliciter consideratæ, esse destitutam habitibus scientiarum; absolutè enim loquendo, illi habitus sunt naturales (ut docent nostri contra Pontificios, dum loquuntur de originali justitia;) sed ratione naturæ corruptæ et depravatæ. Generatio autem neque est actio naturæ corruptæ, neque per gratiam renovatæ; sed naturæ simpliciter et absolutè consideratæ; ideoque Physicè loquendo, et non considerando occultum DEI judicium in hoc negotio, ea sola possunt vi generationis propagari, quæ pertinent ad naturam hominis simpliciter et absolutè consideratam: labes autem peccati hoc modo se non habet; hoc est, non est homini naturalis absolutè loquendo.

EXERCITATIO TERTIA:

De Fide, Scientia, & Opinione.

ART. I.

De firmitate, certitudine, & evidentia assensuum mentis nostræ.

CUM omnis habitus intellectivus, pro fine proximo habeat *notitiam*, sive *assensum*, quo mens assentitur iis propositionibus, quarum veritatem percipit & cognoscit; operæ pretium erit, nonnihil præfari de *assensu* mentis, deque ejus affectionibus, & speciebus, idque ut intelligatur diversitas actuum mentis nostræ.

2. Assensus, mentis, *est judicium quo intellectus judicat propositionem aliquam esse veram*: mens enim assentitur huic propositioni, *homo est animal*, eam amplectendo & approbando, hoc est, judicando eam esse veram.

3. Tres sunt gradus perfectionis, quos in assensu mentis observarunt Philosophi, videlicet *firmitas*, *certitudo*, & *evidentia*: quibus opponuntur totidem gradus imperfectionis, videlicet *infirmitas* seu *vacillatio*, *incertitudo*, & *inevidentia*.

4. Assensus firmus, *est is qui est sine hæsitatione, dubitatione, formidine partis oppositæ*. Infirmus verò, seu vacillans assensus, *est cum mens ita assentitur huic vel illi propositioni, ut de jus veritate dubitet, aut saltem aliquo modo metuat ne isti propositioni assentiendo erret.*

5. As-

5. Assensus certus, *est qui nititur certo aliquo aut solido fundamento, non verò levi aut fallaci ratione.* Assensus incertus, *est qui contrario modo se habet.* Hic diligenter notandum est, ad certitudinem assensus requiri, *ut fundamentum quo mens nititur, dum assensum præbet, non solùm sit in se certum, sed etiam ut assentienti tale videatur:* nisi enim ille sciat rationem, qua nititur, esse certam, ejus assensus nullo modo erit certus & stabilis.

6. Deinque assensus evidens, *est cùm quis per se, hoc est, vi sui sensus aut rationis, absque alterius informatione & testificatione percipit eam propositionem, cui assentitur, esse veram:* exempli gratiâ, cùm video *Socratem* apud me stantem, assentior huic propositioni, *Socrates stat*: & assensus meus est evidens, idque quia non per alterius informationem aut testimonium, sed vi mei sensûs, rem ita se habere percipio: item cùm assentior huic propositioni, *homo est animal*, assensus est evidens, idque quia vi proprii intellectûs, seu rationis, percipio hominem inesse naturam sensitivam: adeoque quamvis nemo illud assereret, imò quamvis omnes contrarium assererent, istam propositionem veram esse judicarem.

7. Contrà verò, inevidens est assensus, *cum quis assentitur propositioni, non quòd sensus aut solida ratio eam veram esse demonstret: sed vel quòd levis & inefficax ratio illud suadeat* (levis enim ratio non pellit mentis tenebras, atque adeo facit assensum obscurum & inevidentem) *vel quòd alius testetur eam esse veram*: sic qui vidit *Petrum* interfectum, & assensum præbet huic propositioni, *Petrus est interfectus*, ejus assensus est evidens: qui verò propter hujus narrationem & testimonium, assensum præbet istri propositioni, ejus assensus est inevidens, idque quia neque sensu, neque ratione percipit eam esse veram.

8. Hi tres gradus perfectionis, qui in assensu cernuntur, ita se habent, ut secundus includat primum, eique aliquid superaddat; tertius verò inclu-

includat et primum et secundum, illisque aliquid superaddat: nam ut assensus sit firmus, satis est quòd fundamentum, quo nititur ille assensus, assentienti certum et solidum videatur: quamvis enim revera non sit tale, si tamen assentienti tale esse videatur, is proculdubio firmiter et absque hæsitatione assentietur: sic hæretici firmiter assentiuntur suis erroribus; quamvis enim fundamenta quibus nituntur, non sint certa & solida, iis tamen (quæ eorum est cæcitas) efficacissima et validissima videntur.

9. At verò ut assensus sit certus, et planè ab errore alienus, non tantùm requiritur, ut fundamentum quo nititur, videatur assentienti certum, & solidum, sed etiam ut revera & in se tale sit; alioqui assensus noster erit erroneus, & falsus: quare quamvis hæreticis atrribui patiamur firmitatem in judicando, non tamen putamus iis competere certitudinem judicandi: certitudo enim & error simul consistere nequeunt.

10. Tandem verò, ut assensus sit evidens, non tantùm requiritur, ut ejus fundamentum assentienti videatur certum et solidum, & etiam in se sit tale; sed etiam requiritur, ut illud fundamentum non sit alterius testimonium, vel narratio; sed vel sit sensus, vel solida aliqua ratio perspicuè demonstrans rem ita se habere.

11. Quemadmodum igitur assensus potest esse firmus, quamvis non sit certus, ut videre est in hæreticis, absque ullo timore aut formidine assensum præbentibus iis dogmatis, quæ Catholicæ Fidei aut bonis moribus repugnant, ita etiam assensus potest esse certus, quamvis non sit evidens: qui enim assentitur propositioni alicui propter DEI testimonium in Sacrâ Scripturâ propositum, ejus assensus proculdubiò est valdè certus, quia nititur certissimo fundamento, videlicet DEI testimonio, non tamen est evidens, non enim ideo assentitur Theologus, quòd aut sensu aut ratione percipiat rem ita se habere: sed quòd

quòd DEUS asserat, aut dicat rem ita se habere.

12. Ex his patet, hos tres gradus perfectionis, qui in assensu mentis cernuntur, ita se habere, ut primus latiùs pateat secundo, & secundus tertio; quemadmodum etiam in gradibus necessitatis κατὰ παντὸς latiùs patet quàm καθ' αὑτὸ, & καθ' αὑτὸ quàm καθόλου πρῶτον.

ART. II.

Quomodo inter se differant, scire, credere & opinari.

1. OMnis assensus mentis vel est actus *sciendi*, vel actus *credendi*, vel actus *opinandi*; quandocunque enim judicamus aliquid esse verum, vel certò scimus illud esse verum, vel credimus illud esse verum propter alterius testimonium; vel propter levem et inefficacem rationem opinamur illud esse verum.

2. Actus sciendi, cùm opponitur actibus credendi & opinandi, latè accipitur, pro quavis notitia actuali certa & evidente; quomodo accepta scientia non solùm cernitur in disciplinis speculativis, sed etiam in practicis; nam in Philosophia morali, quæ est disciplina practica, non opinamur, aut credimus, sed evidenter scimus actiones liberalitatis esse honestas, actiones verò Vitiorum ei oppositorum esse inhonestas: in ædificatoria arte non opinantur aut credunt, sed evidenter sciunt periti Architecti bases in ædificiis esse ad libellam collocandas, columnas esse ad perpendiculum erigendas, aliaque similia: nec solùm circa universalia, sed etiam singularia versatur hæc notitia. Nam cùm video *Petrum* stantem, aut audio *Petrum* loquentem, non opinor, aut credo, sed scio *Petrum* loqui & stare.

3. Hujus divisionis sufficientia sic demonstra-

tur

tur : omnis assensus mentis vel nititur testimonio vel ratione : si nititur testimonio, est fides actualis, seu actus credendi; si verò nititur ratione, vel nititur ratione certâ & solidâ, estque scientia; vel nititur ratione tantùm probabili, estque opinio.

4. Assensus nitens alterius testimonio, vel nititur testimonio *divino*, & à Scholasticis appellatur *fides divina*; vel nititur testimonio *humano*, & appellatur *fides humana*.

5. Hic obiter notare possumus Pontificiorum εὐλάβειαν; qui nobiscum fatentur, eam fidem non divinam sed humanam esse, quæ præcipuè testimonio hominum nititur : & nihilominus audacissimè asseverant, assensum, quem præbemus articulis fidei & ipsi sacræ Scripturæ, unde illi articuli colliguntur, nici testimonio *Ecclesiæ* (ut vocant) *repræsentativæ*, h. e. Episcoporum & Pastorum in generali concilio congregatorum; item Ecclesiæ (ut ipsi loquuntur) *virtualis*, h. e. ipsius Pontificis Romani : atque ita aut fateri cogentur, omnem fidem *viatorum* humanam esse, penitus videlicet sublatâ fide divinâ, aut eorum Episcopos non homines sed DEOS indigitandos esse.

6. Pulchra instituti potest comparatio inter scientiam, opinionem, & fidem divinam : scientia enim est assensus *firmus*, *certus*, *& evidens*; fides divina est assensus *firmus & certus*, *sed non evidens*; opinio denique etsi aliquando sit assensus *firmus*, h. e. sine hæsitatione, aut dubitatione, sæpè tamen *neque est firmus*, *neque certus*, *neque evidens*.

7. *Scientia* est assensus *firmus*, quia is qui scit propositionem aliquam esse veram, non dubitanter aut hæsitanter assentitur, sed firmiter : est assensus *certus*, quia is qui scit, nititur solido aliquo fundamento; alioqui non sciret, sed opinaretur : denique est *evidens*, quia sciens non ideo assentitur, quòd alius testetur eam propositio-

sitionem esse veram, sed quod ipse vi alicujus evidentis argumenti, percipiat rem ita se habere.

8 *Fides divina* est assensus *firmus*, quia illi qui in DEUM credunt, non hæsitant, aut dubitant de veritate historiæ sacræ, & promissionum divinarum: est assensus *certus*, quia nititur certissimo fundamento, videlicet DEI testimonio, qui est ipsa veritas: non tamen est evidens; is enim qui credit, non ideo assentitur, quod sensu aut ratione percipiat rem ita se habere, sed quòd DEUS hoc testetur & asserat.

9 Hinc patet, quàm egregiè Apostolus, undecimo ad *Hebræos*, vers. primo, naturam fidei divinæ expresserit; cùm enim dicit eam esse ὑπόστασιν, indicat ejus *firmitatem & certitudinem*; cùm verò dicit eam esse τῶν ϐλεπομένων, ejus *inevidentiam & obscuritatem ænigmaticam* declarat.

10. *Opinio* aliquando potest esse assensus *firmus*, (nonnunquam enim homines ita moventur levibus rationibus, ut eas pro validissimis argumentis habeant, ideoque absque ulla hæsitatione aut formidine partis oppositæ assentiuntur;) nunquam verò est *certus aut evidens*: is enim qui opinatur, vel nititur levibus rationibus, vel hominum testimoniis, quæ nunquam pariunt nobis aut certitudinem aut evidentiam judicandi.

11. Dicet aliquis, hanc comparationem *fidei, scientiæ, & opinionis*, quam jam attulimus, derogare de dignitate fidei; ex ea enim sequitur, quamlibet scientiam esse perfectiorem assensum fide, quia viz: deest fidei evidentia, quæ tamen competit scientiæ. Respond. Scientiam esse perfectiorem fide secundùm quid, quia viz: est assensus evidens; fidem verò esse perfectiorem quamlibet scientiâ simpliciter & absolutè; idque propter duas rationes, 1. enim fides versatur circa nobilissimum objectum; h. e. circa magnum illud myste-

mysterium pietatis, DEUM in carne revelatum, justificatum in spiritu, conspectum ab Angelis, & prædicatum Gentibus. 2. Fides nititur certissimo fundamento, h. e. DEI ipsius testimonio, qui ipsa veritas est, quique nec fallere nec falli potest.

ART. III.

An fides semper sit τῶν μὴ βλεπομένων.

1. DIctum est superiori articulo, fidem omnem, sive sit *divina*, sive *humana*, esse assensum inevidentem; & ob id Apostolum 11. ad *Hebræos*, *vers.* 1. asserere fidem esse τῶν μὴ βλεπομένων: idem etiam confirmari potest ex 1 *Corinth. cap.* 13. *vers.* 12. ubi Apostolus asserit, *nos nunc videre per speculum, & in ænigmate.* Item ex doctrina ejusdem Apostoli, de *cessatione & evacuatione fidei*, quæ futura est in *patriâ*, ideo enim fides evacuari dicitur, & non perfici, sicut charitas, quia imperfectionem quandam, nimirum *obscuritatem & inevidentiam*, in sui ratione & essentiâ involvit: quare *Augustinus* in illud *Johannis* 14. *vado parare vobis locum*, egregiè dicit, *eat* DOMINUS, *ut pareat locum; eat, ut videatur, lateat, ut credatur.* Similiter docet *Gregorius*, *Hom.* 16. *in Evang. & lib.* 4. *Dial. cap.* 5. *apparentia* (inquit) *non habent fidem, sed agnitionem*: & iterum: *hoc voraciter dicitur credi, quod non valet videri.*

2. Ut autem hoc planius evadat, afferam & solvam ea argumenta, quæ probant ea etiam quæ videntur vel sciuntur, sub fidei obiecto comprehendi: quale imprimis est illud DOMINI ad discipulos, *Johan.* 14. *dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit, credatis*: hinc enim colligitur, fidem esse aliquando rerum per experientiam cognitarum, atque adeo *visarum.*

3. Deinde *Johan.* 20. cùm dixisset *Thomas* Apostolus:

ſtolus: *niſi videro, non credam*; CHRISTUM videlicet redivivum; dixit ei DOMINUS jam credenti, *quia vidiſti me* Thoma, *credidiſti*.

4. Tertiò; cæteri quoque Apoſtoli & Virgo Maria, multique alii fideles, quod viderunt hoc crediderunt; CHRISTUM videlicet hominem, paſſum, mortuum, ſepultum, à mortuis reſurgentem, & in cœlos aſcendentem, et alia multa quæ ipſis fidei articulis expreſſa ſunt: unde *Joh. Epiſt. 1.* ait, *quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt, de verbo vitæ annuntiamus vobis.*

5. Quartò: Philoſophus aliquis ſciens per Demonſtrationem, unum DEUM eſſe omnium rerum principium & cauſam, poteſt ejuſdem propoſitionis accipere fidem, manente priori cognitione; ſi videlicet è Pagano fiat Chriſtianus: is ergo ſimul habebit fidem & ſcientiam, ejuſque fides pro objecto habebit res evidenter ſcitas ſeu viſas.

6. Ut hæc argumenta tollantur, primò ponam aliquot fundamenta, ex quibus horum argumentorum ſolutiones colligi poſſunt; deinde *Fonſecæ, Eſtii*, & aliorum pravam doctrinam de repugnantia *fidei* & *ſcientiæ* confutabo. Primum fundamentum ſit hoc; Fides ſeu τὸ credere *ſæpenumero in Scriptura, & apud probatos Authores generaliter accipitur, pro eo quod eſt quovis modo aſſentiri & judicare aliquid verum eſſe*: ſic enim dicitur aliquis *oculis ſuis credere*, & apud Dialecticos qualecunque argumentum *fidem facere* dicitur.

7. Secundum fundamentum eſt: S. *Thomam, alioſque Apoſtolos & fideles, aliud vidiſſe, aliud credidiſſe*: hominem enim viderunt, & DEUM crediderunt: h.e. aut ait *Auguſtinus*; *Cernebant hominem vivente m quem viderant morientem, & credebant* DEUM *in carne latentem*; & alibi, *apparuit inter homines homo, offerens* HOMINEM *videntibus*, DEUM *ſervans credentibus.*

8. Tertium fundamentum: *fides dicitur aſſenſus inevi-*

inevidens: *item dicitur esse τῶν ἀ βλεπομένων, non quòd ea quæ creduntur, omnino inevidentia sint, & nullo modo videantur; sed quòd quatenus creduntur, inevidentia sint, seu quod non habeant evidentiam ab eo propter quod creduntur*: In hoc enim differt fides à scientiâ, quòd fundamentum quo nititur scientia, (h. e. *medium demonstrationis*) per evidentiam rei intellectum convincat, causas ejus aperiendo; fundamentum verò quo nititur fides (videlicet DEI *authoritas*) intellectum convincat, non per evidentiam rei cui assentimur, sed per certitudinem suam & infallibilitatem. Cùm igitur munus fidei, non sit efficere ut res obscuræ fiant perspicuæ, sed efficere ut intellectus cedat authoritati dicentis, & sic assentiatur; manifestum est ea quæ creduntur quatenus creduntur esse inevidentia. seu non habere evidentiam à fundamento suo propter quod creduntur: vide *D. Pareum de justificatione*, *lib. 2. cap. 5.* & *D. Richardum Field*, *de Eccl. lib. 4. cap. 8.* Cæterùm hoc non impedit, quo minùs ea quæ creduntur aliâ ratione evidentia sint, & ex se manifesta vel sensibus externis vel rationi: sicut enim una & eadem propositio, quatenus est conclusio demonstrationis judicatur esse necessaria, & non posse aliter se habere; quatenus verò est conclusio probabilis syllogismi, judicatur ab eodem homine contingens, & posse aliter se habere: ita etiam articuli quidam fidei, quatenus ab Apostolis sensu percipiebantur, aut à nobis ratione manifestâ demonstrantur, evidentiam habent & claritatem; quatenus verò creduntur propter DEI testantis authoritatem, evidentiam illam non habent, & ob id rectè dicuntur ἀ βλεπόμενα.

ART.

ART. IV.

An fides *posit esse simul cum* scientia *de eadem propositione, & in eodem intellectu.*

QUæri solet de scientia & fide, *utrum unus & idem homo possit simul credere & scire eam propositionem cui assentitur esse veram, an verò tanta sit repugnantia fidei & scientiæ, ut simul in eodem intellectu existere nequeant.* In hac controversia, tanta est opinionum varietas, ut vix invenias duos celebres viros de ea idem sentientes: primò enim *Scotus, in* 3. *Sent. Dist.* 24. *quæstione unicâ* dicit, *Neque actus, neque habitus fidei & scientiæ posse simul in eodem intellectu existere circa idem subjectum.*

2. Secundò, *Durandus, quæst.* 1. *prologi Sent. & lib.* 3. *Sent. dist.* 17. *quæst.* 4. planè contrarium statuit, dicens *fidem & scientiam circa eandem propositionem, & in eodem intellectu simul existere posse, tam secundùm actum, quàm secundùm habitũ.* Tertiò, *Petrus Fonseca, in lib.* 6. *Metaph. c.* 1. *qu.* 1. *Sect.* 5. asserit *habitus fidei & scientiæ posse existere in eodem intellectu, & de eodem subjecto, ita tamen ut actus ab iis productus non sit actus fidei, sed scientia quædam, eaque supernaturalis, propter concursum fidei ad eum producendum.* Quartò: *Guilielmus Estius*, Duacensis Theologus, *in* 3. *Sent dist.* 24. *Art.* 3. tria asserit: 1. *habitus fidei & scientiæ, posse simul existere in eodem intellectu, & de eodem objecto.* 2. *Utrumque habitum diversis temporibus posse suum actum exercere.* 3. *Actum quem tum elicit habitus fidei, non esse fidem consideratam secundùm totam amplitudinem suæ significationis:* hoc est, secundùm omnes conditiones in ea requisitas, quia videlicet non est inevidens rei notitia.

3. Quinta sententia, eaque verissima, est acutissimi Doctoris *Antonii Ruvii Rhodensis*, in suo opusculo de habitibus, *tractatu* 3. *quæst.* 3. ubi etiam

etiam tria innuit: primò, *hos habitus posse simul esse in eodem intellectu, & de eodem objecto.* 2. *Utrumque habitum diversis temporibus posse suum actum exercere, sed non eodem tempore.* 3. *Actus ab aliis habitibus, diversis temporibus elicitos, esse veros & propriè dictos istorum habituum actus, & per præsentiam habitûs sciendi nihil derogari de propriet ate actûs credendi.* Dico *Ruvium* hæc tantùm innuere; quia expresse & directè ibi loquitur solummodo de scientia & opinione; eadem autem ratio est scientiæ et fidei, quoad possibilitatem & impossibilitatem coexistendi, ut cuivis manifestum est.

4. Primò igitur probatur contra *Scotum*, habitus fidei & scientiæ posse simul esse in eodem subjecto, et circa idem objectum, idque hac ratione: Si quid impedit quo minùs hi habitus in eodem intellectu coexistant, illud maximè est repugnantia actuum ad quos referuntur: Sed hoc non impedit: Ergo &c. Probatur assumptio; Habitus nihil sunt aliud, nisi faciles & expeditæ potentiæ ad actus: sed non impossibile est, aliquem habere simul potentias ad repugnantes actus, quos potest diversis temporibus exercere, licèt simul non possit exercere utrumque: nam simul habemus potentiam ad flendum, et potentiam ad ridendum: item potentiam ambulandi, et potentiam sedendi; quamvis harum potentiarum actus adeo repugnantes sint, ut non possint uni subjecto simul inesse. Secundò, potest aliquis, qui per fidem novit mundum à DEO fuisse creatum, postea per Demonstrationem acquirere scientiam de Creatione Mundi, quâ productâ & acquisitâ non destruitur fides de illo articulo; sic enim non liceret homini Christiano, Metaphysicæ & Physicæ operam dare, ex quibus colliguntur Demonstrationes de creatione Mundi: non enim licet ea facere quæ fidem aut destruunt, aut imminuunt.

5. Secundò: probatur contra *Durandum*, non esse possibile, ut intellectus eodem tempore, id est,

est, uno et eodem instanti eliciat, et inevidentem assensum fidei, et evidentem assensum scientiæ, quia sicut impossibile est, ut homo per sensum visus eandem rem eodem tempore *distincte* & *confusè* videat et percipiat, ita etiam impossibile est, ut homo per intellectum, qui est animi oculus, eandem rem eodem instanti evidenter et inevidenter percipiat; ideoque impossibile est, ut simul habeat duos actus; unum evidentem, scientiæ, alterum inevidentem, fidei.

6. Tertiò: probatur contra *Fonsecam* et *Estium*, habitum fidei, quamvis in eodem intellectu coexistentem habeat habitum scientiæ, posse elicere verum et propriè dictum actum fidei, idque secundùm omnes conditiones in actu credendi requisitas: et proinde fidem et scientiam posse esse in eodem intellectu, & de eadem propositione, etiam quoad actus, sed diversis temporibus elicitos: ratio est hæc: potest aliquis fidelis, etiam post acquisitam scientiam de creatione mundi, ita apud se statuere: *Ego tam firmiter assentior huic propositioni;* DEUS creavit mundum, *propter* DEI *testantis authoritatem, ut quamvis per rationem aliquam non perciperem mundum esse à* DEO *creatum; imò quamvis corrupta ratio contrarium dictitaret, assentirer tamen isti propositioni sine ulla formidine aut metu.*

7. Hoc judicium mentis sine controversia provenit à sola fide, non scientia & fide simul, estque verus & propriè dictus fidei actus; hoc est, non deest ei ulla conditio in actu credendi requisita: prius probatur contra *Fonsecam*; quia neque scientia, neque aliquis alius naturalis habitus potest aliquid tale dictitare. Posterius etiam probatur, tum contra *Fonsecam*, tum contra *Estium*; quia assensus iste nititur solâ authoritate testantis: Ergo est inevidens: consequentiæ ratio est, quòd assensus iste sit inevidens, cujus fundamentum quo nititur non valet parere evidentiam, sed certitudinem tantùm; at hic assensus est talis; nam

autho-

authoritas testantis non convincit intellectum nostrum per evidentiam & claritatem rei, sed per suam certitudinem & irrefutabilitatem. Ratio propositionis majoris est hæc: talis est assensus, quale est medium & fundamentum quo nititur: Si enim medium sit certum, possitque intellectum nostrum certificare, & ut tale cognoscatur ab assentiente, noster assensus est certus: Si verò non ita se habet, est incertus: Ergo pari ratione, si medium valeat parere evidentiam intelligendi, assensus est evidens: si verò non valeat, est inevidens.

ART. V.

De fidei divisione in explicitam, *&* implicitam; *& an inevidentia, quam fidei tribuimus, faciat pro cæca & implicita Pontificiorum fide.*

1. Scholastici Theologi dividunt fidem in *explicitam & implicitam*, vel ut loquitur *Lombardus, lib. 3. Sent. Dist. 25.* in *distinctam*, & *velatam* seu *confusam*: hujus distinctionis explicationem legere possumus apud clarissimum *Tilenum, parte primâ Syntagmatis, Disp. 38. Thes. 23.* & 24. item apud *Durandum, lib. 3. Sent. dist. 25. quæst. 1. S. Thomam, 2. 2æ. q. 2. Art. 7. Gulielmum Estium, lib. 3. Sent. Dist. 25.* ex quibus authoribus descriptiones istius divisionis sic colligi possunt: fides explicita, *est qua aliquid creditur secundùm se, distinctè, & in particulari.* Implicita verò, *est qua aliquid creditur non in se, sed in alio, tanquam in universali*; Exempli gratiâ, Christiani rudes & simpliciores (ut loquuntur) qui ea sola intelligunt, quæ ad salutem absolutè necessaria sunt, ut articulos fidei, decalogum, & cætera, cùm ex animo profitentur se credere *S. Scripturam esse* DEI *verbum, & proinde fide dignam*, duplex habent

bent suæ fidei objectum; unum generale, quod formaliter, explicitè, & per se credunt: alterum particulare, quod implicitè & ex consequenti credunt: objectum generale, quod explicitè credunt, *est Scripturam esse* DEI *verbum, & proinde fidem ei adhibendam esse*: objecta particularia, quæ implicitè in illo generali & ex consequenti credunt, sunt historiæ & dogmata Scripturæ, quorum cognitionem nondum assecuti sunt, *ut Noachum habuisse tres filios, Abrahamum duos, non ablatum esse sceptrum à Iuda ante adventum Messiæ*: qui enim credunt Scripturam totam esse veram, illi implicitè & ex consequenti credunt omnia esse vera quæ in Scriptura continentur, hoc est, habent fidem implicitam omnium historiarum, dogmatum & prædictionum Propheticarum, quæ sunt in sacræ Scripturæ volumine, omnium (inquam) quorum particularem & distinctam notitiam non acquisiverunt.

2. Quæri hic potest, an hæc divisio fidei in *explicitam* & *implicitam*, in Scholis Ecclesiarum reformatarum ferenda sit; Respond. Duabus assertionibus: prior est hæc; prædicta distinctio fidei admitti potest, si sano modo concipiatur: certum enim est non solùm Laicos & simpliciores, sed etiam clarissimos & doctissimos Theologos quædam implicitè credere in isto generali *quòd Scriptura sit DEI verbum & proinde fide dignissima*; quædam (inquam) quorum distinctam intelligentiam nondum assecuti sunt: hoc enim patet ex quotidiano nostro in cognitione Scripturæ profectu, qui tamen non arguit Scripturæ ipsius obscuritatem (ut nugantur Pontificii) sed ingenii nostri imbecillitatem, & mysteriorum cœlestium, quæ in Scriptura passim traduntur, immensam opulentiam, quæ sensim angusto illi vasi mentis humanæ instillanda est, non autem tota simul infundi potest.

3. Secunda assertio est hæc; prædicta distinctio

ctio fidei Christianæ, si ita accipiatur ut à Pontificiis accipi solet, rejicienda est tanquam crassa, absurda, & naturæ fidei planè contraria : illi enim per *fidem implicitam* intelligunt eam fidem quâ Laici ignota & nondum intellecta fidei dogmata credunt implicitè in illo generali, *quòd vera sint omnia quæ Romana Ecclesia credit & proveris amplectitur* ; quæ quidem fides non est divina, sed humana ; id est, non nititur DEI, sed hominum testimonio : non est ὑπόστασις aut ἔλεγχος, sed levis & fallax conjectura, quæ non DEI verbo, sed hominum Judicio per se parum firmo, atque adeo fragili admodùm & ruinoso fundamento nititur.

4. Quæri etiam potest ; an *inevidentia* quam non solùm Theologi *Sententiarii*, sed etiam Orthodoxi Doctores fidei attribuunt, faciat pro cæcâ illâ & implicitâ Pontificiorum fide : generalis enim & confusus ille assensus, qui solo Ecclesiæ *Romanæ* testimonio nititur (ut id quod res est dicam) maximè est inevidens. Respond. *Inevidentiam* nihil pro eorum sententia facere : quia inevidentia illa non excludit omnem notitiam, sed eam solam quæ nititur medio scientifico ; id est, sensu aut evidente ratione à naturâ rei petitâ. Secundò, quia certitudo, quæ est secunda fidei conditio, necessariò præsupponit firmam notitiam & persuasionem de doctrinâ, cui assentimur, quòd non sit hominis sed DEI verbum : talis autem notitia aut persuasio implicitæ Pontificiorum fidei velut è regione adversatur, ac proinde in eâ certitudo inveniri non potest.

ART.

ART. VI.

De triplici lumine, videlicet naturæ, fidei *ſeu* gratiæ, *&* gloriæ.

1. IN Theologia Scholaſtica variæ inveniuntur diſtinctiones petitæ ab iſtis tribus terminis, *naturâ, gratiâ, & gloriâ.* Prima eſt, quâ DEI Opt. Max. regnum diſtinguitur, in *regnum naturæ, regnum gratiæ, & regnum gloriæ.* Regnum naturæ, eſt naturale illud imperium, quod DEUS habet in omnes res creatas, quas pro arbitrio regit & gubernat. Regnum gratiæ, eſt quo DEUS regnat in Eccleſiâ ſuâ in terris militante. Regnum gloriæ eſt, quo regnat in Eccleſiâ in cœlis triumphante.

2. Secunda diſtinctio eſt quâ DEI localis præſentia diſtinguitur in *præſentiam naturalem*, ſeu eſſentialem, *gratioſam*, & *glorioſam*. Secundùm præſentiam naturalem DEUS eſt ubique: per præſentiam gratioſam DEUS dicitur eſſe in juſtis & ſanctis hominibus, & viciſſim illi habitaculum & Templum DEI dicuntur; & per præſentiam glorioſam Deus dicitur eſſe in cœlis, ubi gloriam ſuam & majeſtatis ſplendorem beatis hominibus & Angelis manifeſtat.

3. Tertia diviſio eſt quâ opera DEI *ad extra* dividuntur in *opera naturæ, opera gratiæ, & opera gloriæ.* Opera naturæ, ſunt rerum viſibilium & inviſibilium creatio, conſervatio, & cum iiſdem cooperatio in omnibus earum actionibus: *nam in eo vivimus, movemur, & ſumus.* Opera gratiæ, ſunt verbi incarnatio, humiliatio, exaltatio, triplex ejus officium, videlicet Regium, Propheticum, & Sacerdotale: item electorum per verbi prædicationem & Sacramentorum adminiſtrationem efficax vocatio, eorundemque regeneratio, & juſtificatio. Denique opera gloriæ, quæ

ctio fidei Christianæ, si ita accipiatur ut à Pontificiis accipi solet, rejicienda est tanquam crassa, absurda, & naturæ fidei planè contraria : illi enim per *fidem implicitam* intelligunt eam fidem quâ Laici ignota & nondum intellecta fidei dogmata credunt implicitè in illo generali, *quòd vera sint omnia quæ Romana Ecclesia credit & proveris amplectitur* ; quæ quidem fides non est divina, sed humana ; id est, non nititur DEI, sed hominum testimonio : non est ὑπόστασις aut ἔλεγχος, sed levis & fallax conjectura, quæ non DEI verbo, sed hominum Judicio per se parum firmo, atque adeo fragili admodùm & ruinoso fundamento nititur.

4. Quæri etiam potest ; an *inevidentia* quam non solùm Theologi *Sententiarii*, sed etiam Orthodoxi Doctores fidei attribuunt, faciat pro cæcâ illâ & implicitâ Pontificiorum fide : generalis enim & confusus ille assensus, qui solo Ecclesiæ *Romanæ* testimonio nititur (ut id quod res est dicam) maximè est inevidens. Respond. *Inevidentiam* nihil pro eorum sententia facere : quia inevidentia illa non excludit omnem notitiam, sed eam solam quæ nititur medio scientifico ; id est, sensu aut evidente ratione à naturâ rei petitâ. Secundò, quia certitudo, quæ est secunda fidei conditio, necessariò præsupponit firmam notitiam & persuasionem de doctrinâ, cui assentimur, quòd non sit hominis sed DEI verbum : talis autem notitia aut persuasio implicitæ Pontificiorum fidei velut è regione adversatur, ac proinde in eâ certitudo inveniri non potest.

ART.

ART. VI.

De triplici lumine, videlicet naturæ, fidei *seu* gratiæ, *&* gloriæ.

1. IN Theologia Scholastica variæ inveniuntur distinctiones petitæ ab istis tribus terminis, *naturâ, gratiâ, & gloriâ.* Prima est, quâ DEI Opt. Max. regnum distinguitur, in *regnum naturæ, regnum gratiæ, & regnum gloriæ.* Regnum naturæ, est naturale illud imperium, quod DEUS habet in omnes res creatas, quas pro arbitrio regit & gubernat. Regnum gratiæ, est quo DEUS regnat in Ecclesiâ suâ in terris militante. Regnum gloriæ est, quo regnat in Ecclesiâ in cœlis triumphante.

2. Secunda distinctio est quâ DEI localis præsentia distinguitur in *præsentiam naturalem*, seu essentialem, *gratiosam*, & *gloriosam*. Secundùm præsentiam naturalem DEUS est ubique: per præsentiam gratiosam DEUS dicitur esse in justis & sanctis hominibus, & vicissim illi habitaculum & Templum DEI dicuntur; & per præsentiam gloriosam Deus dicitur esse in cœlis, ubi gloriam suam & majestatis splendorem beatis hominibus & Angelis manifestat.

3. Tertia divisio est quâ opera DEI *ad extra* dividuntur in *opera naturæ, opera gratiæ, & opera gloriæ.* Opera naturæ, sunt rerum visibilium & invisibilium creatio, conservatio, & cum iisdem cooperatio in omnibus earum actionibus: *nam in eo vivimus, movemur, & sumus.* Opera gratiæ, sunt verbi incarnatio, humiliatio, exaltatio, triplex ejus officium, videlicet Regium, Propheticum, & Sacerdotale: item electorum per verbi prædicationem & Sacramentorum administrationem efficax vocatio, eorundemque regeneratio, & justificatio. Denique opera gloriæ, quæ

Polanus appellat opera DEI post hanc vitam, sunt adventus DOMINI ultimus, resuscitatio mortuorum, universalis mundi hujus elementaris abolitio, aut saltem mirabilis transmutatio per ignem conflagrationis, ut loquuntur: item judicii ultimi processus, executio, & gloriæ DEI in omnem æternitatem manifestatio.

4. Quarta distinctio, est quâ vita humana dividitur in *vitam naturæ*, seu naturalem; *vitam gratiæ*, & *vitam gloriæ*. Vita naturalis posita est in conjunctione animæ viventis cum corpore. Vita gratiæ posita est in viatorum in terris peregrinantium conjunctione cum DEO per fidem, spem, & charitatem. Vita gloriæ posita est in æternâ illâ & immutabili hominum glorificatorum conjunctione cum DEO, per claram ejus visionem, & ardentem amorem seu charitatem.

5. Quinta divisio, est quâ consilium & decretum DEI de æternâ quorundam hominum salute, dividitur in prædestinationem & gloriam, & prædestinationem ad gratiam: prior est de fine, posterior de mediis ad finem: prior est DEI decretum de dandâ gloriâ; posterior est ejusdem decretum de dandâ eâ gratiâ, quam Scholastici vocant *gratiam gratum facientem*.

6. Sexta distinctio, est quâ lumen intellectûs humani dividitur in *lumen naturæ*, *lumen gratiæ* seu fidei, & *lumen gloriæ*. Lumen naturæ, est quo ea cognoscimus quæ solis naturæ viribus, sine auxilio DEI speciali, intelligi à nobis & dijudicari possunt: de hujus luminis virtute, & quousque se extendat (DEO favente) in sequentibus disputationibus fusè disseram. Lumen fidei, est quo ea cognoscimus & intelligimus quæ DEUS in verbo suo nobis patefecit. Lumen gloriæ, est quo beati spiritus in cœlis clarè & perspicuè vident glorioſissimam DEI essentiam. Huic triplici lumini respondet triplex Theologia, videlicet

Theo-

Theologia naturalis seu Metaphysica, Theologia revelationis quæ etiam Theologia *viatorum* dicitur, & Theologia visionis seu Theologia *comprehensorum.*

7. Solam hanc ultimam distinctionem ex instituto hic propono, idque ut manifestum sit *Scholasticos* cùm fidei inevidentiam attribuunt, non tribuere ei cæcitatem & ignorantiam; sed notitiam quandam, quæ licèt obscura sit si conferatur cum visione quæ est in *patria*, ab ipsis tamen Scholasticis lumen vocatur; reliquas verò distinctiones propono, quasi per accidens, quia videlicet habent pulchram analogiam & proportionem ad hanc distinctionem luminis intellectualis.

8. Analogia seu proportio harum distinctionum sic concipi potest, homo quatenus vivit *vitam naturæ*, est civis *regni naturæ*; utitur *lumine naturæ*, & per illud percipit eam DEI præsentiam, quæ vocatur *præsentia naturæ*, item *opera naturæ* quæ illam præsentiam consequuntur. Idem homo, quatenus vivit *vitam gratiæ*, est civis *regni gratiæ*, utitur *lumine gratiæ* seu fidei, & per illud percipit DEI *præsentiam gratiosam* in corde suo, & *opera gratiæ* quæ eam præsentiam consequuntur. Idem denique, quatenus vivit in cœlis *vitam gloriæ*, est civis *regni gloriæ*, utitur *lumine gloriæ*, ac per illud percipit DEI *præsentiam gloriosam*, item *opera gloriæ*, h. e. inenarrabilia effecta glorioſæ istius præsentiæ.

9. Obiter hìc notari potest, quòd sicut olim DEUS inchoavit opus creationis à *lumine corporeo* & sensibili, ita etiam opera regenerationis & glorificationis nostræ à *lumine spirituali* orditur: cùm enim DEUS efficaciter electos vocat ad salutem per Spiritum sanctum, primò eorum intellectum illuminat lumine fidei, & collustrat; Secundò voluntatem emollit & sanctificat. Similiter in opere glorificationis ordine naturæ præcedit illuminatio intellectûs nostri, per lumen gloriæ, ad DEI essentiam clarè & perspicuè vi-

Polanus appellat opera DEI post hanc vitam, sunt adventus DOMINI ultimus, resuscitatio mortuorum, universalis mundi hujus elementaris abolitio, aut saltem mirabilis transmutatio per ignem conflagrationis, ut loquuntur: item judicii ultimi processus, executio, & gloriæ DEI in omnem æternitatem manifestatio.

4. Quarta distinctio, est quâ vita humana dividitur in *vitam naturæ*, seu naturalem; *vitam gratiæ*, & *vitam gloriæ*. Vita naturalis posita est in conjunctione animæ viventis cum corpore. Vita gratiæ posita est in viatorum in terris peregrinantium conjunctione cum DEO per fidem, spem, & charitatem. Vita gloriæ posita est in æternâ illâ & immutabili hominum glorificatorum conjunctione cum DEO, per claram ejus visionem, & ardentem amorem seu charitatem.

5. Quinta divisio, est quâ consilium & decretum DEI de æternâ quorundam hominum salute, dividitur in prædestinationem & gloriam, & prædestinationem ad gratiam: prior est de fine, posterior de mediis ad finem: prior est DEI decretum de dandâ gloriâ; posterior est ejusdem decretum de dandâ eâ gratiâ, quam Scholastici vocant *gratiam gratum facientem*.

6. Sexta distinctio, est quâ lumen intellectûs humani dividitur in *lumen naturæ*, *lumen gratiæ* seu fidei, & *lumen gloriæ*. Lumen naturæ, est quo ea cognoscimus quæ solis naturæ viribus, sine auxilio DEI speciali, intelligi à nobis & dijudicari possunt: de hujus luminis virtute, & quousque se extendat (DEO favente) in sequentibus disputationibus fusè disseram. Lumen fidei, est quo ea cognoscimus & intelligimus quæ DEUS in verbo suo nobis patefecit. Lumen gloriæ, est quo beati spiritus in cœlis clarè & perspicuè vident glorioſissimam DEI essentiam. Huic triplici lumini respondet triplex Theologia, videlicet

Theo-

Theologia naturalis seu Metaphysica, Theologia revelationis quæ etiam Theologia *viatorum* dicitur, & Theologia visionis seu Theologia *comprehensorum.*

7. Solam hanc ultimam distinctionem ex instituto hic propono, idque ut manifestum sit *Scholasticos* cùm fidei inevidentiam attribuunt, non tribuere ei cæcitatem & ignorantiam; sed notitiam quandam, quæ licèt obscura sit si conferatur cum visione quæ est in *patria*, ab ipsis tamen Scholasticis lumen vocatur; reliquas verò distinctiones propono, quasi per accidens, quia videlicet habent pulchram analogiam & proportionem ad hanc distinctionem luminis intellectualis.

8. Analogia seu proportio harum distinctionum sic concipi potest, homo quatenus vivit *vitam naturæ*, est civis *regni naturæ*; utitur *lumine naturæ*, & per illud percipit eam DEI præsentiam, quæ vocatur *præsentia naturæ*, item *opera naturæ* quæ illam præsentiam consequuntur. Idem homo, quatenus vivit *vitam gratiæ*, est civis *regni gratiæ*, utitur *lumine gratiæ* seu fidei, & per illud percipit DEI *præsentiam gratiosam* in corde suo, & *operæ gratiæ* quæ eam præsentiam consequuntur. Idem denique, quatenus vivit in cœlis *vitam gloriæ*, est civis *regni gloriæ*, utitur *lumine gloriæ*, ac per illud percipit DEI *præsentiam gloriosam*, item *opera gloriæ*, h. e. inenarrabilia effecta gloriosæ istius præsentiæ.

9. Obiter hìc notari potest, quòd sicut olim DEUS inchoavit opus creationis à *lumine corporeo* & sensibili, ita etiam opera regenerationis & glorificationis nostræ à *lumine spirituali* orditur: cùm enim DEUS efficaciter electos vocat ad salutem per Spiritum sanctum, primò eorum intellectum illuminat lumine fidei, & collustrat; Secundò voluntatem emollit & sanctificat. Similiter in opere glorificationis ordine naturæ præcedit illuminatio intellectûs nostri, per lumen gloriæ, ad DEI essentiam clarè & perspicuè viden

dendam; deinde sequitur voluntatis inflammatio & incensio per ardorem charitatis. Ratio hujus ordinis est, quia cognitio præcedit amorem, atque adeo clara cognitio seu visio præcedere debet ardentem & perfectum amorem.

10. Contrà verò *Draco ille Magnus*, qui meritò *Rector tenebrarum* vocatur, dirum istud opus æternæ perditionis à tenebris orditur: cùm enim (ut docet *D. Thomas*, 1. 2. *quæst.* 77. *Art* 8. & cum eo *Cajetanus*, *Durandus*, *Capreolus*, & *Estius*) non possit esse peccatum in voluntate sine prævio errore intellectûs, vafer ille spiritus primò intellectui caliginem, & quasi noctem quandam offundit; deinde voluntatem à vero bono ad bonum apparens convertit, & sensim eam indurat.

ART. VII.

An detur in viatoribus lumen aliquod clarius fidei lumine.

1. THeologia dividi solet in Theologiam *Laicorum* & Theologiam *Doctorum*, quam *argumentativam* & *Scholasticam* vocant. Prior est nuda notitia credibilium (ut vocant) ad salutem necessariorum; posterior non est nuda notitia credibilium, sed est facultas quâ valemus articulos fidei explicare, defendere, & confirmare, aliosque de eorum veritate instruere.

2. Theologia *argumentativa* seu *Scholastica* duplice nomine Theologiam *Laicam* excedere dicitur: primò quòd extendat se ad plura credibilia; plura enim intelligunt viri docti in spiritualibus, quàm Laici & simplices. Secundò quòd valeat explicare aliis ea quæ credenda sunt, eaque defendere, & confirmare contra Atheos, Judæos, Mahumetanos, Ethnicos. Hæc Theologiæ di-

ſtinctio præbuit nonnnullis, de quibus loquitur *Durandus in prol. Sent. quæſt. 2.* occaſionem excogitandi lumen quoddam ſpirituale in *viatoribus* à lumine fidei diverſum, eoque clarius & excellentius: cùm enim in omnibus fidelibus ſit lumen fidei, fatendum eſt in Doctoribus & Paſtoribus eſſe lumen quoddam clarius fide, cujus beneficio altiorem habent (ut loquitur *Durandus*) cognitionem de credibilibus, quàm per fidem.

3. Prima ratio hujus ſententiæ peti ſolet ab *Auguſtini* teſtimonio ſuper illis verbis *Joh. 1. verſ. 9. erat lux vera, &c.* ubi dicit, aliud eſſe lumen *ad credendum*, aliud *ad intelligendum*: item lucem increatam illuminare homines duplici lumine, *parvulos* quidem *lumine fidei*, quo nutriuntur ut lacte: *Majores* autem *lumine ſapientiæ*, quo ut ſolido cibo veſcuntur. Secunda ratio eſt hac: neceſſe eſt propter bonum publicum Eccleſiæ, ut aliqui in eâ ſint qui poſſunt fidem defendere, ſimpliciores inſtruere, & Eccleſiæ hoſtes confutare. Hoc autem non poteſt fieri per ſolum lumen fidei, ſeu per eam ſolam cognitionem DEI quæ eſt omnibus fidelibus communis, ſic enim quivis è fidelium cœtu poſſit iſta munia obire; Ergo oportet in *Majoribus* eſſe aliquod lumen clarius fide, per quod habent de credibilibus altiorem quandam cognitionem.

4. Tertiò probant, quòd tale lumen non evacuet fidem, ſeu non ita repugnet fidei ut cum eo conſiſtere nequeat; quia ſi tale lumen non poſſet ſtare cum fide, illud eſſet maximè propter oppoſitionem quæ videtur eſſe inter *Ænigma* fidei, & *claritatem* illius luminis: ſed illud non impedit; quia contraria, licèt non compatiantur ſe in ſuis *excellentiis*, tamen (ut dicunt) compatiuntur ſe in *Eſſe remiſſo* & diminuto, ſeu (ut alii loquuntur) in gradibus remiſſis; fidei autem obſcuritas, quamvis intenſis gradibus opponatur claritati beatificæ viſionis, & ob id cum eâ conſiſtere nequeat; non tamen ſic, ſed in eſſe remiſſo contrariatur huic-

dendam; deinde sequitur voluntatis inflammatio & incensio per ardorem charitatis. Ratio hujus ordinis est, quia cognitio præcedit amorem, atque adeo clara cognitio seu visio præcedere debet ardentem & perfectum amorem.

10. Contrà verò *Draco ille Magnus*, qui meritò *Rector tenebrarum* vocatur, dirum istud opus æternæ perditionis à tenebris orditur: cùm enim (ut docet *D. Thomas*, 1. 2. *quæst.* 77. *Art* 8. & cum eo *Cajetanus*, *Durandus*, *Capreolus*, & *Estius*) non possit esse peccatum in voluntate sine prævio errore intellectûs, vafer ille spiritus primò intellectui caliginem, & quasi noctem quandam offundit; deinde voluntatem à vero bono ad bonum apparens convertit, & sensim eam indurat.

ART. VII.

An detur in viatoribus lumen aliquod clarius fidei lumine.

1. THeologia dividi solet in Theologiam *Laicorum* & Theologiam *Doctorum*, quam *argumentativam* & *Scholasticam* vocant. Prior est nuda notitia credibilium (ut vocant) ad salutem necessariorum; posterior non est nuda notitia credibilium, sed est facultas quâ valemus articulos fidei explicare, defendere, & confirmare, aliosque de eorum veritate instruere.

2. Theologia *argumentativa* seu *Scholastica* duplice nomine Theologiam *Laicam* excedere dicitur: primò quòd extendat se ad plura credibilia; plura enim intelligunt viri docti in spiritualibus, quàm Laici & simplices. Secundò quòd valeat explicare aliis ea quæ credenda sunt, eaque defendere, & confirmare contra Atheos, Iudæos, Mahumetanos, Ethnicos. Hæc Theologiæ di-

stinctio præbuit nonnnullis, de quibus loquitur *Durandus in prol. Sent. quæst. 2.* occasionem excogitandi lumen quoddam spirituale in *viatoribus* à lumine fidei diversum, eoque clarius & excellentius: cùm enim in omnibus fidelibus sit lumen fidei, fatendum est in Doctoribus & Pastoribus esse lumen quoddam clarius fide, cujus beneficio altiorem habent (ut loquitur *Durandus*) cognitionem de credibilibus, quàm per fidem.

3. Prima ratio hujus sententiæ peti solet ab *Augustini* testimonio super illis verbis *Joh. 1. vers. 9. erat lux vera*, &c. ubi dicit, aliud esse lumen *ad credendum*, aliud *ad intelligendum*: item lucem increatam illuminare homines duplici lumine, *parvulos* quidem *lumine fidei*, quo nutriuntur ut lacte: *Majores* autem *lumine sapientiæ*, quo ut solido cibo vescuntur. Secunda ratio est hæc: necesse est propter bonum publicum Ecclesiæ, ut aliqui in eâ sint qui possunt fidem defendere, simpliciores instruere, & Ecclesiæ hostes confutare. Hoc autem non potest fieri per solum lumen fidei, seu per eam solam cognitionem DEI quæ est omnibus fidelibus communis, sic enim quivis è fidelium cœtu posset ista munia obire; Ergo oportet in *Majoribus* esse aliquod lumen clarius fide, per quod habent de credibilibus altiorem quandam cognitionem.

4. Tertiò probant, quòd tale lumen non evacuet fidem, seu non ita repugnet fidei ut cum eo consistere nequeat; quia si tale lumen non posset stare cum fide, illud esset maximè propter oppositionem quæ videtur esse inter *Ænigma* fidei, & *claritatem* illius luminis: sed illud non impedit; quia contraria, licèt non compatiantur se in suis *excellentiis*, tamen (ut dicunt) compatiuntur se in *Esse remisso* & diminuto, seu (ut alii loquuntur) in gradibus remissis; fidei autem obscuritas, quamvis intensis gradibus opponatur claritati beatificæ visionis, & ob id cum eâ consistere nequeat; non tamen sic, sed in esse remisso contrariatur huic

lumini de quo loquimur : & ideo licèt lumen gloriæ evacuet fidem, hoc tamen lumen eam non evacuat aut abolet.

5. Hanc suam doctrinam declarant exemplo aëris, qui noctu est simpliciter tenebrosus, & meridie est simpliciter illaminatus, sed mane est partim illuminatus partim tenebrosus, nec tenebræ depelluntur totaliter ante horam meridianam : sic gloria quasi lumen meridianum totaliter expellit tenebras fidei : sed lumen hoc *Doctorum* est quasi lumen auroræ, quod non depellit tenebras fidei, nec expellitur per lucem meridianam gloriæ, sed potius perficitur. Appello autem lumen gloriæ, lumen meridianum, quia cæcitas naturalis est quasi *demsissimæ tenebræ*, lux fidei est quasi *lux Lunaris*, lumen Scholasticum quasi *lux matutina*, & lumen gloriæ quasi *splendor lucis meridianæ*.

6. Hæc est sententia quorundam Theologorum *Sententiariorum*, contra quam *Durandus* fusè disputat : Ego autem sine longiori disquisitione meam sententiam, de medio hoc lumine, duabus aut tribus assertionibus proponam : prima sit hæc ; *Lumen illud quod vocant medium inter lumen fidei & lumen gloriæ, quatenus extendit se ad plura credibilia quàm fides Laicorum, non est aliquid à fidei lumine distinctum* ; sed est perfectior quidam gradus fidei, vel (ut alii loquuntur) extensio quædam fidei.

7. Secunda assert. *Lumen prædictum, quatenus est defensivum & explicativum articulorum fidei, non est vera & propriè dicta scientia*, ut benè probat *Durandus* : quia omnis scientia propriè dicta resolvitur in principia evidentia, & per se nota : at notitia *Pastorum* & *Doctorum*, quam habent de rebus spiritualibus, non potest resolvi in principia per se nota, sed tantùm in principia naturaliter inevidentia, quæ Spiritus Sanctus nobis in verbo patefecit.

8. Tertia assert. *Lumen illud medium, non est species luminis intellectualis à tribus prædictis distincta*, sed

sed est complicatio quædam luminis naturæ & luminis fidei, h. e, *Philosophiæ & Theologiæ*: nam per Philosophiam Theologiæ applicatam, articulos fidei explicamus, defendimus, confirmamus contra adversarios, eosque confutamus.

ART. VIII.

In quo solvuntur tres quæstiones.

Prima est, *An fides bene distinguatur in* infusam, *&* acquisitam.

Secunda est, *An fides sit certior ipsis scientiis?*

Tertia est, *Quid sit propriè* credere in DEUM?

1. BONAVENTURA, egregius interpres *Magistri Sententiarum*, in *lib.* 3. *Dist.* 23. *Art.* 2. *quæst.* 2. asserit duo esse requisita ad habitum fidei: primò, ut intellectus instruatur de credibilibus. Secundò, ut inclinetur & inflectatur ad assentiendum illis articulis, qui credendi sunt: aliud enim est, *scire quid dicatur* in aliquo Scripturæ textu; aliud est, *scire verum esse id quod ibi dicitur*: Ethnicus enim, aut infidelis, scire potest quid dicatur in historiâ Mosaica aut Evangelicâ; at non potest scire verum esse illud quod ibi dicitur, nisi intellectus ejus à DEO moveatur ad assentiendum. Quamvis igitur fides sit quid *acquisitum* quod illam *informationem mentis de credibilibus* (est enim ex auditu, *Rom.* 10.) est tamen quid merè supernaturale, & *infusum*, si consideretur secundùm illud quod in ea est præcipuum, h. e. *inclinationem mentis ad assentiendum.*

2. Cùm fides propriè dicta sit DEI donum, & non quid à nobis ipsis acquisitum, vix satis commoda videtur illa fidei distinctio in *infusam* & *acquisitam*; nisi vel dicamus, illam non esse divisionem fidei in duas diversas species, sed potius esse distinctionem unius & ejusdem fidei in duas ejus considerationes: nam pro diversa consideratione,

fides est & quid acquisitum, & quid infusum, ut jam dictum est: vel dicamus fidem latè accipi pro quovis assensu, quo assentimur S. Scripturæ; talis enim assensus est duplex: quia quidam ei assentiuntur, moti humanâ persuasione, h. e. propter amorem & reverentiam quo prosequuntur dicentem, vel propter rationes & argumenta: horum assensus à *Bonaventura* dicitur fides acquisita, latè videlicet accepto nomine fidei: alii verò assentiuntur, quia primæ veritati tanquam certissimo fundamento innituntur, & horum assensus est fides infusa, propriéque appellatur fides.

3. *Bonaventura* comparans fidem & scientias Philosophicas quoad certitudinem, distinguit certitudinem in *certitudinem cognitionis* seu speculationis, & *certitudinem adhæsionis*, dicitque fidem esse certiorem scientiis certitudine adhæsionis, quæ præcipuè respicit voluntatem; non verò certitudine speculationis, quæ ad intellectum pertinet: dicit eam esse certiorem certitudine adhæsionis, *quia fideles Christiani nec argumentis, nec tormentis, neque blandimentis, adduci possunt & inclinari* (verba ipsius sunt) *ut veritatem, quam credunt, vel ore tenus negent: quod nemo peritus alicujus scientiæ faceret, si acerrimis tormentis cogeretur sententiam suam de conclusione aliqua geometrica aut Arithmetica retractare: stultus enim & ridiculus esset Geometra, qui pro sua sententia in controversiis Geometricis mortem auderet subire, nisi in quantum fides dictat non esse mentiendum.*

4. Verùm quicquid dicat *Bonaventura*, fides est certior scientiis, tum certitudine cognitionis, tum certitudine adhæsionis: idque quia certitudo cognitionis oritur ex certitudine fundamenti, quo nititur intellectus noster cùm assentitur alicui propositioni: fundamentum autem quo nititur assensus fidei est DEI veritas & authoritas, quæ est longè certius fundamentum quàm humana aliqua ratio. Interim si improprie accipiatur certitudo cognitionis, pro firmitate assentiendi quæ op-

opponitur hæsitationi & dubitationi, non negandum est scientias esse fide certiores: scientia enim sæpe tam firma est, ut excludat omnem dubitationem; quod non semper verum est de fide: quamvis enim non deficiat fons ille aquæ salientis in vitam æternam, non tamen putandum est virtutem hanc semper inoffenso tenore, extra omnem formidinis aleam stadium suum decurrere; sed potius perpetuam ei luctam cum diffidentia esse, ingenuè confitendum est.

5. Clarissimus TILENUS *Synag. part.* 2. *Disp.* 43. *Thes.* 5. distinguit certitudinem in *evidentem*, & *non evidentem*: illam dicit esse eorum quæ vel rationis vel sensûs lumine videntur: cujusmodi sunt prima principia, & conclusiones evidenter ex illis deductæ, ac deinde ea quæ experientiâ magistrâ didicimus istam vult esse eorum, quæ testis veracis affirmatione nituntur: unde fit ut quo major est authoritas testis, eo certior ac firmior fit assensus credentis: hinc colligit ea quæ divino testimonio, cujus summa est authoritas, nituntur, summam quoque gignere certitudinem, ac respectu hujus causæ quæ nec fallere nec falli potest, longè certiora esse ea quæ credimus, quàm quæ rationis humanæ ductu aut lumine scimus.

6. Tertia quæstio in titulo propositæ, est, quid sit *credere in DEUM*, & quo modo differat ab eo quod est *credere DEUM*, & *credere DEO*. *P. Lombardus*, *Lib.* 3. *Sent. Dist.* 23. hæc explicans, sic ait, *Credere DEO, est credere vera esse quæ loquitur: credere DEUM, est credere quod ipse sit DEUS; & credere in DEUM, est credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei adhærere & membris ejus incorporari.* Hanc distinctionem Magistri probare non possum, quia ex ea sequitur, *credere in* DEUM esse actum & charitatis & fidei, quod est absurdum, cùm diversorum habituum diversi sint actus.

7. Quare dicendum videtur, *credere in*

DEUM in hoc differre ab eo quòd est *credere DEO*, quod *credere DEO sit fidem ei adhibere, quatenus simpliciter aliquid narrat*: credere verò in DEUM, *sit fidem ei adhibere quatenus aliquid promittit, seu assentiri ejus promissionibus, idque cum triplici hac persuasione*; Primò, *quod non simulet, aut hypocriticè agat*, ut solent homines, sed quod revera velit beneficium illud in te conferre. Secundò, *quod etiam possit præstare id quod pollicitus est*, imò quòd ita possit ut à nullâ validiori potentiâ impediri queat. Tertiò, *quod consilium mutare nesciat*, adeoque quòd revera daturus sit id quod pollicitus est. Unde patet, quamvis fidem adhibeamus homini aliquid promittenti, nos non posse dici *credere in hominem*, nullam enim ex his tribus persuasionibus de homine habere possumus.

ART. IX.

Refellitur Sententia Nicolai Grevinchovii, *dicentis habitum fidei non esse infusum, sed acquisitum.*

1. GULIELMUS AMESIUS, in sua rescriptione contracta ad responsum *Nicolai Grevinchovii, cap.* 10. probat contra eum aliosque Remonstrantes, habitum fidei esse à DEO infusum, & non à nobis ipsis per crebros et frequentes actus credendi acquisitum: *Grevinchovius* enim, licèt ultrò fateatur fidem actualem seu actus credendi non à natura, sed à speciali DEI gratia provenire, negat tamen causam talium actuum esse fidem habitualem, seu habitum fidei à DEO infusum: sed contrà asserit per crebros fidei actus à speciali DEI gratia provenientes, tandem in nobis produci fidem habitualem; quemadmodum per crebros actus justitiæ et liberalitatis in nobis produ-

ducuntur justitiæ et liberalitatis habitus.

2. Hæc sententia *Nicolai*, non solùm est contraria doctrinæ Scholasticorum, et Modernorum Theologorum, tum Pontificiorum tum Evangelicorum, qui unanimi consensu virtutes Theologicas, habitus infusos vocant; sed etiam variis iisque inevitabilibus incommodis est exposita.

3. Primò enim illi qui per verbi prædicationem, et internam S. Spiritûs efficaciam recèns conversi et renati sunt, vel habent solum actum fidei, vel et habitum et actum: si posterius est verum, habetur propositum: si prius, sequetur totum illud per quod renatus à non renato differt, ad actus, adeoque ad evanidum quid et instabile esse referendum: actiones enim nostræ non sunt permanentes, sed citò transeunt et evanescunt. Respondet *Grevinchovius*, *illud per quod renatus à non renato differt, non totum, sed maximâ sui parte ad actus esse referendum*: quæ quidem responsio quatenus asserit totum illud, per quod renatus à non renato differt, ad actus non esse referendum, manifestè ipsius doctrinam destruit: si enim renatus aliquâ aliâ ratione à non renato differt, necesse est ut in eo sit bonus aliquis habitus, vel completus vel inchoatus; eadem etiam responsio, quatenus maximam partem illius discriminis in actibus collocat, absurda est: quia cùm vetus homo constet habitibus permanentibus, cur non etiam & novus? quia item inde sequetur, statum gratiæ esse admodùm instabilem, et infinitis mutationibus obnoxium.

4. Secundò dictum illud, *sine fide impossibile est placere DEO*, 11. *ad Hebræos, vers. 6.* vel intelligendum est de habitu, vel actu fidei: si de habitu, habetur propositum; inde enim apertè sequitur, neminem posse esse in statu gratiæ, qui habitu fidei caret, et per consequens omnes renatos, ubi semel conversi et in statu gratiæ sunt constituti, illo habitu esse præditos: si de actu credendi intelligendum sit, sequetur renatos cùm

dormiunt & actu non credunt, DEO displicere, & in statu gratiæ non esse.

5. Tertiò, sic argumentatur *Amesius*, si homines recèns vocati & conversi, non sunt prædíti habitu fidei, sed tantùm actus habent, quomodo possent in gratiâ persistere vel unâ nocte, dum nihil agunt. Respondet *Nicolaus*, dormientes esse planè fide destitutos, & tamen persistere in gratia, h.e. dilectione DEI; Hanc responsionem non immeritò absurdam judicat *Amesius*: primò, quia nemo sine fide in gratia persistere potest, nam sine eâ impossibile est placere DEO. Secundò, fidelem unà cum veste fidem exuere, *Nicolai* somnium est: multi enim viri pii dormientes exspirarunt: si fidem tum non habuerunt, de eorum salute actum est: plura vide apud *Amesium*, c. 10. istius Tractatûs.

6. Pro sua sententia varia affert argumenta *Nicolaus*, quæ tamen nullius ponderis sunt. Prima objectio; per verbi prædicationem non infunditur habitus fidei, sed tantùm producitur actus: Ergo actus præcedit habitum. Resp. per verbum, & spiritûs operationem, tanquam per causas instrumentales, produci ipsum fidei habitum, quamvis infusio istius habitûs soli DEO ascribenda sit: verbum enim producit illum habitum præparando, DEUS verò infundendo. Secunda ob. DEUS in verbo suo primò exigit à nobis fidei actum, non verò habitum. Respondet *Amesius*, primò exigi arborem bonam, postea fructus bonos. Tertia ob. si habitus fidei in nobis producitur ante actum, nos priùs fumus fideles quàm actu credamus, quod absurdum est. Respondet idem, nos esse fideles actu primo (ordine naturæ, non temporis) priusquam actu secundo credamus; hoc est, habitum fidei à quo fideles denominamur, non tempore sed naturæ ordine, præcedere actum fidei; quod nemini videri debet absurdum. Vide cætera in Tractatu *Amesii cap.* 10.

ART.

ART. X.

An fides actualis aut habitualis infantibus insit, aut inesse possit.

1. Assertio prima: *Non est impossibile, absolutè loquendo, fidem tum actualem, tum habitualem infantibus inesse.* De fide habituali res est manifesta: nam infantes, in statu integritatis, nati fuissent habitibus originalis justitiæ ornati, ut docent non solùm *Sententiarii*, *Lib. 2. Sent. Dist. 20.* verùm etiam *Evangelici* Theologi, cùm differunt de primo hominis statu, quem *integritatis* vocant, unde patet manifestè, habitus fidei, spei, & charitatis, etiam nunc iis inesse posse: quia quicquid olim possibile fuit, etiam nunc esse potest, modo respiciamus potentiam DEI absolutam.

2. Fidem etiam actualem, seu actum credendi, iis posse inesse, facilè probatur exemplo *Joannis Baptistæ*, qui *Lucæ 1. vers. 24.* dicitur exultasse in utero matris, ἐν ἀγαλλιάσει, in gaudio: Ergo cognovit DOMINI sui præsentiam, & proinde infans potest actu intelligere: si autem infans potest actu intelligere, seu uti ratione: potest actu credere: fateor quidem hoc factum esse singulare, & proinde neminem ex eo posse colligere generalem hanc conclusionem, quòd videlicet fides actualis omnibus electis infantibus insit: veruntamen evidenter probat, DEUM arcanam & mirificam suam vim, in infantibus posse exerere, fide actuali eos donando, quamvis ordinariè nihil tale fiat.

3. Assertio secunda: *Non est probabile, infantes habere fidem actualem, seu actum credendi.* Hæc assertio non contradicit præcedenti; quia ibi docetur quid possit fieri, hic verò quid actu & ordinariè fiat. Probatur igitur hæc assertio: primò, quia Scriptura, *Deut. Cap. 1. Vers. 39.* & *Jonæ Cap. 4.*

Vers.

Vers. 11. testatur, infantes non cognoscere discrimen boni & mali; & proinde actuali intelligentiâ & cognitione carere: Fides autem actualis sine actuali cognitione esse non potest. Secundò: si fides actualis est in infantibus, ea vel oritur ex auditu verbi, vel ex internâ revelatione immediatè à solo DEO facta. Prius admitti non potest; quia si verbum DEI intelligerent, attentè & reverenter auscultarent; cujus contrarium fieri videmus. At neque posterius, quia modus ille patefactionis, est extraordinarius & rarissimus: Fides enim est ex auditu, *Rom.* 10. si autem omnes electi infantes haberent fidem actualem ex sola DEI revelatione ortam, modus ille jam esset ordinarius. Tertiò: sententia illa, quæ ascribit fidem actualem infantibus, non solùm displicet *Nazianzeno*, *Augustino*, & *Scholasticis*, sed etiam *Calvino*, *Bezæ*, *Junio*, *Tileno*, *Pareo*, aliisque omnibus Orthodoxis Theologis, solo *Lutherо* excepto, qui multis in locis eam sententiam profitetur.

4. Assertio tertia: *Omni probabilitate caret, & manifestam contradictionem implicat ea sententia, quæ tribuit infantibus motus sanctos intellectûs & voluntatis, sine actuali cognitione*: motus (inquam) similes motibus seu actibus fidei & charitatis, sed ab iis verè diversos. Dico eam implicare contradictionem, quia motus seu operationes intellectûs & voluntatis, non possunt esse sine cognitione: quid enim aliud est motus intellectûs, quàm *intellectio*, seu actus intelligendi & cognoscendi? Nam intellectus non potest aliter moveri, & operari, quàm intelligendo; sicut nec oculus, nisi videndo; & sensus auditûs, nisi audiendo. Similiter omnis motus aut actus voluntatis, est *volitio*: omnis autem volitio præsupponit objecti cognitionem actualem; quia *ignoti nulla cupido est*. Hæc sententia tribui solet Theologis congregatis in Concilio *Wittenbergensi*, anno 1536. item *Martino Chemnitio*, qui in 2. parte examinis *Concilii Tridentini*, ad

ad canonem 13. Sessionis 7. profitetur se amplecti eam sententiam de regeneratione infantum baptizatorum, quæ explicata est in formulâ concordiæ inter Theologos *Saxoniæ* & superioris *Germaniæ*, anno 1536.

5. Quarta assert. *Qui dicunt fidem inesse infantibus actu primo, non secundo; item iis inesse semen, germen, aut radicem fidei: illi necesse habent confiteri, primo se per semen fidei non intelligere DEI verbum: quia videlicet infantes illud non audiunt & intelligunt. Secundo se non intelligere aliquid à fide diversum, sed habitum fidei saltem incompletum, & inchoatum:* quod quidem apertè profitetur clarissimus *Junius*, in Thesium suarum opusculo, *Disp. 51. Thes. 8.* Prima ratio est, quia sicut conditio requisita in fœdere operum, est actionum nostrarum perfectio, ita etiam conditio requisita in fœdere gratiæ, est fides in IESUM CHRISTUM DOMINUM nostrum: Ergo necesse est hanc conditionem omnibus fœderatis inesse: Infantes autem fidelium sunt fœderati, id est, ad fœdus & ad Ecclesiam pertinent, ut docent nostri Theologi, contra *Anabaptistas*: Ergo necesse est fidem aliquam iis inesse, hoc est vel actualem vel habitualem: nemo enim est fœderatus, nisi is in quo invenitur conditio requisita in fœdere. At semen illud fidei, si sit aliquid diversum á fide, non est conditio requisita in fœdere gratiæ, nisi fortè quis dicere velit, DEUM aliud fœdus gratiæ pepigisse cum Infantibus, aliud cum adultis: si enim diversa sit conditio requisita in fœdere, ipsa fœdera sunt substantialiter diversa: substantia enim seu essentia fœderis posita est in conditionibus, quas ille stipulatur qui fœdus sancit.

6. Præterea peccatum originis in baptismo tollitur *quoad reatum*, ut docent tum *Pontificii*, tum *Evangelici* Theologi; & proinde Infantes electi cùm baptizantur, justificantur: nam justificatio posita est in peccati remissione, per quam ejus reatus tollitur; si autem justificantur, aliquam fidem habent,

habent, hoc est, vel habitualem vel actualem; solâ enim fide justificamur.

7. Quinta assertio: *Sententiæ prædictæ, quæ attribuit Infantibus solum habitum fidei, eumque vel completum, vel inchoatum, omnibus reliquis præferenda videtur:* tum quia eam amplectuntur ferè omnes Orthodoxi Theologi; tum quia communis sententia omnium Theologorum, de sublatione peccati originalis *quoad reatum* in baptismo, hoc est, de justificatione Infantum baptizatorum, nobis necessitatem affert eam amplectendi.

8. Ut autem hoc manifestum fiat, teneantur hæc fundamenta: primò, *peccatum originale Infantum electorum in baptismo tollitur, quoad reatum:* h. e. iis remittitur, & proinde ipsi justificantur: nam justificatio posita est *in remissione peccati, & imputatione justitiæ Christi.* Secundò, *non putandum est, Infantibus in baptismo remitti solum originale peccatum, & postea remitti iis actualia,* quia remissio peccati, seu justificatio non iteratur, sed ut docent Orthod. Theol. est *unus & individuus actus,* & semel tantum fit. Tertiò, *si in prima infantia electi justificantur, necessario etiam eâdem ætate vocantur,* nam vocatio ordine naturæ præcedit justificationem, ut patet ex *gradatione Paulina, Rom. 8. vers.* 30. quam meritò *catenam salutis* vocare possumus. Dicet aliquis: illa gradatio *Paulina,* intelligenda est de adultis, & non de Infantibus; nam adulti priùs vocantur, quàm justificantur: Infantes verò priùs justificantur, & postea cùm verbum audiunt & intelligunt, vocantur. Sed videant illi qui hoc objiciunt nobis, an probabile sit, *ordinariè & plerumque, in procuranda electorum salute, ordinem & progressum in gradatione* Paulina *propositum, violari:* si enim omnes, qui in orbe Christiano nascuntur: atque adeo primâ ætate baptizantur, primò justificantur, & post aliquot annos vocantur, manifestè sequetur, ordinariè & plerumque violari illum ordinem.

9. His positis sic argumentor: Electi infantes vocan-

vocantur: Ergo habent fidei habitum, saltem incompletum. Ratio sequelæ est, quia nulla vocatio efficax est, sine renovatione intellectûs & voluntatis; nulla autem renovatio harum potentiarum animi esse potest, sine infusione bonorum habitum: si autem infunditur ullus habitus, fides infunditur; tum quia mens Infantis non minùs est capax fidei, quàm aliorum habituum; tum quia nullus alius habitus est tam necessarius ad Infantis justificationem, nam sine eo impossibile est DEO placere: præterea (ut docet clariss. *Trelcatius*) ipsa forma & essentia internæ vocationis (quæ sola infantibus esse potest) posita est in illuminatione & informatione mentis, per fidem in CHRISTUM. Unde *D. Pareus in Comment. suo, in* 8. *ad Rom. vers.* 30. de vocatione loquens, appellat eam, *vocationem ad fidem in CHRISTUM*. Et *Ambrosius* dicit, *vocare nihil esse aliud, quàm compungere ad fidem.*

10. Clarissimus *Beza*, quamvis in *Conf. Cap.* 4. *Art.* 48. fidei semen & germen Infantibus tribuit, tamen in aliis libris manifestè asserit, electos Infantes in baptismo, *non suâ, sed piorum parentum fide interveniente, justificari*: nam in *Quæst. part.* 2. *Resp. ad Quæst.* 128. asserit, *electis Infantibus conferri insitionem in fœdus, & peccati peccandi remissionem, & proinde justificationem, interveniente fide priorum parentum.* Idem etiam docet *Resp. ad Acta Colloquii Mompelgartensis.* Tract. 2. de Baptismo, ubi asserit *Infantibus propriâ fide destitutis, sic tribus fidem alienam, ut tamen pro suâ, in illis ex DEI pacto censeatur*: Item, *Infantes sicut alieno simul & suo peccato peccatores sunt, sic alienâ simul & suâ fide justificari*; suâ (inquam) per *imputationem*: eandem fere sententiam explicat & defendit doctiss. *Cassander. lib. de Bapt. Infantum, explic. prop.* 3. item multi Patres, viz. *Justinus, Ambrosius, Augustinus, Bernardus*, & alii.

11. Hanc sententiam libenter amplecterer, ad vitandas difficiles illas quæstiones, de fide parvulorum,

lorum, quæ hoc noſtro ſæculo agitari ſolent; niſi perciperem eam aliis longè gravioribus difficultatibus eſſe expoſitam. Primò enim, ſi Infantes juſtificati in baptiſmo, omni fide ſunt deſtituti, nondum efficaciter ſunt vocati; & ſic juſtificatio, ordinariè, h. e. reſpectu omnium qui in Eccleſia viſibili naſcuntur, vocationem præcedet. Ratio connexionis eſt, quia nulla vocatio efficax eſſe poteſt, ſine mentis renovatione per fidei habitum, ut ſuprà oſtenſum eſt: Infantes autem, ex hac ſententiâ, nullam fidem habent. Probatur autem vocationem non poſſe ſequi juſtificationem, ſed neceſſariò eam præcedere; quia vocatio eſt mutatio & transſlatio hominis de ſtatu miſeriæ & corruptionis, ad ſtatum gratiæ: Illi autem qui juſtificati ſunt, non poſſunt mutari & transferri à ſtatu miſeriæ ad ſtatum gratiæ, quia jam in ſtatu gratiæ, non verò in ſtatu miſeriæ ſunt: unde Propheta, *Pſalm.* 32. *verſ.* 1. *Beatos illos* prædicat *quorum peccata remiſſa ſunt*: Ergo nemo poſt juſtificationem poteſt vocari ad gratiam & ſalutem.

12. Secundò, ex hæc ſententiâ ſequi videtur, ordinarium modum juſtificandi, eſſe per alienam fidem, ac proinde ordinariè, & plerumque cauſam tum *meritoriam* tum *inſtrumentalem* noſtræ juſtificationis, non in nobis exiſtere, ſed eſſe externam & imputatam: nam ex hac ſententia, omnes electi, qui in viſibili Eccleſia naſcuntur, ſeu in orbe Chriſtiano, primâ ætate juſtificantur, viz. in baptiſmo, non ſuâ, ſed piorum parentum fide interveniente, quicquid autem verum eſt de juſtificatione eorum qui in Eccleſia naſcuntur, illud verum eſt de juſtificatione ordinariâ, ſeu de ordinario modo juſtificandi.

13. Tertiò, hæc imputatio alienæ fidei doctiſſ. viris diſplicet, imò ipſe *Beza* Reſp. ad quæſt 126. part. 2. eam quodammodo damnat. Verba ejus hæc ſunt: *Nequaquam tamen dixerim quempiam alienâ fide ſervari: ne quis hoc perinde accipiat, ac ſi dice-*

dixerem parentum fidem Infantibus imputari, quasi alienâ fide credentibus, quod quidem non minus falsum & absurdum fuerit, quàm si dixerim quempiam posse alienâ animâ vivere, aut alterius sapientiâ sapere.

ART. XI.

An in Dæmonibus sit fides?

1. BOnaventura in 3. Sentent. Dist. 23. quæst. 3. suam sententiam proponit de fide Dæmonum, his verbis: *habent* (inquit) *aliquam notitiam de articulis, & credibilibus, quæ quidem dici potest fides, sive credulitas, propter hoc, quod non est in iis visio aperta: & illa quidem cognitio, partim fuit iis indita in creatione, partim vero ex acquisitione.* A prima enim creatione suâ habuerunt cognitionem aliquam de articulis pertinentibus ad Trinitatem, quæ etsi non meretur dici fides, imò potiùs cognitio contemplationis, propter obscuritatem Ænigmatis; peccato tamen superveniente, & Ænigmate subsequente, illa cognitio meruit dici fides, cum sit cognitio Ænigmatica de his quæ spectant ad divina. Quantum autem ad articulos spectantes ad humanitatem, est in iis cognitio acquisita per multa miracula & experimenta, & quasi extorta necessitate quâdam. Dum enim vident Dæmones apertè, eos qui in CHRISTUM credunt, non posse damnari; manifestâ ratione coguntur credere, fidem credentium in CHRISTUM veram esse; & per hoc, ex consequente credunt omnia esse vera, quæ credunt Christiani, & ex hoc etiam perterrentur: propter quod dicit *Jacobus, quod credunt & contremiscunt.* Hæc *Bonaventura.*

2. Ex his verbis patet, *Bonaventurum* non tribuere Dæmonibus fidem historicam propriè dictam, h. e. assensum historicum nitentem DEI autho-

authoritate; sed potius assensum historicum experimentalem, h.e. nitentem experimentis & miraculis: notitia autem experimentalis, non tam ad fidem, quàm ad scientiam pertinet: eandem sententiam profitetur *Estius Lib.* 3. *Sent. Dist.* 23. verba ejus hæc sunt.

„ 3. *Est* (inquit) *ad veram seu Christianam fidem necessaria quædam voluntatis propensio, quâ intellectus ducatur ad assentiendum ejus verbis, in cujus authoritate animus credentis acquiescit. Habet enim hoc proprium actus fidei, ut ex quadam humili reverentiâ erga Deum, intellectus cedat ejus authoritati, suscipiatque firmiter atque obedienter ea quæ dicuntur, etiamsi ratione minùs ea perspiciat. Si quis ergo, vel solâ naturalis ingenii sagacitate, vel argumentorum aut rationum pondere, vel sensûs aut etiam signorum tantùm evidentiâ convictus, assentiatur iis, quæ sunt divinitus revelata, non pertinebit ille assensus ad fidem Christianam. Cùm igitur Dæmones subtilitate suæ naturæ, & perspicacitate ingenii, videant dogmata religionis nostræ non repugnare veritati sibi naturaliter cognitæ, videantque eadem confirmari miraculis, naturæ facultatem, ipsis probè perspectam, excedentibus, experiantur denique virtute Christiana doctrinæ plurimos è suo regno & potestate eripi, atque his similibusque adducti & convicti, cogantur fateri verissimam esse religionis Christianæ doctrinam: cùm nulla sit in iis alioqui erga veritatem divinam spontanea voluntatis submissio atque obedientia; non potest illorum de rebus divinis assensus, propriè fides appellari, sed certa quædam cognitio per experientiam, & rerum vel signorum evidentiam extorta.*

4. Doctissimus *Pareus* contrariam sententiam amplectitur: nam *parte* 2. *explic. Catech. quæst.* 21. historicam fidem propriè dictam Dæmonibus tribuit, eamque sic describit: *Historica fides, est agnoscere & statuere quod verum sit omne DEI verbum*, &c. *Idque propter ipsius DEI authoritatem, & assevarationem, de quâ nobis constat.*

5. Meritò igitur hic quæri potest de assensu Dæmonum: *utrum nitatur DEI authoritate; an vero*

vero tantum sit notitia experimentalis, per signorum evidentiam extorta. Hujus quæstionis determinationem tribus assertionibus proponam.

6. Prima assertio sit hæc: *Dæmonum notitia, est vera & propriè dicta fides historica:* hoc est, nititur etiam DEI authoritate, & non tantùm experimentis, aut miraculis: ratio hujus assertionis est, quia illi persuasissimum habent, DEUM non posse mentiri, aut falsum dicere, ideoque necessariò assentiuntur toti verbo divino, propter ipsius DEI authoritatem.

7. Secunda assertio: *Fides historica electorum, hoc est, notitia sacræ Scripturæ, quam electi habent, quatuor modis differt à fide Historicâ Dæmonum:* primò, quòd fides historica electorum, habeat adjunctam fiduciam & applicationem gratuitæ remissionis peccatorum, fides verò Dæmonum adjunctam habeat contrariam persuasionem; hoc est, applicationem justitiæ vindicativæ. Secundò, quòd illorum fides, ut postea patebit, oritur ex piâ inclinatione & reverentiâ voluntatis, ducentis intellectum captivum in obsequium seu obedientiam CHRISTI; horum verò fides conjunctam habeat voluntatis rebellionem, quâ cuperent falsum esse id quod verum fateri coguntur. Tertiò, quod electi veritatem, cui assentiuntur, ament; Dæmones verò eam odio prosequantur. Quartò, quòd illorum assensus adjunctum habeat gaudium, & delectationem: hi verò non sine dolore & horrore assentiantur.

8. Tertia assertio: *DEUS Opt. Max. hanc fidem historicam, Dæmonum intellectui in primâ creatione indidit, eamque post Dæmonum lapsum non sustulit aut abolevit, sed conservavit, non quidem ut hoc pacto eos ornaret & bearet; sed contra, ut miseriam ipsorum augeret:* iræ enim, potentiæ, & justitiæ divinæ consideratio, damnatis illis spiritibus ineffabilem horrorem & pavorem incutit.

9. Quarta assertio: *Fides Dæmonum, ante ipsorum lapsum,*

lapsum, fuit splendida & insignis virtus, nunc vero mali & vitiosi habitus rationem habet; non *per se*, sed *per accidens* (ut bene notat *Pareus*) quia videlicet conjunctam habet rebellionem voluntatis, & immanem odium, quo veritatem cognitam prosequuntur.

ART. XII.

An fides fuerit in anima CHRISTI? & an sit in Sanctis, qui jam in cœlum translati, habent DEI cognitionem facialem, *ut loquuntur Scholastici.*

1. AD primam quæstionem, in titulo propositam, sic respondetur: Quamvis in CHRISTO, durante statu humiliationis, fuerit eximia Charitas, qua & DEUM diligebat propter se, & humanum genus propter DEUM, habitus tamen fidei, & spei, in eo nunquam fuerunt; quia fidei objectum est DEUS *quatenus obscurè & in ænigmate cognoscitur*: spei verò objectum est etiam DEUS, *quatenus nondum habetur, sed exspectatur*: CHRISTUS autem à primo instanti suæ conceptionis, fuit non solùm *viator*, sed etiam *comprehensor*, & clarè vidit DEUM, resque divinas, quæ sunt objectum fidei & spei.

2. Obj. prim. Omnes virtutes fuerunt in anima CHRISTI: at fides est virtus: item in CHRISTO fuit plenitudo omnis gratiæ. Respond. Illud intelligendum esse de illis virtutibus & donis, quæ ejus statui non repugnant, fides autem & spes imperfectionem quandam important, contrariam isti perfectioni quam CHRISTUS ab initio habuit: non autem mirum videri debet, quod istas virtutes CHRISTO non tribuamus, nam virtus pœnitentiæ, propter adjunctum malum CHRISTO non potest tribui. Ob. 2 Si CHRISTUS caruit fide, ejus actiones fue-

fuerunt peccata, quicquid enim non fit ex fide est peccatum, *Rom.* 14. *vers. ult.* Respond. fidem ibi accipi pro firma persuasione & notitiâ, quâ certò scimus, ea quæ agimus esse honesta & bona, h. e. voluntati diuinæ conformia, & consentanea: fides autem sic accepta, CHRISTO tribui & debet, & potest: nam perfectam obedientiam legi divinæ præstitit.

3. Objici etiam solent Scripturæ testimonia, quæ spem & fiduciam CHRISTO attribuunt, *Matth.* 27. de CHRISTO dicitur, *speravit aut confidit in DOMINO; eripiat eum*, vel ut habetur *Ps.* 22. *devolvit se ad IEHOVAM*: *liberet eum.* Item 2. *Heb. ero confidens in eum.* Resp. 1. ex *Augustino*, multa dici in *Psalmis* de persona CHRISTI, non respectu sui, sed respectu membrorum ejus, cùm quibus unum corpus constituit. 2. Non est negandum, fuisse spem in CHRISTO, respectu eorum quæ nondum adeptus erat, ut resurrectionis, glorificationis sui Nominis, & similium. Sed ea spes, quia DEUM ipsum ut principale objectum non spectabat, sed alia quædam bona, vera quidem spes erat, non tamen fuit actus principalis virtutis hujus Theologicæ, de qua hic disseritur: fides autem ei nullo modo inesse potuit, quia plena rerum cognitio, qua omnia in VERBO clarè videbat, fidem omnino tollit.

4. Ad poster. quæst. in titulo propositam, unanimi consensu Respondent *Sententiarii*, fidem in beatis non posse inveniri, quia viz. DEUM in ænigmate non cognoscunt; sed facie ad faciem: at longè probabilius *Amandus Polanus*, *Synt. Theol. Lib. 9. Cap. 6. Quæst. 4. de subjecto fidei*, dicit fidem aliter se habere in iis, quæ ad essentiam beatitudinis cœlestis pertinent, aliter in adjunctis ipsius: *Essentiam* (inquit) *beatitudinis, hic fide credimus, in cœlo visione evacuatur fides: adjuncta verò quædam ejus, & hîc & illic creduntur, nempè quia visioni beatæ minimè adversantur*, Et infra dicit, ea quæ à beatis creduntur, partim esse præterita, ut sunt omnia quæ CHRI-

lapsum, fuit splendida & insignis virtus, nunc vero mali & vitiosi habitus rationem habet; non *per se*, sed *per accidens* (ut bene notat *Pareus*) quia videlicet conjunctam habet rebellionem voluntatis, & immanem odium, quo veritatem cognitam prosequuntur.

ART. XII.

An fides fuerit in anima CHRISTI? & an sit in Sanctis, qui jam in cœlum translati, habent DEI cognitionem facialem, *ut loquuntur Scholastici.*

1. AD primam quæstionem, in titulo propositam, sic respondetur: Quamvis in CHRISTO, durante statu humiliationis, fuerit eximia Charitas, qua & DEUM diligebat propter se, & humanum genus propter DEUM, habitus tamen fidei, & spei, in eo nunquam fuerunt; quia fidei objectum est DEUS *quatenus obscurè & in ænigmate cognoscitur*: spei verò objectum est etiam DEUS, *quatenus nondum habetur, sed exspectatur*: CHRISTUS autem à primo instanti suæ conceptionis, fuit non solùm *viator*, sed etiam *comprehensor*, & clarè vidit DEUM, resque divinas, quæ sunt objectum fidei & spei.

2. Obj. prim. Omnes virtutes fuerunt in anima CHRISTI: at fides est virtus: item in CHRISTO fuit plenitudo omnis gratiæ. Respond. Illud intelligendum esse de illis virtutibus & donis, quæ ejus statui non repugnant, fides autem & spes imperfectionem quandam important, contrariam isti perfectioni quam CHRISTUS ab initio habuit: non autem mirum videri debet, quod istas virtutes CHRISTO non tribuamus, nam virtus pœnitentiæ, propter adjunctum malum CHRISTO non potest tribui. b. 2 Si CHRISTUS caruit fide, ejus actiones fue-

fuerunt peccata, quicquid enim non fit ex fide est peccatum, *Rom.* 14. *vers. ult.* Respond. fidem ibi accipi pro firma persuasione & notitiâ, quâ certò scimus, ea quæ agimus esse honesta & bona, h. e. voluntati diuinæ conformia, & consentanea: fides autem sic accepta, CHRISTO tribui & debet, & potest: nam perfectam obedientiam legi divinæ præstitit.

3. Objici etiam solent Scripturæ testimonia, quæ spem & fiduciam CHRISTO attribuunt, *Matth.* 27. de CHRISTO dicitur, *speravit aut confidit in DOMINO*; *eripiat eum*, vel ut habetur *Ps.* 22. *devolvit se ad IEHOVAM*: *liberet eum.* Item 2. *Heb.* 2. *ero confidens in eum.* Resp. 1. ex *Augustino*, multa dici in *Psalmis* de persona CHRISTI, non respectu sui, sed respectu membrorum ejus, cùm quibus unum corpus constituit. 2. Non est negandum, fuisse spem in CHRISTO, respectu eorum quæ nondum adeptus erat, ut resurrectionis, glorificationis sui Nominis, & similium. Sed ea spes, quia DEUM ipsum ut principale objectum non spectabat, sed alia quædam bona, vera quidem spes erat, non tamen fuit actus principalis virtutis hujus Theologicæ, de qua hic disseritur: fides autem ei nullo modo inesse potuit, quia plena rerum cognitio, qua omnia in VERBO clarè videbat, fidem omnino tollit.

4. Ad poster. quæst. in titulo proposiram, unanimi consensu Respondent *Sententiarii*, fidem in beatis non posse inveniri, quia viz. DEUM in ænigmate non cognoscunt; sed facie ad faciem: at longè probabilius *Amandus Polanus*, *Syn. Theol. Lib.* 9. *Cap.* 6. *Quæst.* 4. *de subjecto fidei*, dicit fidem aliter se habere in iis, quæ ad essentiam beatitudinis cœlestis pertinent, aliter in adjunctis ipsius: *Essentiam* (inquit) *beatitudinis, hic fide credimus, in cœlo visione evacuatur fides: adjuncta verò quædam ejus, & hîc & illic creduntur, nempè quia visioni beatæ minimè adversantur.* Et infra dicit, ea quæ à beatis creduntur, partim esse præterita, ut sunt omnia quæ CHRI-

CHRISTUS fecit noſtrâ causâ; partim futura, ut ſunt ſecundus CHRISTI adventus, reſurrectio carnis, judicium extremum, & Eccleſiæ perfectio.

5. Quia autem objicere potuit aliquis, fidem per viſionem evacuari, ſeu fidem non poſſe illic eſſe, ubi eſt viſio. Reſpondet *Polanus*, ubi eſt fides, ibi non eſſe viſionem ejus rei cujus eſt fides; hoc eſt, fidem & viſionem beatorum non verſari circa idem objectum: eorum enim fides verſatur circa præterita, & futura DEI opera; at viſio verſatur circa DEUM ipſum, & CHRISTUM incarnatum: unde patet fidem in *Patriâ* non evacuari quoad ſecundarium ejus objectum, licet evacuetur quoad principale & primarium ejus objectum, hoc eſt, DEUM.

6. Dicet aliquis, *Polanum* gratis hoc aſſerere: & nullam ſuæ aſſertionis rationem afferre: Reſpondeo, hanc ſententiam poſſe validiſſimâ ratione confirmari: vel enim dicendum eſt, notitiam, quam habent beati de præteritis & futuris, niti authoritate DEI, in Scriptura teſtantis ea aliquando fuiſſe aut fore; vel eſt dicendum, eos iſta contemplari & intueri in VERBO, hoc eſt, ſecundâ perſonâ Trinitatis, tanquam in ſpeculo: poſterius admitti non poteſt, eſt enim *Pontificiorum* figmentum, in Eccleſiam invectum ad ſtabiliendam mortuorum invocationem. Ergo dicendum eſt prius, videlicet eorum notitiam de præteritis & futuris, niti DEI authoritate, & proinde veram & propriè dictam fidem eſſe.

ART. XIII.

An recte negent Remonstrantes, *Adamum ante lapsum habuisse potentiam credendi in CHRISTUM.*

1. THeologi Orthodoxi, *Arminianis* quærentibus, quo jure obedientia fidei à peccatoribus exigatur, quibus DEUS non vult dare vires credendi in CHRISTUM: Respondere solent, DEUM in prima creatione *Adamo* dedisse fidei habitum, quo posset assentiri omni DEI verbo, & proinde Evangelio, si illud fuisset ei prænunciatum: hunc autem habitum, dicunt in *Adamo* esse à nobis amissum; ideoque cùm justitia non requirat, ut DEUS nobis continuò reddat, quæ culpâ nostrâ amittimus, ad æquitatem divinam in obsequio fidei exigendo demonstrandam, sufficere quòd non postulet nisi quod nobis aliquando dederit.

2. Hanc sententiam Orthodoxorum damnant & rejiciunt *Armin. in Apolog. adversus art. resp. ad art. 19. Johannes Arnoldus, in defensione sententiæ D. Jacobi Arminii, adversus ejusdem considerationem à Daniele Tileno editam, Cap. 14.* Item Theologi Remonstrantes citati & vocati ad Venerandam *Synodum Dordrechtanam*, in defensione sententiæ suæ, circa quattum articulum *de gratiæ operatione*: verùm hi authores monent, non hic disputari simpliciter, an *Adamus* in DEUM potuerit credere; sed an potuerit in CHRISTUM credere, illud enim libenter concedunt, hoc pertinaciter negant.

3. Hanc quæstionem, non immeritò permagni esse momenti, & proinde diligenter considerandam judicat insigne illud lumen & ornamentum Ecclesiæ Gallicæ, *Petrus Molineus in Anat. Armin. cap. 11.* Ut igitur recto ordine in eâ explicandâ progrediamur, primò proponam & explicabo nostram

ſtram ſententiam de fide *Adami*. Secundò, eam rationibus confirmabo. Tertiò, reſpondebo ad argumenta *Remonſtrantium*.

4. Sententiam Orthodoxorum, de fide primorum parentum ante lapſum, aſſertionibus aliquot proponam, & explicabo. Prima aſſertio; *Adamus ante lapſum non ſolùm habuit Ethicas virtutes, ſed etiam Theologicas, hoc eſt, fidem, ſpem, & charitatem:* his enim carere non potuit, abſque manifeſtâ fœlicitatis jactura, ut rectè monet Magnus ille *Tilenus, Synt. par. 1. Diſp. 33.* Secunda aſſertio: *Adamus per illum habitum fidei, actu intelligebat ea ſola, quæ tum ei erant patefacta, at per eundem intelligere potuit ea omnia quæ nos intelligimus, modò illi patefacta fuiſſent.* Tertia aſſertio, *potentia credendi in CHRISTUM, quam Adamo ante lapſum tribuimus, non fuit naturalis, ſed habitualis,* hoc eſt, non fuit ipſa naturalis facultas intelligendi, ut autumat *Arminius*, ſed fuit habitus ſupernaturalis à DEO infuſus. Quarta aſſertio: *Illa potentia credendi in CHRISTUM, non potuit exire in actum, durante eo ſtatu*, quia videlicet ejus actus repugnat iſti ſtatui. Quinta aſſertio: *Non tamen ideo cum* Arminio *dicendum eſt, potentiam illam fuiſſe impropriè dictam, & generaliſſimâ notione ſumptam:* nam nemo dixerit potentiam videndi Solem, quam is habet qui eſt in tenebroſo carcere, eſſe impropriè dictam potentiam, quia in actum educi non poteſt durante eo ſtatu; eſt enim vera & propriè dicta naturalis facultas. Item nemo negaverit, *Adamum* ante lapſum habuiſſe propriè dictam facultatem & potentiam legendi & intelligendi hiſtoriam *Moſaicam*, quamvis ea potentia durante eo ſtatu in actum educi non potuit.

5. Hæc ſententia ſic explicata, facilè probari & confirmari poteſt: primò enim ſic argumentatur *Tilenus, in Conſideratione Declar. Arminianæ: Adamus* ante lapſum nec mentis cæcitate, nec cordis obduratione laboravit, quæ internæ cauſæ ſunt impotentiæ credendi; ſed mentem habuit lucidam,

cidam, & affectus compositos: Ergo si Evangelium tum ei fuisset prænunciatum, potuit mente illius veritatem videre, & corde ejus bonitatem amplecti. Secundò, *Adamus* habuit potentiam credendi omni DEI verbo, seu tunc revelato, seu pòst revelando; item omni promissioni DEI, seu datæ, seu dandæ, in quo genere certa doctrina Evangelii etiam continetur, Resp. *Joh. Arn. Corvin.* *Adamum* non habuisse potentiam credendi omni DEI verbo, seu tunc revelato, seu post revelando, sed tantùm habuisse potentiam credendi verbo legis revelato, & datæ promissioni legali: & addit *Tilenum* nullâ ratione posse probare contrarium: sed (si quid judico) validum & nervosum est *Tileni* argumentum, nec difficile est probare illud quod ab eo asseritur, videlicet *Adamum* habuisse potentiam credendi omni DEI verbo, sive revelato, sive revelando: idque quia *Adamus* ante lapsum potuit ea omnia præstare, quæ lex, in ejus corde scripta, exigebat: at ea exigebat promptitudinem ad credendum omni DEI verbo, sive revelato, sive revelando: Ergo potuit etiam credere illi verbo, quod nondum revelatum erat.

6. Ad hanc instantiam duobus modis respondere possunt *Remonstrantes*: primo enim dicent *Adamum* habuisse potentiam credendi omni DEI verbo, etiam revelando, modo ejus excellentia & mysterium non excedat primum illud lumen quo *Adamus* ornatus fuit: Evangelicæ autem promissiones excedere videntur lumen illud fidei, primorum parentum. Sed suprà sublatum est hoc effugium: dictum enim est *Adamum* neque mentis cæcitate, neque cordis obduratione laborâsse, quæ causæ sunt impotentiæ credendi. Præterea sicut is, qui novit omnem triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, inducto quolibet particulari triangulo, virtute illius generalis cognitionis statim judicat illum habere tres Angulos æquales duobus rectis: sic etiam *Adamus*, qui

perſuaſiſſimum habebat, omne DEI verbum eſſe fide dignum, & proinde credendum, virtute hujus generalis perſuaſionis facilè potuit aſſentiri cuilibet verbo DEI, ſive legali ſive Evangelico.

7. Secundò reſpondere poſſunt, per retorſionem noſtri argumenti, ad hunc modum: *Adamus* non tenebatur credere Evangelio: Ergo non habuit vires hoc præſtandi: hæc argumentatio valdè infirma eſt. Primò enim conſequentia facillimè negatur, & negationis noſtræ ratio manifeſta adferri poteſt. Nam *Adamus* non tenebatur tum legere, intelligere, & credere hiſtoriam *Moſaicam*, attamen vires habuit hæc præſtandi. Secundò, antecedens illius Enthymematis, aliquo ſenſu falſum eſt, & proinde diſtinguendum: nam lex menti *Adami* indita, quamvis non actu & expreſsè, tamen virtute & implicitè præcipiebat fidei obedientiam in CHRISTUM, quia videlicet jubebat *Adamum* credere omni DEI verbo. Hac diſtinctione utitur clariſſ. *Molinæus*, *Anat. Armin. Cap.* 11. ſed ad difficultatem exhauriendam, ei alia addenda videtur, nam eorum quæ implicitè præcipiuntur jure naturæ, ſeu lege morali, alia *abſolutè* præcipiuntur, alia *hypothetiè*; exempli gratiâ, primum præceptum Decalogi *expreſsè* prohibet cultum Idolorum, & cultum veri DEI præcipit *implicitè* ſed *abſolutè*: quintum præceptum *expreſsè* præcipit officia inferiorum erga ſuperiores, *implicitè* verò etiam præcipit officia horum erga illos; hoc eſt, latenter jubet nos liberos alere, inſtituere, tueri, iiſque in futurum proſpicere, ſed *hypothetiè* ſeu ex hypotheſi; hoc eſt, modo liberos habeamus. Sic *Adamus* virtute primi præcepti exigentis obſequium fidei, tenebatur credere Evangelio, ſed *ex hypotheſi*, hoc eſt, ſi Evangelium ipſi annunciatum fuiſſet. Hinc patet, quomodo diſtinguendum ſit antecedens argumenti iſtius: Vide *Molin.* loco prædicto.

8. Tertia

8. Tertia ratio, seu probatio noſtræ ſententiæ ſit hæc: Qui negant *Adamum* habuiſſe potentiam credendi in CHRISTUM, vel hoc negant, quòd tum non darentur promiſſiones Evangelicæ, vel quòd abſolutè non potuerint dari durante eo ſtatu: ſed neutra ratio ſufficit. Nam *Adamus* ante lapſum habuit potentiam (ut jam dictum eſt) legendi, & intelligendi hiſtoriam *Moſaicam*, quamvis ea hiſtoria durante illo ſtatu nec fuit, nec eſſe potuit in rerum natura; habuit etiam tum potentiam, tum habitum miſerendi & ſuccurrendi egenis, ut fatetur ipſe *Arnoldus*, quamvis tum neque fuit, neque eſſe potuit, durante illo ſtatu, miſeria aut egeſtas.

9. Pro ſuâ ſententiâ ſic argumentatur *Arnoldus*: Quòd in primo ſtatu non fuit neceſſarium, quod fuit inutile, quod cum veritate præſtari non potuit, quod primo fœderi repugnat: & ad ſecundum fœdus pertinet, ad illud *Adamus* non accepit potentiam in primo ſtatu: ſed obedientia fidei in CHRISTUM eſt talis: Ergo, *&c.* Reſp: Negando majorem, *nam ſuccurrere egenis*, item *legere, intelligere, & credere hiſtoriam Moſaicam*, in primo ſtatu neque fuerunt utilia, neque neceſſaria, neque tum præſtari poterant, imo repugnabant iſti ſtatui: attamen fatente ipſo *Arnoldo*, homo ad hæc præſtanda vires habuit. Inſtabit *Arnol.* ergo hæc potentia fuit fruſtranea. Reſp. Negando ſequelam: potentia enim illa credendi in CHRISTUM reverâ fuit habitus credendi, & aſſentiendi omni verbo DEI: hic autem habitus, etſi durante illo ſtatu in illum particularem actum exire non potuit, in alios tamen actus iſti ſtatui convenientes educi poterat.

10. Object. 2. Quod non præcipitur lege, ſed Evangelio, ad illud præſtandum non ſunt datæ homini vires in primo ſtatu, at fides in CHRISTUM non præſcribitur lege, ſed Evangelio. Reſpon. fidem in CHRISTUM aliter præcipi lege, aliter Evangelio: lege enim præ-

cipitur, sed *implicitè* & *hypotheticè*; Evangelio verò præcipitur *expressè* & *absolutè*: Item lege præcipitur tanquam *opus bonum*, Evangelio verò præcipitur tanquam *instrumentum applicativum* meriti CHRISTI. Ob 3. Qui non accepit vires, quibus si laberetur posset resurgere, ille non accepit vires, Evangelio credendi si illud annunciaretur, sed *Adamus* non accepit tales vires; ergo. Respondet *Molineus*, *Adamum* accepisse vires quibus à peccato resurgere potuit, si eas non perdidisset ipso ejus lapsu. Certum autem est, *Adamum* suo lapsu amisisse omnes habitus virtutum, quibus ante ornatus fuit. Et proinde etiam amisisse vires resurgendi.

ART. XIV.

An objectum fidei possit esse falsum.

1. NOn desunt, qui asserant objectum fidei posse esse falsum, & sæpenumero ea laudabiliter credi, ac pro veris haberi, quæ revera falsa sunt; exempli gratiâ, dicunt nobis statuendum esse, DEUM *velle à nobis id fieri quod nobis præcipit; itemque velle à nobis omitti quod nos facere vetat. Et tamen* (inquiunt) *ille interim sæpè diversum vult*: hæc sententia nimis absurda est, & doctorum virorum patrocinio indigna: primò enim lex divina nusquam jubet nos errare: Ergo nusquam jubet nos fidem adhibere falsis, & proinde non tenemur credere falsa. Ratio consequentiæ est, quia credere falsa, seu falsa pro veris habere, est errare. Probatur antecedens: Lex divina nihil præcipit aut mandat, quod est contrarium naturæ divinæ: at error seu falsus assensus repugnat, & contrariatur naturæ DEI, qui ipsa veritas est.

2. Secundò: ea sola credenda sunt, quæ DEUS in verbo suo testatur esse vera: at DEUS in ver-

in verbo suo non testatur falsa esse vera: Ergo falsa non sunt credenda: ratio propositionis est, quia fides est assensus nitens DEI testimonio. Assumptio satis manifesta est, & à nullo negari potest.

3. Tertiò, si per veram & voluntati Divinæ conformem fidem falsis assentimur: *fides divina* aliquando est *error*: at absurdum est posterius; Ergo & prius. Probatur propositio, quia assentiri falsis, eaque pro veris amplecti, est errare. Assumptio manifesta est, quia fides divina & error sunt habitus non solùm essentialiter distincti, sed repugnantes & contrarii, & proinde horum alter alteri attribui non potest: vide *Tilenum parte primâ Syntag. disp.* 38.

4. Obj. *Statuendum* est nobis & credendum, DEUM velle id à nobis fieri, quòd nobis præcipit; & tamen ille interim sæpè diversum vult: Ergo quædam falsa sunt credenda. Probatur antecedens: Præceptum DEI est signum voluntatis divinæ, ideo enim appellatur *voluntas signi*, & *voluntas revelata*: quare cùm omne signum conforme sit signato, nobis statuendum est DEUM reverà ei velle, quæ nobis præcipit; attamen ille reverà non vult ea fieri: si enim vellet ea fieri, necessariò evenirent. Ut hæc difficultas tollatur, tenendum est, *Præceptum DEI appellari signum voluntatis, non quod significet absolutam voluntatem procurandi aut efficiendi, ut res præcepta fiat; sed quod indicet* (ut loquitur *Suarez. Lib.* 3. *de DEO, Cap.* 8.) *voluntatem præcipiendi, & obligandi homines ad ea facienda, simul cum affectu simplicis approbationis:* duo igitur indicat seu significat omne præceptum DEI: primò, *voluntatem obligandi homines ad ea facienda, quæ præcipit*: secundò, *voluntatem approbantem* seu approbativam, quâ approbat & amat bonos illos actus, quos à nobis exigit; *voluntas autem decretiva, seu absoluta & efficax*, nequaquam indicatur seu manifestatur per mandata legis divinæ: & proinde non tenemur credere DEUM velle ea à no-

bis fieri voluntate efficaci, quæ nobis in verbo præcipit.

5. Secundò tenendum est, *ea omnia quæ* DEUS *vult voluntate decretivâ seu efficaci, necessariò evenire; ea vero quæ vult voluntate simplicis approbationis, sæpissimè non evenire*, vult enim omnes homines obedire legi suæ, voluntate simplicis approbationis, attamen hoc non evenit, ut experientia docet. His positis, ad argumentum propositum respondetur, distinguendo utramque partem antecedentis: Prima ejus pars sic distingui potest: *statuendum est nobis*, DEUM *velle ea omnia à nobis fieri, quæ præcipit*; *velle* (inquam) *voluntate approbativâ, non vero decretivâ & efficaci*: pars etiam secunda eodem modo distinguenda est: DEUS *enim ea quæ præcipit, non semper vult fieri voluntate decretivâ; semper tamen vult ea fieri voluntate approbativâ*. Quare cùm nobis tantùm statuendum sit, DEUM velle ea quæ præcipit voluntate simplicis approbationis, quod proculdubio semper verum est, manifestum est nunquam incumbere nobis necessitatem credendi falsa, seu falsa pro verjs amplectendi.

ART. XV.

Quomodo solvendum sit illud argumentum Remonstrantium: Quod unusquisque tenetur credere, illud est verum, *&c.*

1. REMONSTRANTES in Colloquio *Hagiensi*, & in defensione sententiæ suæ, exhibitâ Ord. Gener D. Delegatis, ad Synodum *Dordrechtanam*, hoc argumento demonstrâre conantur universalitatem mortis & meriti CHRISTI.

Quod omnes & singuli tenentur credere, illud est verum.

At omnes, etiam reprobi, tenentur credere, CHRI-

CHRISTUM *pro iis esse mortuum: Ergo verum est* CHRISTUM *pro illis esse mortuum.* Ad hoc argumentum tribus modis respondere solent Theologi contra Remonstrantes: primò, *negando majorem*; secundò, *distinguendo minorem*; tertiò, *simpliciter negando minorem.* Primus modus respondendi non satis tutus videtur: quia si negetur major, sequetur DEUM illum sanctissimum & veracissimum ea reprobis credenda præcipere, quæ falsa sunt: quod superiori articulo confutatum est.

2. Secundum modum respondendi sequuntur *Belgici Ecclesiastæ*, in *Coll. Hagiensi*; item *Molin.* in *Anat. Armin. Cap.* 29. hi enim dicunt, fidem in CHRISTUM præscribi omnibus hominibus, non *absolutè*, sed *sub conditione pœnitentiæ, & conversionis*; hoc est, si convertantur, & sic CHRISTI beneficium fideli animo amplectantur: ut videre est in summâ Evangelicorum Præceptorum, *Marc.* 1. *vers.* 15. *convertimini, & credite Evangelio.* Ex hac igitur sententia, reprobi absolutè loquendo non tenentur credere, CHRISTUM pro iis esse mortuum; sed (ut dictum est) præsuppositâ conditione conversionis: quamdiu enim in malitiâ suâ pergunt, DEUS vult ut credant *iram DEI super illos manere. Johan. tertio, ver. trigesimo sexto.*

3. Hujus responsionis veritas duabus rationibus efficaciter probatur: primò ea sola credendæ sunt, quæ DEUS in suo verbo testatur esse vera, at DEUS in S. Scriptura nusquam testatur CHRISTUM esse mortuum pro peccatoribus, sive convertantur, sive non convertantur: Ergo illud non est credendum. Secundò, si peccatores in malitiâ suâ pergentes tenentur credere CHRISTUM pro iis esse mortuum, tenentur etiam credere se esse electos, & æternæ beatitudinis participes futuros: at falsum est posterius, ergo & prius. Ratio propositionis est, quia CHRISTUS mortuus est pro solis electis, ut

patet ex iis S. Scripturæ locis, quæ teſtantur CHRISTUM mortuum eſſe pro *ovibus ſuis*, pro *Eccleſia ſua*, pro *iis quos Pater ipſi dedit*, pro *filiis* DEI, pro *populo ſuo*, &c. Probatur etiam aſſumptio, quia peccatores in malitiâ ſuâ pergentes tenentur credere *iram DEI ſuper eos manere*, & proinde non tenentur credere ſe eſſe electos ad vitam æternam.

4. Tertium modum reſpondendi ſequitur venerabilis ille ſenex *Johannes Piſcator*, S. Literarum Profeſſor in illuſtri Scholâ *Herbornenſi*: is enim in Reſponſione Apologetica ad Paraſceven *Conradi Vorſtii*, *cap.* 7. abſolutè negat, reprobos teneri in CHRISTUM credere, h.e. credere CHRISTUM pro iis eſſe mortuum, *tantum enim* (inquit) *tenentur credere Evangelio, ſeu doctrinæ Evangelii*, quæ citra controverſiam veriſſima eſt. Hæc reſponſio, quamvis poſtea diſplicuit ipſi *Piſcatori*, in Reſponſione ad amicam Duplicationem *Conradi Vorſtii*, reverà tamen magnam probabilitatem habet, ut patet ex hac ratione, *Quod neque abſolutè, neque ſub conditione verum eſt, illud neque abſolutè, neque ſub conditione credendum eſt*; at CHRISTUM *miſſum eſſe in mundum, ut pro* JUDA *proditore mortem oppeteret, neque abſolutè, neque ſub conditione verum eſt*; *Ergo* JUDAS *nullo modo tenebatur hoc credere, neque potuit illud ei proponi credendum*.

5. Cæterùm quia præcedens ſententia pleriſque Orthodoxis Theologis magis arridet, ego ex iſtius ſententiæ fundamentis ſolvam duo præcipue argumenta, quæ afferri poſſunt in contrarium: prius eſt hoc, *Præcepta ea quæ DEUS vult omnibus & ſingulis proponi, omnes & ſingulos obligant & aſtringunt obediendi neceſſitate: At* CREDE IN CHRISTUM, *eſt tale præceptum: Ergo*, &c. Reſp. præcepta DEI duplicia ſunt, videlicet *abſoluta* & *conditionalia*. Abſoluta præcepta omnes, ſive electos, ſive reprobos, abſolutè obligant ad obedientiam. Conditionalia præcepta omnes etiam obligant, ſive ſint electi, ſive re-

ve reprobi, ſed ſub certa conditione. Tale eſt præceptum illud de quo hic ſermo eſt; illud enim obligat etiam reprobos, ſed ſub conditione converſionis, ſeu reſipiſcentiæ: h. e. ſi agnoſcant peccata ſua, & percipiant in ſe dolorem de iis conceptum, quem Scripturæ nunc *lacerationem cordis*, nunc κατάνυξιν vocant: ſolis enim illis qui hæc in ſe ſentiunt præcipit vox Evangelii, ut credant reconciliationem & peccatorum remiſſionem eſſe ſibi impetratam per mortem CHRISTI.

6. Inſtabit aliquis Primò, *illud præceptum* (crede in Chriſtum) *fruſtra proponitur reprobis, in quibus ne quidem poteſt inveniri conditio illa requiſita, viz. converſio.* Reſp. hoc præceptum non ob eundem finem proponitur fidelibus, & infidelibus: nam pœnitentibus & fidelibus proponitur hæc conſolatio, propter ipſorum ſalutem; impœnitentibus verò & infidelibus, quales ſunt reprobi, monſtratur via quâ ipſis eſt incedendum, ut recipiant fructus mortis *Chriſti*, nimirum quod debent converti & converſione præſuppoſitâ in *Chriſtum* credere. Inſtant. Secundò: *omne bonum opus abſolutè & abſque conditione, omnibus præcipitur à* DEO: *at credere in* Chriſtum *eſt bonus actus, ſeu bonum opus: Ergo.* Reſp. Primò ad propoſitionem, negando: nam (ut dictum eſt in articulo 13.) in ipſo Decalogo multa bona opera præcipiuntur hypothetícè, ſeu ſub conditione. Secundò, Reſpond. diſtinguendo: nam perſuaſio de reconciliatione, & peccatorum remiſſione, impetrata per mortem *Chriſti*, in fidelibus eſt bonus & ſalutaris actus, ab habitu fidei elicitus: at in reprobis qui in malitia pergunt ad finem vitæ eſt pernitioſus error & fanatica arrogantia.

7. Poſterius argumentum eſt hoc, *Reprobi propter ſuam infidelitatem condemnabuntur*, h. e. *quia in* Chriſtum *non crediderunt: Ergo tenentur in* Chriſtum *credere.* Reſpondent *Contra Remonſtrantes in Col. Hag.* peccatores impœnitentes non ideo peccare, quod

non credant *Christum* pro impœnitentibus & infidelibus peccatoribus, qui tales sunt & manent, mortuum esse (nam si illud crederent, mendacio crederent,) & proinde eos propter illam infidelitatis speciem non condemnari: sed potius quia noluerunt converti, & secundùm doctrinam S. Evangelii in *Christum* credere.

8. Ut hæc responsio intelligatur, tenendum est illam infidelitatis speciem; de quâ hic quæstio est, h. e. defectum illius persuasionis, quam vocant *fiduciam specialis misericordiæ*, duobus modis considerari posse: vel enim consideratur *per se & seorsim*: vel quatenus *provenit ex defectu conversionis & resipiscentiæ* quam diximus esse conditionem præcedaneam & prærequisitam ad fidem in CHRISTUM: priori modo considerata, non est causa meritoria condemnationis, quia videlicet illi absolutè non tenentur credere CHRISTUM pro iis esse mortuum: at posteriori modo rectè dici potest mereri condemnationem: quamvis enim absolutè non tenentur in CHRISTUM credere, tenentur tamen ex præscripto Evangelii *converti, & præsuppositâ conversione credere*, & sibi applicare illas promissiones Evangelicas.

9. Instant. *Illa infidelitas de qua hic est quæstio, est peccatum: opponitur enim virtuti, id est, fidei, & proinde est vitium; si autem est peccatum, male negatur eam per se esse causam meritoriam condemnationis.* Resp. distinguendo infidelitatem, in *privativam & negativam*: fidelitas privativa est; cùm ea non credimus quæ credere tenemur: hæc enim infidelitas adjunctam habet *obligationem ad credendum*: exempli gratiâ, Hæretici aliique hostes Ecclesiæ infideles sunt infidelitate privativâ; quia non credunt ea quæ credere tenentur: hoc est, quia non credunt ea quæ DEUS in verbo suo testatur esse vera: infidelitas negativa est mera carentia fidei, *sive obligatione ad credendum*: Exempli gratiâ, illi quibus nunquam annunciatum est Evangelium, sunt infideles infidelitate hac negativâ, quia non tenentur credere

dere ea quæ nunquam audiverunt: unde *Christus, Joh.*15. *v.*22. dicit, *Si non venissem & loquutus iis fuissem, peccatum non haberent*: quia viz. non tenerentur hæc credere quæ nunc tenentur credere.

10. Ut hæc propositio applicem, assero *infidelitatem privativam esse peccatum, seu vitium, quia privativè opponitur virtuti, h.e. fidei*: *infidelitatem verò negativam non esse peccatum, quia contradictorie tantum opponitur virtuti*: nemo autem dixerit ea omnia quæ contradictoriè virtuti opponuntur habere rationem vitii: idem etiam probatur ex dicto *Christi, si iis non loquutus fuissem, non haberent peccatum*, viz. infidelitatis hujus *privativæ*, quâ non credunt Evangelio, quod per me est iis annunciatum, atque adeo quod credere tenentur: unde *Augustinus* locum eum exponens, *tract.*89. *in Joan.* testatur eos ad quos Evangelii prædicatio non pervenit, excusari à peccato infidelitatis, damnandos autem propter alia peccata, quorum excusationem non habent, ut pote in legem naturæ commissa.

11. Reproborum igitur infidelitas, quâ non credunt ea quæ sacra Scriptura vera esse testatur, *de potentia DEI, de justitia ejusdem, & irâ adversus peccatum, de sanctorum beatitudine, de æternâ miseriâ reproborum, de rerum terrenarum vilitate*, Hæc (inquam) infidelitas est *privativa*, estque peccatum proprie dictum, quia videlicet non credunt ea quæ credere tenentur: At infidelitas eorundem quâ non credunt Christum *pro iis esse mortuum*, est infidelitas *negativa*; hoc est, mera carentia fidei, sine obligatione ad credendum; nam (ut supra dictum est) quamdiu in malitia sua pergunt, tenentur potius credere *iram* Dei *super illos manere*: hæc igitur infidelitas *per se & seorsim* spectata, non est peccatum: licèt quatenus ea *provenit ex defectu conversionis & resipiscentiæ*, verè & propriè sit peccatum.

ART.

ART. XVI.

An fides sit assensus discursivus? Et an Pontificii utantur circulari discursu in stabilienda fide.

1. ASSENSUS dividi solet in *simplicem* quem *Noëticum* vocant; & *Dianoëticum* seu *discursivum*. Simplex assensus est, *quo intellectus noster assentitur propositionibus suâ luce claris, & manifestis*: quales sunt hæ, *Omne totum est majus suâ parte*: *De qualibet re verum est affirmare vel negare*: harum enim propositionum veritas primo quasi intuitu intellectui innotescit, per terminorum apprehensionem, & non per extremum aliquod medium eas notificans. Assensus discursivus *est, cum intellectus assentitur propositionibus, non propter insitam earum evidentiam, sed propter certitudinem, evidentiam, & probabilitatem medii quo intellectus movetur ad assentiendum.*

2. Ad quæstionem igitur in titulo propositam Respondetur, fidei assensum non simplicem, sed discursivum esse: quia nimirum propositiones illæ quibus per fidem assentimur, non sunt suâ luce claræ aut manifestæ, neque iis assentimur propter insitam earum evidentiam, sed propter authoritatem DEI, in sacra Scripturâ testantis eas esse veras.

3. Discursus fidei hoc Syllogismo non incommodè exprimitur.

Quicquid DEUS *dicit, est verum:*
At DEUS *ea omnia dixit & dictavit, quæ in Scriptis Propheticis & Apostolicis extant: Ergo ea omnia sunt vera.*

Hujus Spllog. propositio major evidenter probatur ex principiis naturâ notis, h.e. ex fundamentis Metaphysicis, quibus DEI veritas & veracitas demonstrantur; adeo ut nullus sit Philosophus Ethnicus, qui eam negare audeat; si quis autem

tem tam absurdus & demens sit, ut hanc manifestam veritatem neget, flagris excipiendus est; nec Philosophi verba, sed carnificis verbera meretur.

4. Propositio minor Syllogismi prædicti naturali ratione probari non potest, & proinde ejus veritatem aliis fundamentis niti oportet. *Hic Pontificii & Evangelici* Theologi longè dissentiunt: illi enim fidem nostram, quâ credimus Scripta Prophetarum & Apostolorum esse DEI verbum, Ecclesiæ testimonio fulciendam & statuminandam putant: hi verò licèt Ecclesiæ testimonium temerè non rejiciant, sed reverenter amplectantur, ab eo tamen solo veritatem istius propositionis minoris non suspendunt: sed eam deducunt partim ex internis κριτηρίοις ipsius Scripturæ (*hoc est ex genere doctrinæ, quæ sapientissima, sanctissima, & ubique sibi consentanea est: ex qualitate stili, qui simplex quidem & humilis est, sed purus, inaffectatus, & divinæ Majestati conveniens: ex Sermonis ipsius operatione, mirificè enim afficit mentes hominum, & Divino quodam modo efficax est ad fidem & pietatem in animis hominum ingenerandam:*) partim ex testimonio S. Spiritûs, intus in piorum cordibus sanctientis & obsignantis divinam Scripturæ veritatem, & authoritatem.

5. Processus ille, quo utuntur Pontificii in probandâ Scripturæ authoritate, circularis est, & proinde non solùm inutilis, sed etiam (ut loquitur *Tilenus*) fatuus, & sophisticæ ἀδολεσχίας fœtus est: etenim interrogati, cur credant Scripturam esse DEI verbum? Respondent, se ideò credere, quòd Ecclesia quæ extra omnem errandi aleam posita est, id testetur: rursus interrogati, quibus argumentis de illa Ecclesiæ ἀσφαλείᾳ persuasi sint? Respondent se hoc eò credere, quòd Scriptura testetur Ecclesiam esse *domum DEI, sponsam CHRISTI, firmamentum & columnam veritatis*: atque ita à Scripturâ ad Ecclesiam, & ab Ecclesia ad Scripturam revoluti, circulum nobis obtrudunt.

6. *Stapletonus*, ut hunc progressum circularem viter,

vitet, dicit se ideo credere Ecclesiam à S. Spiritu in omnem veritatem dirigi, quia S. Spiritus ejus intellectum efficaciter movet ad illud credendum. Sed hoc effugium facilè præcludi potest *Stapletono*: primò, quia internum S. Spiritus testimonium à verbo scripto sejungendum non est, neque (ut rectè monet *Tilenus*) vertiginosis Enthusiasmis est inhiandum: nam verbum est norma & regula, ad quam examinandæ sunt nostræ mentis persuasiones, ut sciamus nos à Spiritu veritatis & sapientiæ, non à Spiritu vertiginis & mendacii agitari: Ergo necesse est, ut ad S. Scripturam tandem revolvatur *Stapletonus*. Secundò, quia ad assensum fidei tria requiruntur, ut egregiè docet Doctissimus *Richardus Field lib. 4. de Ecclesiâ Cap. 7.* Primò, lumen Divinæ intelligentiæ, quo apprehendimus & intelligimus ea quæ sunt DEI. Secundò, *S. Spiritus*, qui illius illuminationis author est. Tertiò, argumentorum pondera quibus *Spiritus* intellectum nostrum movet ad assentiendum. Non igitur hîc quærimus ex *Stapletono*, quis author sit illius fidei, quâ creditur Ecclesiæ infallibilitas, neque quo lumine illa infallibilitas cognoscatur, sed quibus mediis aut argumentis *Spiritus* intellectui suadeat *Ecclesiam non posse errare*, h. e. utrum illud suadeat argumentis ex Scripturâ, an verò aliunde desumptis.

7. Hic est ille scopulus, quem præternavigare non potest *Stapletonus*, nisi cum *Durando Lib. 3. Sent. dist. 34. quæst. 3.* confugiat ad *rationes* (ut vocant) *humanas*; hoc est, ad argumenta non ex Scripturâ, sed aliunde desumpta: & certè non desunt, qui hoc *Durandi* delirium interpolare, & quasi ab inferis revocare conantur; dicentes fidem quâ creditur Ecclesiæ authoritas, niti ratione humanâ, *quæ dictat ex apparentibus* (*Durandi* verba sunt) *quòd doctrina confirmata per tot signa, conservata à martyribus inter tot supplicia, sit vera*: & proinde quòd cœtus hominum hanc doctrinam profitentium, sit vera Eccle-

sia

sia *CHRISTI.* Sed hæc sententia facilè convellitur: primò, quia hæc ratio quamvis probare videatur hunc vel illum *Cœtum* esse veram Ecclesiam, hoc tamen probat id quod illi asserunt; videlicet, Ecclesiam extra omnem errandi & fallendi aleam esse positam. Secundò, quia ratio illa non est certa & necessaria, sed probabilis; est enim *ex apparentibus*, fatente ipso *Durando*, ideoque non potest esse fundamentum fidei divinæ, quæ est assensus certus & firmus.

8. Quidam Pontificii, ut hæc incommoda & absurda evitent, confugiunt ad imperium voluntatis, quam dicunt sine ulla ratione aut argumento intellectum movere ad credendum illud dogma de infallibilitate Ecclesiæ. Hæc sententia non immeritò displicuit *Pico Mirandulæ*, *Cardinali Cameracensi*, & *Durando*; primò, quia fides est assensus nitens alterius testimonio: illa igitur fides qua creditur Ecclesiæ infallibilitas, vel nititur testimonio aliquo, vel non est fides. Secundò, nemo assentiri potest alicui propositioni dubiæ, nisi vel ratio, vel sensus, vel testimonium alicujus fide digni, doceat eam esse veram. Tertiò, intellectus non potest assentiri propositioni alicui, nisi ea appareat intellectui vera, at nudum imperium voluntatis non potest efficere, ut propositio dubia intellectui vera appareat: Ergo non potest efficere ut assentiatur, nisi adsit ratio aliqua aut testimonium.

9. Alii pontificii confitentur Scripturæ authoritatem stabiliri per Ecclesiæ infallibilitatem, & rursus Ecclesiæ infallibilitatem per Scripturæ authoritatem probari, sed asserunt hunc progressum, non circulum, sed regressum esse: quia viz. *non est ab eodem ad idem eodem modo cognitum*; primò enim cùm ex Ecclesiæ infallibilitate probatur Scripturæ authoritas, sit progressus ab Ecclesiæ infallibilitate, tanquam ab *aliquo notiore & evidentiore nobis*, ad id *quod nobis est ignotius*: deinde cùm ex Scripturæ

turæ authoritate probatur Eccleſiæ infallibilitas, ſit progreſſus ab eo *quod notius eſt naturâ & prius*, ad id *quod ignotius eſt & poſterius naturæ ordine.*

10. Hæc ſententia non minùs abſurda eſt quàm præcedentes: quia Eccleſia ejuſque infallibilitas, quam ei affingunt Pontificii, non ſolùm *ordine eſſendi*, ſed etiam *cognoſcendi*, ignotiores ſunt DEI verbo, ut patet ex hac ratione.

Quod ex ſola Scriptura cognoſci poteſt, illud ordine cognoſcendi, non eſt notius, ſed ignotius ipsâ Scripturâ.

At Eccleſia ejuſque infallibilitas ex ſola Scriptura cognoſci poteſt.

Ergo, &c.

Major manifeſta eſt: probatur aſſumptio; Eccleſia nihil aliud eſt, quàm cœtus hominum profitentium veram & ſanam doctrinam de DEO, ejuſque operibus: quis autem cœtus talis ſit, non cognoſci poteſt, niſi ex Scripturâ: nam ea ſola doctrina vera eſt, quæ S. Scripturæ eſt conſentanea. Quod ad Eccleſiæ infallibilitatem attinet, ea nobis innoteſcit vel ex *ratione naturali*, (quod nemo admiſerit,) vel ex *teſtimonio*: rurſus ſi ex teſtimonio, vel ex *teſtimonio DEI*, vel ex *teſtimonio eorum hominum qui ſunt extra Eccleſiam*, vel ex *teſtimonio ipſius Eccleſiæ*: non ex teſtimonio ipſius Eccleſiæ, quia illud nullius ponderis eſt apud eos qui nondum perſuaſi ſunt de Eccleſiæ authoritate: neque ex teſtimonio eorum qui extra Eccleſiam ſunt, quia de Eccleſia illi teſtimonium perhibere non poſſunt: Ergo neceſſe eſt, ut innoteſcat ex teſtimonio DEI in verbo, & proinde DEI verbum etiam notius eſt ordine cognoſcendi, quàm infallibilitas illa quam affingunt Eccleſiæ.

11. *Becanus Tom. 1. opuſcul. 10. Theſ. 19. pag. 393.* noſtri argumenti vim declinaturus, dicit non committi circulum, ſi unum per alterum probetur apud eum qui alterum admittit, alterum negat; verbi gratiâ, (inquit) *Calviniſta admittit Scripturam, negat Ec-*

Ecclesiæ infallibilitatem: rectè ergo convincam illam hoc modo: Scriptura quam tu admittis, dicit Ecclesiam esse infallibilem: Ergo revera infallibilis est: similiter, si quis Idiota admittat judicium Ecclesiæ, & tamen nesciat in particulari Libros Machabæorum esse divinos: facile persuadebo illi sine circulo, si sic dicam; Ecclesia, cujus tu authoritatem admittis, asseverat Libros Machabæorum esse divinos: Ergo non debes hac de re amplius dubitare. Hactenus *Becanus.*

12. Hoc *Becani* effugium nulla est: quæram enim ex eo, reliquisque Pontificiis, unde divina Scripturæ authoritas probari possit apud eum qui Scripturam universam impugnat, & per consequens Ecclesiam pro cœtu hominum absurdorum & delirantium habet: hæc enim duo cohærent necessariò, nec divelli possunt: cùm enim Scripturæ & veræ Ecclesiæ eadem sit doctrina, fieri nequit, ut quis veram Ecclesiam agnoscat, illique credat, qui universam Scripturam negat. Si dixerint canonicam authoritatem sacri codicis per nullum aliud medium, quàm per Ecclesiæ authoritatem probari; excipiam primò, ignotum probari per per æquè ignotum: nam is non minùs Ecclesiæ, quàm Scripturæ authoritatem negat. Secundò, quæram quo pacto Ecclesiæ authoritas illi demonstrari possit? aut enim ex Scripturis, aut aliundè demonstranda est; non aliunde, quia Ecclesiæ authoritas solis Scripturis superstructa est, ut jam probatum est: si ad Scripturam recurrendum est, circularis erit progressus, nam Scriptura per Ecclesiam, & rursus Ecclesia per Scripturam demonstrabitur.

ART.

ART. XVII.

An notitia sit actus ab habitu fidei elicitus.

1. ROBERTUS *Bellarminus lib. 1. de justificatione, cap. 7.* dicit, fidem non esse notitiam, sed assensum: item, fidem magis per ignorantiam, quàm per notitiam definiendam esse. Evangelici verò hanc *Bellarmini* sententiam tanquam absurdam & pernitiosam rejiciunt, dicentes cum *Calvino, Lib. 3. Instit. Cap. 2. Non ignorantiâ nec sensûs nostri submissione, sed cognitione certâ & exploratâ regnum cœlorum adiri.* Interim monent, per notitiam quam fidei tribuunt, non intelligi ab iis scientiam conclusionum, acquisitam per media demonstrationum, ex principiis per se notis: talis enim notitia pugnat cum inevidentia quam fidei tribuimus, monent etiam, se non tollere gradus in cognitione rerum sacrarum, cùm fidem etiam *Laicorum* notitiam appellant; majorem enim in *docente*, quàm in *discente*, in *Pastore*, quàm in *Ove* notitiam requiri fatentur: sed notitiam illam opponunt *crassæ ignorantiæ*, quam *implicitæ fidei*, & *cæcæ obedientiæ* elogiis ornant Pontificii; scilicet ut asininum potius stuporem in Laicis foveant, quàm Christianam fidem.

2. Certitudo, quam omnes Theologi fidei tribuunt, hunc errorem *Bellarmini* facilè evertit, & destruit; ad eam enim triplex notitia requiritur, prima est, notitia quâ novimus *quis loquatur*: hoc est, quâ novimus, sermonem illum, cui assentimur, esse DEI ipsius, & non hominum sermonem: nemo enim assentitur alicui propositioni propter alterius testimonium, nisi certò sciat cujus sit illud testimonium, & an is qui testimonium perhibet, sit fide dignus. Secunda notitia est, quâ novimus *quid loquatur*; hoc est, quâ rectè intelligimus DEI sermonem, & verum verborum sensum cognoscimus: nemo enim assentitur sermoni, quem non intelligit. Tertia est notitia quâ novimus *vera esse ea*

quæ

quæ loquitur. Prima & secunda notitia sunt *prærequisitæ antecedenter*, ut loquuntur, ad assensum fidei: nam assensus fidei eas præsupponit: Tertia cognitio non prærequisita, sed requisita est *concomitanter*, ut vocant: ad assensum fidei: nam *intrinsecè & essentialiter in ipso actu assentiendi includitur.*

3. Cùm igitur ad fidei assensum triplex notitia requiratur, ut jam probatum est, quis non videt *Bellarminum* absurdè contendere fidem justificantem non esse notitiam, sed simplicem assensum & ignorantiam? quis non mirabitur, quomodo tam ineptum dogma potuerit viro docto in mentem venire? Certè hic error Ecclesiæ perniciosissimus fuit: hinc enim crassa ignorantia & cæcitas totum *Papatum* occupavit: hinc *humanæ traditiones, errores, superstitiones, & mendacia,* in Ecclesiam invecta sunt: hinc est quòd Pontificii Doctores ridendam illam *Carbonarii* fidem, tanquam spiritualem sapientiam, summopere collaudent.

4. Non statui hic respondere ad argumenta *Bellarmini* ex Scripturis deprompta (eorum enim consideratio ad Theologos pertinet) sed ad rationem ipsius à natura fidei petitam, cujus hæc est summa; judicium nitens alterius testimonio & authoritate, non est notitia; sed fides est tale judicium: Ergo. Hujus syllogismi major falsissima est, ut patet ex iis quæ jam dicta sunt, quamvis enim tale judicium non sit notitia evidens & scientialis, non tamen ob id ignorantia potius quàm notitia vocari debet.

ART.

ART. XVIII.

An fiducia sit actus fidei.

1. THeologi *Orthodoxi* non eodem modo loquuntur de *fiducia* & πληροφορίᾳ Sanctorum in terris *militantium*: nam eorum alii appellant fiduciam *formam & specificum actum fidei*, alii verò eam fidei *effectum & consequens* vocant: quæ quidem loquendi diversitas oritur ex diverso modo accipiendi hoc vocabulum, ut cuivis patebit, qui eorum verba diligentiùs consideraverit. Ut igitur clara & perspicua sit hæc disputatio, quatuor hujus vocis significata enumerabo, & ostendam fiduciam primo modo acceptam, verum & propriè dictum fidei justificantis actum esse.

2. Fiducia primo modo accipitur, *pro firma persuasione, seu pro certo & stabili judicio intellectûs: quo apud nos statuimus, & propter* DEI *testimonium in verbo suo credimus,* DOMINUM *nostrum* JESUM CHRISTUM, *precioso suo sanguine nos redemisse, &* DEUM *Patrem propter ejus meritum omnia nostra peccata remisisse: eundem etiam propter illud* CHRISTI *meritum, & sacrificium in cruce oblatum, liberaturum nos ab omnibus hujus vitæ miseriis & calamitatibus, & tandem donaturum nos ineffabilis illius gloriæ æternitate.* Secundò accipitur, *pro interna acquiescentia in divina benevolentia & gratia, per quam toti ab illa pendemus, non alibunde auxilium & salutem expectantes.* Tertiò, *pro spirituali fortitudine & animositate, qua animi nervos & robur opponimus eis malis & periculis, sive temporalibus, sive spiritualibus, cum quibus in hac lachrymarum valle conflictamur.* Quartò, *pro pace, tranquillitate, & quasi serenitate conscientiæ, seu securitate spirituali, quæ* (ut loquuntur Scholastici) *quietem à servili timore importat.*

3. Fiducia, primo modo accepta, respicit *veritatem* promissionum Evangelicarum, iisque assenti-

sentitur. Fiducia, secundo modo accepta, respicit DEI promittentis *bonitatem*, illique innititur. Fiducia, tertio modo accepta, respicit *pericula & miserias* hujus vitæ, iisque animosè se opponit. Fiducia, quarto modo accepta, respicit *Librum conscientiæ*, eumque cum gaudio legit.

4. Fiducia, primo modo accepta, est basis & fundamentum trium sequentium: quia enim firmâ persuasione, & certo judicio mentis Evangelicas promissiones nobis ipsis applicamus, ideo in DEI benevolentiâ & misericordiâ acquiescimus; ideo contra mundum, Satanam, & carnem nostram fortiter præliamur; ideo denique conscientiam tranquillam & serenam habemus.

5. His positis, ad primam quæstionem in titulo propositam Respondetur duabus assertionibus. Prima est hæc, *fiducia secundo, tertio, aut quarto modo accepta, non est fidei actus; sed est effectum & consequens fidei.* Secunda asserit, *fiducia primo modo accepta, est verus & propriè dictus fidei salvificæ actus: imo est præcipuus & specificus ejus actus*: nam fidem salvificam distinguit à reliquis fidei generibus: prior assertio manifesta est, & probatione non eget: posterior hac ratione probatur.

Persuasio firma, certa, & DEI testimonio nitens, de remissione peccatorum meorum & adeptione vitæ æternæ, est verus fidei actus.

At fiducia primo modo accepta, est talis persuasio:

Ergo est verus fidei actus.

Minor hujus Syllog. manifesta est: major etiam facilè confirmatur, quia omnis persuasio nitens alterius testimonio, est fides: ut patet ex iis quæ dicta sunt in *art.* 2. hujus exercitationis.

5. Respondebunt Pontificii, non dari firmam persuasionem de Remissione peccatorum in fidelium mentibus: & proinde subjectum istius propositionis majoris esse merum figmentum, & non Ens, ratio ipsorum est, quia in verbo DEI nunquam reperitur salus annunciata mihi aut illi in par-

in particulari. Sed hæc Reſponſio frivola & manifeſtè falſa eſt: primo enim ipſe *Bellarminus Lib.1. de juſtificatione Cap.10.* fatetur ſalutem in particulari annunciatam fuiſſe paucis quibuſdam, ut *Paralytico*, cui dictum eſt *Mat.9. confide fili, remittuntur tibi peccata tua*: & peccatrici, de qua dictum eſt, *Luc.7. remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*; Item *Adulteræ, Johan.8. Zachæo, Luc.19* & *Latroni, Luc.23.* Horum igitur perſuaſio de remiſſione peccatorum fuit verus & propriè dictus fidei actus, quia viz. nitebatur DEI ipſius teſtimonio: at horum perſuaſio fuit fiducia primo modo accepta, Ergo fiducia primo modo accepta, eſt fidei actus.

7. Secundò: quamvis in verbo DEI non reperiatur expreſsè ſalus annunciata mihi, & tibi, in particulari: ex verbo tamen evidenter deducitur DEUM mihi, tibi, ſinguliſque credentibus remittere velle peccata, & dare vitam æternam: Syllogiſmus hujus deductionis ſic formari poteſt.

Omnis qui credit in Filium, habet remiſſionem peccatorum, & vitam æternam: Johan.3. Act.13. & Rom.3. At ego credo in Filium:

Ergo ego habeo remiſſionem peccatorum & vitam æternam.

Excipit *Bellarminus majorem iſtius Syllog. eſſe certiſſimam, quia in S. Scriptura reperitur: minorem vero non eſſe in Verbo DEI, ſed in opinione noſtrâ, quæ fallax eſt & conjecturalis.* Reſpond. perſuaſionem noſtram de veritate minoris, niti illis S. Scripturæ locis, in quibus *vera fides à fide mortua* diſtinguitur, & veræ fidei infallibilia ſigna & indicia proponuntur, & proinde non eſſe conjecturalem opinionem, ſed firmam & certam notitiam, DEI ipſius teſtimonio in verbo ſuo ſtatuminatam.

8. Inſtabit aliquis: *Fideles ex verbo DEI ſcire poſſunt, quæ ſint ſigna & γνωρίσματα veræ fidei: an*

vero ipsi ea signa habeant, non possunt scire certâ cognitione, sed tantum conjecturali. Resp. Illud falsissimum esse: primò, quia inde sequetur illa veræ fidei signa frustrà proponi in sacra Scriptura: indicium enim rei frustrà proponitur, si res ipsa per illud indicium innotescere non possit; hoc est, si indicium æquè obscurum sit, & dubium ac ipsa res per illud indicium notificanda. Secundò, quia hoc dogma insignem stuporem & ἀναισθησίαν fidelibus affingit: si quis enim oculis corporeis videret, & non certò sciret se videre; si quis item rerum Physicarum notitiam haberet, & non certò sciret, sed tantùm conjiceret se earum notitiam habere, is fatuus & stupidus haberetur: pari ratione, si illi qui credunt in DEUM, non percipiunt & certò sciunt se credere, miserabili stupore laborant.

9. Tertiò: Spiritus DEI testatur unà cum spiritu nostro nos esse filios DEI, & per consequens nos veram fidem habere, *Rom.* 8. vers. 16. Ex quo testimonio validissimum argumentum contra prædictam instantiam Pontificiorum sic formari potest.

Quicquid spiritus DEI testatur: illud verum est, & nos de ejus veritate persuasi esse possumus.

At spiritus DEI testatur una cum spiritu nostro, nos esse filios DEI, & proinde vera fidei indicia habere:

Ergo, &c.

Bellarminus, hujus argumenti vim declinaturus, dicit *testimonium interdum Spiritûs DEI non gignere certitudinem nisi conjecturalem.* Hæc responsio refutatione est indigna: est enim impia, & in DEUM contumelioſa, nam spiritum DEI fallacitatis & ambiguitatis arguit.

10. Quartò: Morales Philosophi loquentes de *felicitate civili*, damnant sententiam *Plotini*, qui asseruit *hominem posse esse felicem, & non percipere se esse talem:* Ergo Theologi Orthodoxi loquentes

de *ſpirituali felicitate* Chriſtianorum (quæ in virtutum Theologicarum exercitio poſita eſt) merito damnant errorem *Bellarmini*, qui in Libro tertio de juſtificatione toties aſſerit, *eos qui ſpirituali felicitate ornati ſunt, de ſua felicitate certam perſuaſionem habere non poſſe.*

11. *Picolhomineus, civilis Philoſophiæ Gra 9. c.44.* tribus rationibus *Plotini* errorem refellit, quæ ſi huic propoſito applicentur, *Bellarmini* ſententiam evertunt, & deſtruunt: verba ejus ſunt hæc: *primò felicitas in actione eſt poſita: actio autem non latet agentem: & præſertim quia actionis præſtantia in præelectione eſt poſita: præelectio autem præelegenti eſt conſpicua. Inſuper felicitatem comitatur gaudium: at non perfunditur gaudio, nec animo requieſcit, qui non animadvertit ſe eſſe felicem. Præterea, in felicitate nihil diminutum inveniri debet: at maximè diminuta eſſet ejus viri conditio qui eſſet felix, & non perciperet ſe eſſe felicem, ita enim lapis etiam poſſit eſſe felix.*

ART. XIX.

An fiducia ſit actus intellectûs, & quomodo differat ab aſſenſu.

1. BELLARMINUS, *Lib. 1. de Juſt. Cap. 6.* probare conatur, fiduciam non eſſe actum fidei, argumento ſumpto ab ejus ſubjecto; quia videlicet fides ad intellectum, fiducia verò ad voluntatem pertinet. Hæc ratio duplici nomine infirma eſt: primò, quia fides, licèt ſubjectivè exiſtat in ſolo intellectu, ut docet *Tilenus, Syn. part. 2. Diſp. 40. Theſ. 16. & 17.* revera tamen ad voluntatem etiam pertinet. Secundò, quia fiducia, quæ *Græcè* πεποίθησις & πληροφορία dicitur, formaliter in ſolo intellectu exiſtit: ut autem hoc intelligatur, proponam aliquot fundamenta, quæ meo judicio non exiguam utilitatem habent ad noſtram

ſtram ſententiam ſtabiliendam, & adverſarii ſententiam confutandam.

Primum fundamentum: *fideles ſeu renati non uno, ſed duobus actibus, meritum* CHRISTI *&* DEI *miſericordiam ſibi applicant:* prior actus in intellectu exiſtit, *eſtque certa perſuaſio, ſeu judicium mentis* DEI *teſtimonio nitens*, quo apud nos ſtatuimus, Salvatorem noſtrum JESUM CHRISTUM pro noſtris peccatis pleniſſimè ſatisfeciſſe, & per conſequens non ſolùm aliis, ſed nobis quoque remiſſionem peccatorum, æternam juſtitiam & vitam donatam eſſe, idque gratis, ex DEI miſericordiâ, propter unius CHRISTI meritum. Poſterior actus *applicativus gratiæ*, in voluntate exiſtit, *eſt enim ardens amor quo voluntas gratiam & favorem* DEI *amplectitur*, ſeriò expetens perfectiorem iſtius gratiæ ſenſum in hac vitâ, & claram DEI viſionem in vita futura.

3. Secundum fundamentum: *Uterque actus ad fiduciam requiritur:* nemo enim dici poteſt confidere, ſeu fiduciam habere de bono obtinendo, niſi *& firmam habeat perſuaſionem in intellectu, & deſiderium* vel *amorem iſtius boni in voluntate.* Hoc egregiè explicat *Tilenus, Syntag. part.* 2. *Diſputat.* 38. *Theſ.* 18. dicens, *objectum fidei ſalvificæ eſſe veritatem divinam; non ſolùm quâ aliquid narrat, ſed cum primis quâ aliquid promittit: ubi non ſatis eſt aſſentiri narrationi, ut veræ; ſed neceſſe eſt rem oblatam amplecti, quod utique ad voluntatem pertinet.*

4. Tertium fundamentum: *prior actus eſt ipſa eſſentia ſeu formalis ratio fiduciæ; poſterior verò eſt tantum actus ei annexus, & concomitans: & proinde fiducia formaliter eſt in intellectu, licèt annexum habeat deſiderium voluntatis.* Probatur hæc aſſert: primò, quia oppoſitum *fiduciæ*, videlicet *diffidentia*, eſt in intellectu: Ergo ipſa fiducia eſt in intellectu: ratio antecedentis eſt, quia diffidentia quâ aliquis dicitur diffidere ſibi, aut ſuis rebus, non ſignificat *odium aut averſationem voluntatis*, ſed aut *dubi-*

rationem de viribus suis, aut *persuasionem de imbecillitate suâ*, quæ proculdubio ad intellectum pertinent. Secundò, quia si fiducia formaliter esset actus voluntatis, nihil aliud esset quàm desiderium aut amor objecti: sed hoc est quotidianæ experientiæ contrarium: multi enim ardenter expetunt & desiderant objectum aliquod, qui non habent fiduciam de eo obtinendo.

5. Obj. pr. *Si fiducia est actus intellectûs, tota fides salvifica in intellectu existet.* Respondeo cum *Tileno, disp.* 40. *part.* 2. totam fidem ratione essentiæ suæ esse in intellectu, tanquam in proprio subjecto, licèt ἐνεργητικῶς sit in voluntate, quatenus eam movet & afficit, sed de hac quæstione plura posteà in *Art.* 21.

6. Obj. secund. Si fiducia est in intellectu, non differt ab assensu, at hoc repugnat doctrinæ omnium Orthodoxorum, qui hæc duo in fide distinguunt, assensum & fiduciam. Resp. Fiduciam primo modo acceptam, & assensum differre, ut universale & particulare; fiduciam verò secundo tertio, aut quarto modo acceptam, differre ab assensu, essentiali discrimine: sunt enim diversi specie actus mentis. Dico fiduciam primo modo acceptam differre ab assensu, ut universale & particulare: quia assensus, quem Theologi secundum actum fidei appellant, est generalis quidam actus, quo intellectus toti DEI verbo assentitur: hoc est, tum Legi, tum Evangelio, Fiducia verò est particularis quidam & applicativus assensus, pro objecto habens primò Evangelicas promissiones, secundò, internum testimonium sancti Spiritûs: nam per fiduciam & assentimur doctrinæ Evangelii, & testimonio Spiritûs DEI, unà testantis cum nostro spiritu, nos esse filios DEI: atque ita nobis ipsis applicamus Evangelicas promissiones, certò statuentes & judicantes nos esse filios DEI, & proinde illas promissiones non solùm aliis credentibus, sed nobis etiam in particulari esse factas.

7. Obj. tert. *Per solam voluntatem amplectimur & appli-*

applicamus nobis ipsis promissiones gratiæ: Ergo fiducia quæ est actus applicativus fidei ad solam voluntatem pertinet. Resp. Applicationem gratiæ fieri & per actum intellectus, & per actum voluntatis (ut dictum est suprà) sed præcipuè per actum intellectus; magis enim applico promissionem gratiæ mihi ipsi judicando & certo statuendo eam ad me pertinere, quàm expetendo & desiderando gratiam promissam.

8. Obj. quart. *Nullus unquam Orthodoxus Theologus dixit fiduciam esse assensum, aut judicium mentis: Ergo ista sententia non est ferenda.* Respond. Primò, doctrinam de facultate, seu potentia animæ in quâ sita est fiducia, non esse dogma fidei: sive enim statuamus eam in intellectu, sive in voluntate, parùm interest, modò rejecto Pontificiorum errore de incertitudine justitiæ, dicamus eam esse verum fidei actum. Respond. Secundò, Orthodoxos Theologos, cùm dicunt fiduciam esse in voluntate, loqui de fiduciâ secundo, tertiò, aut quarto modo acceptâ. Respond. Tertiò, quosdam doctissimos Viros asserere, fiduciam esse quendam assensum, aut judicium intellectûs: nam *Zanchius, Tom. 4. Libro primo, Capite decimo tertio,* dicit fiduciam & fidem salvificam idem esse; & definit fidem salvificam sic; Fides justificans, est firmus & indubitatus assensus, *&c.* Item fiduciam sic definit, Fiducia est certissima persuasio de veritate promissionum, *&c.* Assensus autem & persuasio ad intellectum pertinent, ut cuivis manifestum est. POLANUS etiam *Syntagmat. Theolog. Libro nono, Capite sexto,* dicit πληροφορίαν *esse plenam & certam persuasionem dubitationis & disceptationis expertem,* & cætera: & in secundo Libro partitionum Theogicarum dicit fidem specialem, seu salvificam, *esse internum cultum* DEI *dum promissioni Evangelicæ assentimur.*

9. Si quis autem pertinaciter hanc sententiam tanquam novam & priùs inauditam damnet, quæram ex ipso, *ad quem actum fidei referendum putet illud appplicativum judicium intellectus, de quo hic loquimur;*

mur; utrum videlicet referat illud ad *notitiam*, ad *assensum*, an verò ad *fiduciam*. Non potest particulare hoc & applicativum judicium referri ad notitiam præcedaneam, aut ad assensum generalem; nam istorum actuum objectum est *totum DEI verbum*: Ergo referri debet ad fiduciam, & per consequens fiducia ad intellectum pertinet; hoc enim judicium est actus intellectûs.

ART. XX.

Utrum objectum fidei salvificæ sit remissio peccatorum jam impetrata? *An verò sit remissio peccatorum* impetranda *& obtinenda? Ubi obiter solvitur præcipuum argumentum* Bellarmini *contra* objectum *& naturam fidei justificantis.*

1. ACtus fidei salvificæ, qui est causa instrumentalis justificationis, non videtur esse fiducia *veniæ aut remissionis peccatorum impetratæ*; sed fiducia *veniæ impetrandæ*. Primò, quia *causa instrumentalis* justificationis præcedit justificationem, seu remissionem peccatorum: sed fiducia veniæ seu remissionis impetratæ, eam sequitur: alioqui enim falsa esse convincitur; quia credere sibi *remissa esse peccata*, quæ nondum *remissa*, sed per ipsum actum credendi sunt *remittenda*, est falsum & erroneum judicium habere. Secundò, quia persuasio de *re aliquâ factâ*, semper est naturâ posterior *ipsâ re factâ*, & proinde non potest esse causa instrumentalis ipsius rei factæ: ratio antecedentis est, quia omne *objectum est naturâ prius suo actu*: actus enim ab objecto dependet, illudque præsupponit: ratio item consequentiæ est, quia id quod est naturâ posterius, non potest esse causa ejus quod est naturâ prius, cùm *omnis causa sit naturâ prior suo effecto*. Has duas rationes affert *Bellarmi-nus*, *Libro primo de justificatione*, *Capite decimo*, sed fru-

frustra: nam pro ejus sententia nihil faciunt, ut mox patebit.

2. Tertia ratio sit hæc: Si quis quærat, *quid sit credendum peccatori, ut remissionem peccatorum consequatur*: non satis appositè respondebo, si dicam, illi credendum esse, *quod ejus peccata sint jam remissa*: ridiculum enim est, dicere alicui, *ut hoc fiat, crede illud factum esse*: quia cum dico, *crede hoc factum esse*: ego indico illud *jam esse factum*, cùm verò dico, *ut fiat*, indico illud *nondum esse factum*, sed esse possibile tantùm: Hæc autem simul consistere nequeunt.

3. Quarta ratio sit hæc: Quicunque *DEUM* orat, ut ei peccata remittat, confidens se esse unum ex eorum numero pro quibus CHRISTUS, S est mortuus, *DEUM* que exauditurum ejus Preces propter CHRISTUM, is procul dubio remissionem peccatorum consequetur: nulla igitur necessitas nos cogit asserere actum fidei salvificæ, qui est causa instrumentalis justificationis, esse *fiduciam veniæ impetratæ*.

4. Interim non sum adeo absurdus, ut putem, fideles non habere ejusmodi fiduciam veniæ impetratæ, per meritum CHRISTI; aut ut putem hanc fiduciam non esse fidei salvificæ actum: revera enim est actus fidei salvificæ, sed naturâ posterior justificatione, & quid eam consequens, ideoque non est ille actus fidei, qui est causa instrumentalis justificationis nostræ.

5. De objecto igitur fidei salvificæ hæc tenenda sunt: Primò tenendum est, *objectum fiduciæ, non solum esse remissionem peccatorum impetrandam & obtinendam, sed etiam eorundem remissionem jam impetratam*. Secundò, *fiduciam in hæc duo tendere per duos distinctos actus, quorum alter præcedit justificationem, ut ejus causa instrumentalis: alter eam sequitur, ut ejus effectum & consequens*. Tertiò, *actum fiducialem, qui justificationem præcedit, ut ejus causa, esse persuasionem de CHRISTI satisfactione pro nobis in particulari, & de remissione peccatorum obtinenda*

per & propter ejus satisfactionem. Quartò, *actum fiducialem, qui justificationem sequitur, esse persuasionem de remissione peccatorum jam impetratâ: & de nostra perseverantia in eo statu usque ad finem vitæ.*

6. Hanc sententiam de objecto fidei salvificæ amplexus sum; cùm primùm Theologæ operam dare cœpi: sed eam suspectam habui, ob novitatem suam; ideoque eam in perpetuas tenebras damnaveram: verùm hoc ipso anno, dum legerem doctissimas animadversiones & castigationes *Davidis Parei in Tom 4. Bellarmini*, idem plane apud illum reperi *Lib.1. de justificatione Cap.* 10. unde accidit ut tanti viri testimonio fretus & munitus, hanc sententiam evulgare non sim veritus.

7. Ex his patet, secundam rationem contra objectum fidei salvificæ, à *Bellarmino* allatam *Lib.1. de justificatione Cap.*10. nullius esse roboris, aut ponderis: ille enim sic argumentatur: *fides justificans præcedere debet justificationem: at fides specialis misericordiæ eam sequitur: Ergo fides specialis misericordiæ non est fides justificans.* Respond. Ad propositionem, fidem justificantem præcedere justificationem, sed *non secundum omnes ejus actus*: quidam enim actus fidei justificantis justificationem sequuntur: ut dictum est. Similiter ad assumptionem Respond. fidem specialis misericordiæ justificatione posteriorem esse, sed *non secundum omnes ejus actus*: persuasio enim *de veniâ seu remissione peccatorum impetrandâ*, est actus illius fidei, quam *fiduciam specialis misericordiæ* vocant: ea autem justificationem præcedit, saltem *ordine naturæ.*

ART.

ART. XXI.

An & quatenus fides ad voluntatem pertineat.

1. GUlielmus Estius *in Lib.*3. *Sent. Dist.*23. dicit fidem partim intellectûs esse, partim voluntatis: intellectûs quidem tanquam subjecti & propriæ potentiæ: ipsum namque credere, seu assentiri, est actus cognitiva partis: voluntatis verò, quia ab ea dependet tanquam ab imperante, & consentiente principio: Cum enim (inquit) humanæ menti proprium sit ratione discutere, & examinare, sitne rebus propositis assentiendum an non; ea verò quæ ad religionem pertinent talia fere sint, quæ rationis examen non admittant, utpote judicio humanæ sapientiæ ut plurimum improbabilia, ut docet *Apost.* ad *Cor. Cap.*1. *vers.*18. profecto vel nunquam, vel raro intellectus noster rebus hujusmodi acquiesceret nisi voluntatis imperio & inclinatione in assensum duceretur, & ut Apost. loquitur, 2 *Cor. c.*10. in captivitatem redigeretur, in obsequium seu obedientiam *CHRISTI.* Necessaria est igitur intellectui in credendo hæc benigna voluntatis inclinatio, tum ut eas rationes se convertat, quæ fidem gignant, nutriantque, vel saltem ostendant id quod creditur non esse absurdum; tum ut eas rejiciat, quæ assensum impedire, aut remorari possunt; unde de Abrahamo dicitur, *Rom.*4. quod non consideravit corpus suum mortuum, *&c.* est igitur assensus fidei ex consequenti etiam voluntatis actus, nimirum à voluntate imperatus, tum quoad ejus initium, tum quoad ejus continuationem. Hactenus *Estius.*

2. *Daniel Tilenus. Synt. par.*2. *Disp.*40. dicit *salvificam fidem esse subjective in solo intellectu,* ἐνεργητικῶς *vero seu effective pertinere ad voluntatem, quatenus eam movet & adficit: quemadmodum scientia quæ bonum à malo internoscimus, subjective inest menti, voluntati effective, cum imperat aut elicit actiones, quas*

ratio dicitur. Hæc sententia differt ab opinione *Estii*, quia non refert fidem ad voluntatem ratione *originis suæ*, sed ratione *fructus* quem ex directione fidei capit voluntas, nam *illuminationem* fidei in mente sequitur *renovatio* & *emollitio* voluntatis.

3. *David Paræus, in L 1. de Justificatione, Cap. 6.* dicit, *Fidem non solum effectivè. sed etiam subjectivè esse in voluntate, saltem quoad postremum ejus actum, videlicet fiduciam:* quamvis enim *notitia* & *assensus* in solo intellectu, *fiducia* tamen ex ejus sententiâ formaliter est in voluntate, tanquam in subjecto.

4. Propositâ jam sententiarum varietate, meam mentem assertionibus aliquot proponam: prima sit hæc: *non est anxiè litigandum de subjecto fidei:* sive enim dicamus eam esse in intellectu, sive in voluntate, tanquam in subjecto, nihil detrimenti capiet nostra sententia, quæ asserit fiduciam specialis misericordiæ esse fidei actum. Dicet aliquis: *Bellarminus ex eo colligit fiduciam non esse fidei actum, quod fiducia ad voluntatem, fides ad intellectum pertineat.* Respond. *Bellarminum* asserere quidem, sed nondum probasse fiduciam esse voluntatis actum, vide *Art. 19.*

5. Secund. assert. *fides est in solo intellectu proprie, subjective, & respectu suæ essentiæ,* ut loquitur *Tilenus*. Ratio hujus assertionis est, quia non solùm notitia, & assensus: sed etiam fiducia in intellectu existit: ut probatum est *Art. 19.* & per consequens tota fides est in intellectu.

6. Tert. assert. *quamvis fides in solo intellectu tanquam in subjecto existat, non est ideo putandum fidei habitum esse speculativum, & quasi otiosum;* tum quia ejus finis est πρᾶξις, nam *per charitatem operatur* 5. *Gal. vers. 6.* tum quia ad voluntatem variis modis pertinet, licèt propriè & subjectivè in eâ non existat. Atque hinc est, quòd fides in S. Scripturâ sæpè *cordi* attribuatur, ut *Rom. 10. vers. 9.* & 10. *Si in credideris in corde tuo,* &c. & *Corde creditur ad justitiam,* &c.

7. Quart. assert. *Fides ad voluntatem pertinet,*

primò

primò ratione *originis*, ſecundò ratione *actus annexi*, tertiò ratione *fructuum, qui ex fide in voluntate naſcuntur*: pertinet ad eam ratione *originis*, quia intellectus noſter piâ voluntatis inclinatione & imperio, ad aſſentiendum movetur, & in captivitatem redigitur: unde aſſenſus fidei appellari ſolet actus imperatus à voluntate, item denominari ſolet voluntarius & liber actus; videlicet quia dependet à principio liberè agente, h. e. à voluntate: atque hinc eſt quòd dixit *Auguſtinus, neminem credere niſi volentem*: pertinet etiam fides ad voluntatem ratione *actûs annexi & concomitantis*: nam eo ipſo inſtanti, quo fides in intellectu aſſentitur Evangelicis promiſſionibus, eaſque certo & ſtabili judicio ſibi applicat, voluntas ardenti amore gratiam & favorem DEI amplectitur: denique pertinet ad eam ratione *fructuum & operationum*, quia (ut dictum eſt) illuminationem fidei in mente ſequitur ſanctificatio & emollitio voluntatis.

ART. XXII.

Virum Charitas ſit forma fidei.

1. DURANDUS, *in Lib. 2. Sent. Diſt. 23. Quæſt 8.* de hac controverſia in utramque partem diſſerit: & primò probat *Charitatem* non eſſe formam fidei, duabus rationibus: prima ratio eſt; Quia forma & id cujus eſt forma, in eodem ſubjecto exiſtunt, at *Fides* & *Charitas* ſunt in diverſis ſubjectis, nam Fides eſt in intellectu, Charitas verò eſt in voluntate: Ergo Charitas non eſt forma Fidei. Secunda ratio eſt, quia *Charitas* neque eſt forma eſſentialis *Fidei*, neque accidentalis: Ergo nullo modo eſt ejus forma. Probat antecedens ſic; *Fides* poteſt eſſe ſine *Charitate*: Ergo charitas non eſt ejus forma eſſentialis: item *Charitas* eſt nobilior &

præstantior *Fide* : Ergo non est ejus forma accidentalis.

2. Deinde probat Charitatem esse Fidei formam, quia illud *per quod aliquid vivit & operatur*, est forma : at *Fides operatur per Charitatem, Gal 5. ver. 6.* vivit etiam per eam, quia *sine operibus charitatis fides est mortua, Jac. 2. ver. 26.* Ergo Charitas est forma Fidei.

3. Ut quæstionem hanc dissolvat *Durandus*, distinctione utitur, dicens Fidei habitum duobus modis posse considerari, videlicèt secundùm ejus esse naturæ, hoc est, secundùm ejus essentiam ; & secundùm ejus *esse meritorium* ; h.e. quatenus meretur vitam æternam : secundùm priorem considerationem, dicit Fidei formam non esse Charitatem, ut probant duo illa argumenta in prima assertione proposita : at secundùm posteriorem, putat Charitatem rectè appellari Fidei formam ; idque quia actus Fidei non est meritorius, nisi quatenus imperatur à Charitate, sine quâ non habet rationem meriti.

4. Ex hac distinctione *Durandi* duo colligo : Primò, *Eos non rectè procedere contra Pontificios, qui probant Charitatem non esse formam Fidei, argumentis sumptis aut ab essentiali diversitate Fidei & Charitatis, aut à prioritate originis, quâ Fides Charitatem ordine naturæ præcedit, aut ex eo quod Fides Charitatem dicigat, & Charitas Fidei obsequatur*, &c. Ista enim argumenta non sunt ad hominem, ut loquuntur : nam nihil aliud probant quàm id quod Pontificii concedunt, *viz.* Charitatem non esse formam Fidei quoad ejus esse naturæ.

5. Secundò colligo, doctrinam Durandi, & aliorum Pontificiorum de forma Fidei rejiciendam & explodendam esse : quia *viz.* nititur absurdissimo & periculosissimo illo dogmate de meritis Fidei & bonorum operum : cujus falsitatem evidentissimè demonstrant nostri Theologi in controversia de justificatione, idque quatuor præcipuè rationibus : primùm, quia opera illa, qua bona, non sunt nostra : hoc est,

est bonitas istorum actuum non nobis, sed Deo ascribenda est: Secundò, *quia opera illa sunt debita.* Tertiò, *quia nihil ex illis accedit* DEO. Quartò, *quia nullam habent analogiam ad præmium, quod est vita æterna.*

6. Argumentum Pontificiorum petitum ab operatione Fidei per Charitatem facillimè solvitur: nam *agens principale*, non solùm operatur per *formam*, sed etiam per *facultates suas*, & per *instrumenta sua*: & proinde neganda est illa consequentia: *Fides operatur per Charitatem: Ergo Charitas est forma Fidei*: nec minùs inepta est illa consequentia: *Fides sine operibus Charitatis est mortua: Ergo Charitas est forma Fidei*: si enim illa illatio bona esset, sequeretur caput aut cor hominis, esse ejus formam, idque quia homo sine capite aut corde vivere non potest.

ART. XXIII.

An Religio sit virtus Theologica à Fide distincta.

1. THOMAS AQUINAS *secundâ secundæ, Quæstione* 81. *Art.* 1. de *Religione* disserens, triplicem affert ejus notationem, seu λόγον ὀνόματος: Prima est, qua *Religio* à *Relegendo* dicitur, quod illi qui sunt religiosi sæpiusea retractent, & quasi *relegant*, quæ ad divinum cultum pertinent. Secundâ est, quâ religio dicitur à *Reeligendo*, quòd DEUM *reeligere* debeamus, quem amiseramus negligentes. Tertia est, quâ religio derivatur à *Religando*, quod eo nos *religet*, seu denuò conjungat DEO omnipotente. *Sive autem* (inquit *Thomas*) *religio dicatur à frequenti relectione, sive ex iteratâ electione ejus quod negligenter amissum est, sive à religatione, religio propriè importat ordinem ad DEUM: ipse enim est cui principaliter alligari debemus, tanquam indeficienti principio; ad quem etiam nostra electio assi-*

duè dirigi debet, sicut in ultimum finem quem etiam negligenter peccando amittimus, & credendo ac fidem protestando recuperare debemus. Hæc D. Thomas.

2. Religio à *S. Thoma* sic definitur, *Religio est, quæ DEO debitum cultum offert:* à *Zanchio* sic explicatur, *Est virtus posita in vero veri DEI cultu tum externo tum verò maximè interno:* à *Polano* sic describitur, *Religio est virtus animis nostris à Deo per Spiritum sanctum indita seu infusa, quâ religiosi & pii effecti, DEUM rectè agnoscimus & colimus; id est, ex ipsius voluntate in scriptis Propheticis & Apostolicis revelatâ:* à *Tileno* denique hac descriptione explicatur, *Religio est Ceremoniarum & Rituum à DEO præscriptorum observatio.* Hæc descriptio *Tileni* in hoc differt à præcedentibus, quòd non satis amplum objectum religioni assignet: dicit enim eam versari circa ritus & ceremonias à DEO præscriptos: cùm tamen certum sit, religionem præcipuè versari circa cultum internum.

3. *Bellarminus Tom. 1. controvers. 5. controvers. generali, Lib. 2. Cap. 2.* sic definit *Religionem: Religio est status hominum, ad perfectionem Christianam tendentium per paupertatis, continentiæ, & obedientiæ vota:* sed hæc definitio valdè inepta est: nam ut dicit D. *Thomas secunda secundæ quæst. 81. Art. 2.* Religio est virtus quædam seu habitus mentis, & proinde non rectè dicitur status hominum, *&c.*

4. Ex tribus primis descriptionibus *Religionis*, patet eam esse *rectam rationem colendi* DEUM, *seu habitum directivum earum actionum, quibus DEUM colimus & veneramur:* cùm enim natura nostra corrupta, prona sit ad concipiendum erroneas opiniones de DEO, & sectandum falsas rationes eum colendi: noster cultus DEO gratus & acceptus esse non potest, nisi prædi tus simus habitu aliquo directivo, cujus beneficio DEUM rectè agnoscamus, & colamus.

5. Quæri solet utrum hic *directivus habitus sit* virtus *moralis*, an verò *Theologica. S. Thomas, secundâ secundæ quæst. 81. Art. 4.* dicit Religionem esse virtu-

tem

tem moralem, & ejus opinionem amplectitur *Daniel Tilenus part.1. Synt. disp.41. Thes.9.* Contrà verò *Zanchius, Tom.4. Cap.13. in explicatione Thes.1. Polanus Synt. Lib.9. C.1.* & alii, dicunt Religionem esse virtutem à DEO per Spiritum suum animis nostris inditam seu infusam, & proinde Theologicis virtutibus annumerandam: morales enim seu Ethicæ virtutes à DEO non infunduntur, sed crebrâ bonarum actionum iteratione acquiruntur.

6. Hujus quæstionis decerminationem tribus assertionibus proponam; & deinde solvam duo præcipua argumenta, quæ afferri possunt in contrarium. Prima assertio sit hæc: *virtus illa cujus beneficio DEUM rectè agnoscimus, & colimus, non potest naturæ viribus acquiri; sed à Deo immediate infunditur*; hoc autem probatur manifestè, quia ut docet ipse *Tilenus* in *disp.2. quæ est de origine S. Scripturæ*, lux naturæ non sufficit ad Deum rectè cognoscendum, multo minùs ad eum ritè colendum; & proinde opus est habitu quodam supernaturali, qui regulativus & directivus sit venerationis nostræ.

7. Secunda assertio; *Religio non est virtus à Fide re distincta*; nam Fidei competit definitio religionis, hoc autem sic ostenditur: Fides est habitus directivus & regulativus nostræ adorationis, quâ Deum adoramus, & colimus: Ergo fides est Religio. Ratio antecedentis est, quia per Fidem novimus quis cultus DEO gratus sit, & quomodo ille cultus DEO sit exhibendus.

8. Tert. ass. *Notitia voluntatis divinæ, quam ex verbo DEI habemus, duobus modis considerari potest, primò, quatenus est notitia; aut assensus nitens DEI testimonio in verbo suo: Secundò, quatenus est notitia directiva, seu regulativa actionum nostrarum quibus DEUM colimus:* hæc notitia priori modo considerata appellatur fides, at quatenus posteriori modo considerrtur, appellatur religio, & proinde fides non re, sed solâ ratione à religione differt.

9. Contra hanc sententiam objicitur primò; Religionem non esse virtutem Theologicam, quia Theo-

Theologicæ virtutis objectum est ipse DEUS, at objectum religionis est cultus Dei, vel ut alii loquuntur, id quod Deo offertur; videlicet sacrificia, jejunia, preces. Resp. virtutes Theologicas nan tam ex objecto suo, quàm ex origine æstimandas esse: illæ enim virtutes dicendæ sunt infusæ, seu Theologicæ, quæ nostro labore & industriâ acquiri non possunt, sed à Deo immediatè infunduntur. Secundò Resp. Religionem quatenus est à parte rei eadem cum fide, pro objecto habere ipsum Deum: nam fidei objectum, ut omnes fatentur est ipse DEUS.

10. Secund. ob. Religionem non esse virtutem supernaturalem, quia ex humanæ rationis dictamine ortum habet: nam numen aliquo modo colendum esse (inquit Tilenus) omnium etiam efferatissimarum gentium consensu & more receptum est. Resp. Religionem non esse generalem notitiam quâ novimus numen esse aliquo modo colendum, sed distinctam notitiam quâ novimus DEUM hoc particulari modo esse colendum hoc est, hunc cultum & non alium esse DEO gratum, & acceptum: hæc autem notitia non potest ex humanæ rationis dictamine ortum habere, ut cuivis manifestum est.

ART. XXIV.

Ostenditur Theologiam Viatorum *tribus modis accipi & probatur*, Theologiam *primo modo acceptam non esse habitum à* Fide *re distinctum.*

1. MAgna est loquendi varietas, & mirabilia sunt sententiarum divergia in hac controversia de natura *Theologiæ Viatorum*. Primò enim *S. Thomas*, & cum eo multi alii Theologi *Sementiarii* statuunt Theologiam esse scientiam; quibus etiam adstipulatur *Dudleius Fennerus*, in limine suæ Theologiæ. Secundò, *Durandus*, *Canus*, & *Andreas Vega*, asserunt *Theologiam re non differre ab habitu fidei*. Tertiò, *Kechermannus* dicit, *eam esse*

pru-

dentiam. Quartò, clariſſimus *Junius*, in libello de vera Theologia, *Trelcatius* in prœmio Theologicarum inſtitutionum, *Polanus Lib.1. Syntag. C.2. Tileanus* in Syſtemate Oriſtico, & *Scharpius* noſter in curſu Theologico, affirmant *eam eſſe ſapientiam.* Quintò, *Balthaſar Meiſnerus*, in Philoſophiæ ſuæ Sect.2. C.2. quæſt.1. dicit, Theologiam per ſpecialius & magis proprium genus definiri non poſſe quàm per habitum θεοσδότον.

2. Quanquam controverſia hæc tractatur à Scholaſticis in prologo primi Libri ſententiarum, revera tamen magis eſt Philoſophica quàm Theologica: Philoſophorum enim eſt, habituum diverſa genera conſiderare, & ex illa habituum claſſe cujuſlibet particularis habitus genus depromere.

3. Ut igitur hæc controverſia magis dilucidè determinetur, tenendum eſt primò, Theologiam tribus modis accipi, ut rectè monet *Durandus* in Prol.1. ſent. Primò enim accipitur pro habitu quo aſſentimur toti ſacræ Scripturæ propter Dei authoritatem. Secundò, pro habitu quo aſſentimur concluſionibus Theologicis ex ſacra Scriptura deductis. Tertiò, pro habitu defenſivo & explicativo articulorum fidei, qui appellari ſolet Theologia Doctorum, ſeu Theologia Scholaſtica.

4. Secundò tenendum eſt, Omnem habitum mentis, vel eſſe habitum ſciendi, vel habitum credendi, vel habitum opinandi. Ratio hujus diviſionis eſt, quia habitum varietas oritur ex diverſitate actuum ad quos referuntur & ordinantur illi habitus: actus autem ad quos ordinantur omnes habitus intellectuales ſunt tres: videlicet actus credendi, actus ſciendi, & actus opinandi, & proinde tria ſunt genera habituum mentis noſtræ.

5. Tertiò tenendum eſt, *Habitum ſciendi, quatenus opponitur habitibus credendi, & opinandi, ſub ſe complecti illa 5. habituum genera, quæ ab Ariſtot. enumerantur 6. Ethicorum.* Latè enim hic accipitur *habitus ſciendi*, pro *quavis notitia habituali certâ*

& evi-

& evidente, sive ea sit de rebus necessariis, & speculabilibus, sive sit de rebus contingentibus, & operabilibus. Talis autem notitia, non solùm cernitur in disciplinis speculativis, sed etiam in practicis. Nam illi, qui præditi sunt hâbitu *Prudentiæ*, seu *Philosophiæ moralis*, non opinantur, aut credunt, sed certò & evidenter sciunt, actiones liberalitatis esse honestas, & actiones vitiorum ei oppositorum esse turpes & inhonestas: illi item qui periti sunt alicujus artis, non opinantur, aut credunt, sed certò sciunt sua artefacta esse hoc vel illo modo efficienda: eorum enim notitia est experimentalis, & proinde est certa & evidens: certa autem & evidens notitia non est opinio aut fides, sed scientia; ut patet ex iis quæ dicta sunt primo ARTICULO.

6. His positis, ad quæstionem in titulo propositam Respondetur quatuor Assertionibus: prima est hæc, Nullus habituum Aristotelicorum, Theologiæ primo modo acceptæ genus esse potest: primò, quia omnes isti habitus sunt habitus *sciendi*, ut jam dictum est: item omnes isti habitus sunt hominum solertiâ inventi, & exculti, seu ex principiis naturâ notis deducti: Theologia autem non est habitus sciendi, sed credendi, ut mox patebit. Item non est habitus hominum solertiâ inventus, seu θεοδίδακτος: ejus enim principium non est *humana ratio*, sed *divina revelatio*.

7. Secundò: Si specialiter percurramus omnes illos habitus, videbimus Theologiam sub eorum nullo contineri. Primò enim Theologia non est ars, quia non est habitus effectivus: non est prudentia, quia ea est virtus directiva actionum civilium: est enim ἕξις πρακτικὴ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ Lib. 6. Ethicorum, cap. 5. at Theologia est *virtus directiva actionum spiritualium* Non est *intellectus*, quia *non versatur circa principia naturâ notâ, & sinè luce clara*. Non est *scientia*, tum quia non est *habitus demonstrativus*, tum quia *in cognitione non acquiescit*, sed eam ad operationem ordinat & dirigit,

git. Non est denique sapientia, quia sapientia est scientia quædam: est enim τῆς καὶ ἐπιστήμη: at Theologia, ut dictum est, non est scientia.

8. Secunda assertio est hæc: *Theologia primo modo accepta, hoc est, accepta pro habitu, quo assentimur toti Scripturæ propter DEI authoritatem, nihil aliud est, nisi fides divina.* Probatur hæc assertio: primò, quia *fides est habitus assentiendi propter DEI authoritatem, at Theologia primo modo accepta, est talis habitus: Ergo est fides.* Secundò, *Theologus quà Theologus non opinatur,* quia ejus notitia est certa, opinio verò est incerta; *non scit propriè,* quia scientia est evidens notitia. Viatorum autem notitia Theologica non est evidens, sed ænigmatica: *Erga Theologus, quà talis, credit; & per consequens Theologia est fides.*

9. Tertia assertio: *Quamvis fides historica improborum, quà Scripturæ assentiuntur, aliquo modo dici possit Theologia, quia videlicet est notitia DEI, & rerum divinarum: sola tamen salvifica fides electorum, quà & assentiuntur sacræ Scripturæ, & assentiendo sibi applicant promissiones Evangelicas, Theologiæ nomen meretur:* Ratio hujus assertionis est, quia vera Theologia non est habitus speculativus, sed practicus, ut postea probabitur: impiorum autem Theologia, inefficax est, & otiosa, non verò activa. Quæret aliquis: In quo posita sit illa περάτις quæ est Theologiæ finis? Respond. eam esse positam in gratitudine nostra erga DEUM, pro singulari illo redemptionis nostræ beneficio; hoc est, in agnitione, prædicatione, & celebratione clementiæ DEI, qui sic dilexit mundum, ut filium suum unigenitum, *&c.* Item, in celebratione sapientiæ, justitiæ, & omnipotentiæ divinæ. Hæc autem nemo præstare poterit, nisi in corde suo habeat illam applicativam persuasionem & fiduciam de remissione peccatorum, de qua suprà locuti sumus; unde manifestè patet, *veram & salutarem Theologiam* rectè dici *fidem salvificam.*

10. Quarta assertio: *Errat* Balthasar Meisnerus,

rus, qui dicit genus proximum Theologiæ esse habitum θεόδεκτον: est enim ejus genus remotum solummodo. Probatur hæc assertio manifestè: quia, ut jam declaratum est, *vera Theologia* in prima significatione, revera est habitus fidei salvificæ: genus autem proximum fidei salvificæ est fides divina in genere, prout complectitur sub se fidem historicam, temporariam, miraculosam, & salvificam: genus verò ejus remotum est habitus θεόδοτος hoc est à DEO infusus, qui sub se continet *Fidem, Spem,* & *Charitatem.*

ART. XXV.

Probatur, contra Antonium Ruvium, *Theologiam secundo modo acceptam, non esse* scientiam, *sed* fidem divinam.

QUidam Pontificii Theologi nobiscum asserunt, Theologiam acceptam pro habitu quo assentimur sacræ Scripturæ, rectè dici fidem divinam; Theologiam verò acceptam pro habitu conclusionum ex Scriptura deductarum, non fidem; sed scientiam appellant; quia proximè non innititur authoritati, sed evidenti discursui: hanc sententiam optime explicat, & defendit *Antonius Ruvius*, in Logica Mexicana opusc. de habit. Tract. 3.

2. His Theologis si objicias, scientiam esse notitium evidentem; habitum vero conclusionum Theologicarum esse notitiam inevidentem, Respondebunt evidentiam esse de essentia scientiæ naturaliter acquisitæ, quam solam definivit *Aristoteles*; non verò competere scientiæ supernaturali, Theologiæ videlicet, quam ob defectum evidentiæ imperfectam esse scientiam fatentur.

3. Sed hæc Responsio non satisfacit, cùm enim scientia generaliter accepta, cum fide conveniat, in firmitate & certitudine, & ab ea distinguatur per solam evidentiam: proculdubio dicendum est, habitum

bitum illum, cui deest evidentia, modò certitudo & firmitas ei conveniant, non ad scientiam, sed ad fidem referendum esse; supra enim dictum est, fidem esse assensum certum & inevidentem: præterea si habitus conclusionum Theologicarum ex Scriptura deductarum est habitus certus & inevidens, est ὑπόστασις τῶν ἐ βλεπομένων, & proinde est fides divina: at verum est primus fatente ipso *Ruvio*: Ergo etiam & posterius.

4. Alii Respondent notitiam conclusionum Theologicarum, revera esse evidentem: hoc enim posito, quod vera sint ea omnia, quæ in S. Scripturâ continentur; evidenter & perspicuè sequitur, conclusiones ex Scripturâ deductas esse veras: sed illi qui ita Respondent, non advertunt ad evidentiam notitiæ plus requiri, quàm ut conclusio cui assentimur, ex præmissis suis seu principiis evidenter inferatur: nam præter hoc etiam requiritur, ut præmissæ, ex quibus infertur, sint evidentes: hoc est, ut sciantur, non ve,ò credantur.

5. Probatur hæc assertio: Quia si notitia conclusionum ex S. Scriptura ductarum sit evidens, quia illæ conclusiones ex Scriptura evidenter & perspicuè colliguntur, pari ratione notitia conclusionum, evidenter & perspicuè ductarum ex præmissis probabilibus, de quibus opinionem tantùm habemus, evidens dicenda est: at hoc est manifestè absurdum: nam notitia conclusionum ductarum ex præmissis probabilibus & opinabilibus, est incerta, & per consequens etiam inevidens.

6. Præterea sententiæ supradictæ falsitas ex eo patet, quòd credere non tantùm sit assentiri testimonio propter testantis authoritatem; h.e. assentiri alicui narrationi propter narrantis dignitatem, sed etiam assentiri conclusioni ex eo testimonio deductæ propter illud testimonium: qui enim assentitur alicui veritati ex testimonio deductæ, propter testimonium ex quo deducitur, is non propriè dicitur scire, sed credere rem ita se habere: idque quia fundamentum, quo nititur scientia, non est testi-

monium

monium, ſed ratio. Quare actus credendi, non tantùm eſt aſſenſus quem præbemus DEI teſtimonio in Scripturâ propoſito, ſed etiam quem præbemus concluſionibus ex eo teſtimonio deductis.

ART. XXVI.

Probatur, Theologiam tertio modo acceptam, hoc eſt, Theologiam Scholaſticam *eſſe habitum aggregatum ex* Fide, *&* Philoſophicis diſciplinis.

1. EX iis quæ dicta ſunt in duobus præcedentibus Articulis, manifeſtè ſequitur Theologiam eſſe habitum à DEO infuſum, & non à nobis ipſis acquiſitum, hoc autem videtur eſſe falſum, & quotidianæ experientiæ contrarium: videmus enim Theologiæ habitum in adoleſcentibus non produci immediatè à DEO, ſed potius per ipſorum diligentiam & indefeſſum laborem acquiri. Ut hæc difficultas tollatur, tenendum eſt in Theologia primo & ſecundo modo acceptâ, duo eſſe conſideranda. Prius eſt, informatio ſeu inſtructio mentis de credibilibus, ut loquuntur Scholaſtici: hoc eſt, notitia quâ novimus quænam dogmata in Scriptura credenda proponantur, & quænam dogmata ex Scripturâ per neceſſariam conſequentiam colligantur. Poſterius eſt, *inclinatio mentis ad aſſentiendum illis credibilibus*, h.e. firma perſuaſio de veritate iſtorum dogmatum: prior illa notitia non eſt infuſa, ſed acquiſita noſtro labore & diligentiâ; videlicet legendo, & relegendo Libros Propheticos & Apoſtolicos: at poſterior illa notitia ſeu perſuaſio, non eſt à nobis ipſis; ſed à DEO, qui mentes noſtras efficaciter movet, & inclinat ad aſſentiendum illis articulis.

2. At alia eſt ratio Theologiæ tertio modo acceptæ, viz. pro *habitu defenſivo, & explicativo articulorum*

culorum Fidei: nam in ea ſic acceptâ tria ſunt conſideranda: primò, *Informatio mentis de credibilibus*; ſecundò, *Aſſenſus quem præbemus illis credibilibus, ſeu articulis fidei*: Tertiò, *Facilitas ſeu promptitudo explicandi, defendendi, & confirmandi illos articulos, contra Hæreticos & alios Eccleſiæ hoſtes.* Primus actus à noſtro labore & induſtria dependet: ſecundus eſt a DEO ſolo, ut jam dictum eſt; at tertia illa ejus pars noſtro etiam labore & diligentiâ comparatur; nam diligenter legendo & conſiderando controverſias Theologicas, acquirimus illam promptitudinem explicandi, & confirmandi noſtram ſententiam, & confutandi adverſariorum doctrinam.

3. Hinc patet, Theologiam tertio modo acceptam, non eſſe unum ſimplicem habitum, ſed aggregatum ex habitu fidei, ſeu Theologiæ, & Philoſophicis diſciplinis: illa enim facilitas explicandi articulos fidei, & de illis diſputandi, quam *Theologia Scholaſtica* ſuperaddit habitui fidei divinæ, nihil aliud eſt quàm Philoſophia Theologiæ applicata.

4. Ut autem hoc manifeſtum fiat, tenendum eſt, omnes ferè Philoſophiæ partes ſuum uſum habere in explicatione, & defenſione articulorum fidei: primò enim, beneficio *Logicæ* Doctores explicant articulos fidei diſtinctè & methodicè, debito ordine proponentes rerum Theologicarum cauſas, effecta, ſubjecta, adjuncta: Item ſolventes adverſariorum ſophiſmata, & ſolidis rationibus confirmantes veram doctrinam.

5. Beneficio *Metaphyſicæ* explicant multa DEI attributa, ut immenſitatem, immutabilitatem, ſimplicitatem, æternitatem, *&c.* ejuſdem etiam beneficio probant hæc attributa DEO verè attribui: & ſi quæ argumenta in contrarium aſſerantur, ea diſſolvunt.

6. Beneficio *Phyſicæ* explicant facultates animæ rationalis: idque ut manifeſtum ſit in qua facultate animæ hæc vel illa virtus Theologica ſedem habeat

habeat. Denique beneficio Ethicæ explicant virtutes morales, quæ in decalogo præcipiuntur; & vitia eis oppoſita, quæ ibidem vetantur.

ART. XXVII.

Theologiam eſſe ſimilem omnibus habitibus Ariſtotelicis, *præcipuè verò Prudentiæ.*

1. NOn deſunt, qui aſſerunt Theologiam eſſe omnem habitum eminenter, ſed non formaliter; id eſt, cujuſlibet habitûs quandam conditionem in S. Theologia excellenter expreſſam inveniri, quamvis ſub nullo illorum habituum, tanquam ſub genere, contineatur: primò enim, quatenus conſiderat DEUM, qui eſt ſuprema & generaliſſima cauſa, eſt ſimilis ſapientiæ: ſecundò, quatenus verſatur circa neceſſaria, & ab arbitrio humano non pendentia, dici poteſt ſcientia: tertiò, quatenus conſiderat prima & indemonſtrabilia principia Fidei, ex quibus concluſiones Theologicæ deducuntur, dici poteſt intellectus: quartò, quatenus *Actus Chriſtiani hominis dirigit*, Prudentia appellari poteſt: quintò, Arti ſimilis eſt quatenus eſt ædificativa Eccleſiæ: unde Apoſt. 1 Cor. 3. dicit: ſecundùm gratiam quæ data eſt mihi, ut peritus Architectus fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat.

2. Si quis quærat, an Theologia ſit ſimilior uni horum quinque habituum, quàm reliquis. Reſpondebo, eam eſſe Prudentiæ Civili ſimillimam: primò enim, ei accomodari poteſt prudentiæ definitio: nam ſicut Prudentia Civilis eſt habitus rectâ cum ratione activus; i.e. directivus actionum Civilium; ita etiam Theologia eſt habitus rectâ cum ratione activus: i.e. directivus actionum ſpiritualium. Secundò, ſicuti Prudentia, quæ eſt principium directivum actionum civilium, in intellectu exiſtens, operatur per virtutes morales in voluntate exiſtentes, quæ ſunt principia

cidia executiva bonarum actionum, inclinantia & quasi impellentia voluntatem ad id eligendum quod intellectus judicat esse melius; ita etiam Theologia, quæ est principium directivum bonarum actionum spiritualium, in intellectu existens, operatur per virtutes Theologicas quæ sunt in voluntate, hoc est, per Charitatem, & ejus *Filias*. Hæ enim sunt principia executiva actionum spiritualium; hoc est, inclinantia voluntatem ad id eligendum, quod Theologia in intellectu existens judicat esse conforme voluntati DEI in verbo revelatæ: atque hinc est quòd Apostol. Galat. 5. vers. 6. dicat Fidem operari per Charitatem,

3. Tertia similitudo seu convenientia prudentiæ civilis, & Theologiæ, in eo est posita, quod utraque proponat sibi felicitatem practicam consequendam: duplex enim est felicitas practica; videlicet, Civilis & spiritualis: illa posita est in actione secundum optimam virtutem moralem, hoc est, justitiam universalem; estque finis Prudentiæ Civilis: hæc verò posita est in actione secundum virtutem Theologicam præstantissimam, videlicet Charitatem; estque finis Prudentiæ Religiosæ, hoc est, Theologiæ: hæc autem actio nihil est aliud, nisi divina Majestatis adoratio, ex ferventi amore divinæ bonitatis proveniens, & conformis DEI voluntati in verbo patefacta.

4. Dicet aliquis: *Ultimus finis Theologiæ*, seu felicitas Theologica, quam in hac vita assequimur, non est posita in actionibus charitatis: videtur enim potius consistere, vel in actu fidei justificantis, vel in ipsa justificatione hominis. Resp. DEI cultum & adorationem rectè appellari ultimum finem Theologiæ, quem assequimur in hac vita; idque quia & fides & justificatio ad eum, tanquam ad ulteriorem finem referuntur: ideo enim illuminatur mens nostra per fidem, ideo etiam remittuntur nobis nostra peccata, ut DEUM colamus,

mus, ejusque clementiam & bonitatem celebremus.

ART. XXVIII.

Utrum Theologia sit disciplina speculativa, an practica.

1. IN hac controversia variæ sunt Philosophorum sententiæ: primò enim, quidam dicunt Theologiam, nec Practicam, nec contemplativam esse; sed altiorem practicis & contemplativis disciplinis, & proinde eam affectivam vocant; quia ejus finis est DEI adoratio, proveniens ex affectu Charitatis: alii dicunt eam simpliciter esse contemplativam & practicam, sed magis contemplativam: alii putant eam & contemplativam, & practicam esse, sed magis practicam: alii denique dicunt eam simpliciter esse practicam & non contemplativam.

2. Ut intelligatur & confirmetur hæc postrema sententia, quæ omnibus reliquis præferenda est, notandum est primò, eam notitiam dici theoreticam quæ in se ipsa acquiescit, & ad operationem non dirigitur, tanquam ad ulteriorem finem; eam vero dici practicam quæ ad operationem tanquam ad finem refertur. Secundò notandum est, notitiam aliquam duobus modis ad operationem tanquam ad finem dirigi posse; *viz.* vel absolutè & per se, vel secundum quid & per accidens: illa notitia per se ad praxin dirigitur, quæ secundùm naturam illius disciplinæ, ad quam pertinet, ad operationem refertur: sic notitia rerum Ethicarum est practica, quia natura Ethicæ postulat, ut omnia quæ in ea tractantur, ad operationem & usum referantur: illa verò notitia per accidens ad operationem refertur, quæ non est practica secundùm naturam illius disciplinæ ad quam pertinet, sed ratione finis quem sibi proponit is qui

eâ notitiâ eſt præditus: Sic notitia rerum Phyſicarum ſeu naturalium eſt practica *per accidens*, quando is qui eâ notitiâ præditus eſt, eam ad operationem aut uſum dirigit & ordinat.

3. Tertiò notandum eſt, *eam notitiam, quæ per ſe & abſolutè eſt practica, tribus modis ad praxin dirigi & ordinari.* Primò, ea notitia per ſe ad praxin dirigitur, quæ eſt *regulativa & directiva alicujus operationis*: Exempli gratiâ, notitia quâ ſciunt Architecti quomodo ponendum ſit fundamentum domûs, quomodo erigendi ſint parietes, *&c.* eſt practica, quia eſt regulativa & directiva ædificationis. Secund. ea notitia per ſe ad praxin dirigitur quæ eſt incitativa & impulſiva ad operationem: talis talis eſt notitia, quâ ſciunt prudentes viri quæ commoda ſequantur actiones honeſtas virtutum, quæ verò incommoda ſequantur actiones vitiorum; hæc enim notitia incitat & impellit hominem ad actiones honeſtas. Tertiò, ea etiam notitiam per ſe ad praxin dirigitur, quæ neque eſt directiva operationis, neque eſt impulſiva ad operationem; ſeu ſecundum naturam illius diſciplinæ, ad quam pertinet, eſt prærequiſita ad melius operandum & agendum. Exempli gratiâ; in arte Medicâ, quæ tota eſt diſciplina practica, agitur de partibus humani corporis, de partium morbis, de morborum cauſis, ſignis, Symptomatis, *&c.* quæ quidem notitia non eſt ſpeculativa, ſed practica, quia videlicet natura illius artis poſtulat ut in eâ cognitione non acquieſcamus, ſed eam ad operationem dirigamus, & in praxin redigamus.

4. Ex his patet illos Philoſophos imperfectam & inadæquatam definitionem practicæ cognitionis afferre, qui dicunt, eam ſolam notitiam eſſe practicam, quæ eſt de re operabili, eſtque regulativa & directiva alicujus operationis: inde enim ſequetur, eam Medicinæ partem quæ conſideret partes humani corporis, partium morbos & morborum cauſas & ſigna, eſſe ſpeculativam & non practi-

cam: ista enim pars Medicinæ non est formaliter regulativa alicujus operationis, neque est de rebus operabilibus, sed de rebus naturalibus, absurdum autem est, asserere illam Medicinæ partem esse speculativam; quia disciplina, aut pars aliqua disciplinæ, dicitur speculativa (ut rectè monet *Fonseca, Lib. 6. Metaph. Cap. 1. Quæst. 5. Sect. 5.*) à fine ultimo & præcipuo: finis autem ultimus illius partis Medicinæ, non est morborum cognitio & speculatio, sed curatio, ut cuivis manifestum est. Dixi disciplinam, aut partem disciplinæ, dici speculativam à fine ultimo & præcipuo: quia alioqui omnes virtutes intellectuales, & proinde etiam ipsæ artes essent speculativæ: nam finis proximus omnium intellectualium virtutum est cognitio aut consideratio intellectus.

5. Ex his patet, totam Theologiam esse practicam, & nullam ejus partem esse speculativam, primò enim, omnis notitia quam habemus de DEO & ejus operibus, ideo à S. Spiritu in cordibus nostris gignitur, ut DEUM rectè cognitum ritè colamus; hoc est, ad modum ab ipso in verbo præscriptum. Secundò, si respiciamus naturam ipsius Theologiæ, videbimus omnem notitiam Theologicam per se & suâ naturâ vel esse regulativam alicujus operationis, vel incitativam & impulsivam ad operationem: notitia enim qua novimus quomodo DEUM colere & proximum diligere debeamus, est regulativa & directiva actionum nostrarum erga DEUM & proximum: notitia verò quam habemus de natura & attributis DEI, incarnatione τοῦ λόγου & aliis similibus, est incitativa seu impulsiva ad amorem, timorem, reverentiam, & adorationem DEI Optim. Max. idque secundùm naturam hujus disciplinæ: nam DEUS ideo voluit nos scire ejus potentiam, ut eum timeamus, & revereamur; ideo voluit nos scire

ejus

ejus bonitatem & misericordiam, ut eum amemus & celebremus.

ART. XXIX.

An Theologia Viatorum *dici possit* speculativa *à* speculatione, *seu visione quæ futura est in* Patria.

1. PETRUS FONSECA, *Lib. 6. Metaph. Cap. 1. Quæst. 5. Sect. 7.* dicit Theologiam revelationis, seu Theologiam Viatorum, verè dici speculativam, quia finis ejus est visio seu cognitio DEI in Patria. Idem etiam apertè docet *Balthas. Meisnerus*, in Philosophiæ suæ *Sect. 2. Capit. 2. Quæst. 1.* verba ejus hæc sunt: *Finis Theologiæ non est Beatitudo practica, sed potius theoretica, consistens in contemplatione & fruitione DEI.*

2. Hæc sententia falsa est, & rejicienda: primò enim omnis *finis denominans aliquem habitum*, vel est *operatio quam ille habitus elicit* (quomodo scientia dicitur speculativa, quòd eliciat actum speculandi, seu contemplandi:) vel est *operatio quam habitus ille dirigit & regulat*, ut loquuntur: (quomodo prudentia dicitur activa, & ars effectiva, non quòd eliciant actiones & effectiones externas, sed quòd sint earum principia regulativa, seu directiva:) at illa beatifica DEI visio, neque est *actus elicitus* ab habitu *Theologiæ revelationis*, neque ab eo regulatur: idque quia Theologia revelationis evacuatur in *Patria*, & ei succedit Theologia visionis: Ergo Theologia revelationis non potest dici speculativa, ab illa speculatione seu visione quæ est in *Patria*. Secundò, ex ea sententiâ sequitur, Theologiam Viatorum posse dici habitum DEI intuitivum, seu habitum visionis: illa enim speculatio à qua denominatio sumi-

tur, est DEI visio: at hoc est absurdum, quia sic *Theologia viæ* confunderetur cum *Theologia Patriæ*, quæ sola est DEI *intuitiva*.

ART. XXX.

An vera & propriè dicta Theologia possit esse homine impio, seu non renato.

1. BALTHASAR MEISNERUS in *Philosophiæ suæ Sect. 2. cap. 2. quæst. 1.* de hac controversia disserens: primò asseverat Theologiam dici habitum θεόδοτον non quòd omnes qui Theologiam docent, & sciunt, sint in statu gratiæ, & à S. Spiritu specialiter illuminati; sed partim ob principii, partim ob objecti cœlestem & divinam rationem. Secundò illud probat ex eo, quòd habitus Theologiæ cadat etiam in subjectum non renatum, & hominem perversæ vitæ: sequeretur enim (inquit) aliàs, Theologiæ habitum perire, si quispiam Theologus mortaliter peccaret; item illum redire, si pœnitentiam ageret: qualis alternata habituum abitio & reditio est absurda; cum ἕξις à διαθέσει hoc unico distinguatur, quod è subjecto tam facilè non cedat & moveatur.

2. Hinc tertio colligit, accuratè distinguendum est inter θεολογίαν & θεοσέβειαν aliud enim (inquit) est verus de DEO sensus, aliud pius erga DEUM cultus: hic πρᾶξιν, ille γνῶσιν denotat: utrumque divinum est, sed diverso respectu: γνῶσις quia DEI, & per DEUM: vel ejus verbum: πρᾶξις quia à DEO, & cum DEO, h. e. cum gratiosa ejus inhabitatione conjuncta est.

3. Contrariam sententiam profitetur *Bartholomæus Keckermannus, Lib. 1. Syst. Theolog. cap. 1.* dicit enim, Theologiam esse facultatem & peritiam hominibus electis à DEO infusam: unde patet, Theologiam,

ologiam, ex ejus sententiâ, in hominibus impiis & sceleratis inveniri non posse.

4. Hujus quæstionis determinationem duabus assertionibus proponam: prior est hæc; homines improbi & flagitiosi possunt habere exactam & accuratam rerum Theologicarum cognitionem; possunt item habere miram facilitatem, & promptitudinem discutiendi controversias Theologicas: hæc assertio evidens est, & quotidianâ experientiâ nititur.

5. Assert. secund. notitia rerum Theologicarum, quâ præditi sunt impii & non renati, non est Theologia propriè dicta, sed æquivocè dicitur Theologia, quemadmodum homo pictus æquivocè vocatur homo: sic notitia rerum moralium, quâ præditi sunt homines improbi & scelesti, æquivocè dicitur *Philos. moralis*: illi enim revera non sunt præditi habitu *Philosophiæ moralis*: idque quia *Philosophia moralis* & Prudentiæ sunt unus & idem habitus realiter: Prudentia autem in hominem improbum non cadit, teste *Arist.* qui sæpe ait, Neminem qui non sit vir bonus, posse proprie prudentem appellari. Vide *Fac. Martini* primam disputationem Ethicam, q. 5. ubi probat Philosophiam moralem & Prudentiam esse eundem habitum.

6. Posterior hæc assertio duabus rationibus efficaciter probatur: primò, *Theologia* est *virtus practica*, ut supra probatum est: at illa notitia controversiarum Theologicarum, qua præditi sunt impii, non est *virtus practica*: Ergo non est vera & propriè dicta *Theologia*. Probatur assumptio: virtus practica, seu operativa nihil est aliud nisi facilitas & promptitudo agendi ea quæ honesta & bona sunt: at habitus ille quo præditi sunt impii non est facilitas, inclinatio, aut propensio ad ea agenda quæ bona sunt: illi enim talem facilitatem non habent: Ergo non est virtus practica, seu operativa.

7. Secundò notitia *rerum moralium*, quâ præditi sunt homines improbi, non appellatur *Prudentia civilis*: idque quia inefficax est, & otiosa: Ergo pari ratione, inefficax & inutilis *notitia rerum Theologica-*

rum,

rum, qua prædíti ſunt impii, non eſt *vera Theologia*, ſeu Prudentia religioſa. Ratio conſequentiæ eſt hæc: Theologia non minùs eſt *habitus practicus* naturâ ſuâ, quàm Prudentia civilis: & proinde ſi notitia rerum civilium, quam habent improbi, eſt indigna nomine Prudentiæ, quia caret inclinatione & propenſione ad benè agendum *civiliter*: pari ratione, notitia rerum Theologicarum, qua prædíti ſunt impii, eſt indigna nomine & titulo Theologiæ, ſeu Prudentiæ religioſæ; quia caret inclinatione & propenſione ad benè agendum *ſpiritualiter*.

8. Ob. prim. *David* & *Solomon*, cùm graviter peccarent, manebant *boni Theologi*, quamvis eſſent mali Chriſtiani: Ergo, vera Theologia poteſt eſſe in homine impio. Reſpond. homines planè impios et pietate deſtitutos, neque eſſe bonos Chriſtianos, neque bonos Theologos, imò, verè et propriè non eſſe Theologos: ſicut enim homines mali & improbi, non ſunt prædíti vero habitu *moralis Philoſophiæ*, ſeu *Prudentiæ civilis*; ita etiam impii, ſeu non renati, non ſunt prædíti vero habitu *Theologiæ*, ſeu Prudentiæ religioſæ: novi equidem eos, ſecundùm communem loquendi conſuetudinem, eſſe bonos Philoſophos morales, et bonos Theologos, qui rerum Theologicarum et Ethicarum periti ſunt, verùm ut aiunt, loquendum eſt cum vulgo, ſentiendum cum ſapientibus, qui docent virtutes practicas, quales ſunt Theologia, et Philoſophia moralis, non poſſe eſſe in hominibus flagitioſis et impiis.

9. Ad illud autem quod objicitur, de *Davide* et *Solomone*, Reſpond eos cùm graviter peccarent, neque fuiſſe *bonos Theologos*, neque *bonos Chriſtianos*, quia videlicet ea facinora patrabant, quæ Theologia ſeu Chriſtianitas damnat: fuiſſe tamen *verè & propriè Theologos & Chriſtianos*, quia videlicet veram fidem et pietatem *totaliter* non amiſerant.

10. Object. ſecund. Si habitus Theologiæ non cadat in hominem impium et non renatum, ſequetur Theologiæ habitum perire, ſi quiſpiam Theologus graviter peccet, redire verò ſi pœnitentiam

tiam agat: Illa autem alternata habituum abitio et reditio est absurda, quia tollit eorum stabilitatem et permanentiam, per quam à dispositionibus distinguuntur. Respond. Negando connexionem propositionis: quamvis enim habitus veræ Theologiæ non possit esse in homine non renato, seu fide et pietate totaliter destituto, potest tamen esse, imò sæpe est, in fidelibus seu electis cùm graviter peccant, licèt tum non habeat tantam efficaciam, seu ἐνέργειαν, quantam aliàs habet: quare illa alternata habituum abitio & reditio non nititur nostræ sententiæ fundamentis, sed absurdo *Pontificiorum*, *Arminianorum*, vt ipsius *Meisneri* dogmate, *de Apostasia sanctorum*: hoc enim posito, quod is qui jam renatus est, possit statu gratiæ & regenerationis *totaliter* excidere, manifestè sequetur, habitum veræ *Theologiæ*, imo etiam habitus *Spei* et *Charitatis* esse obnoxios alternatæ illi abitioni & reditioni, de qua loquitur *Meisner*.

11. Tertiò, dicet aliquis, si *notitia verum moralium*, quæ est in homine improbo, non est *Prudentia Civilis*: item, si *notitia rerum Theologicarum*, quæ est in homine non renato, non est vera *Theologia*, ad quos habitus referendæ sunt illæ notitiæ? Respond. Peritiam *improborum Theologorum* esse habitum aggregatum ex *fide merè historica*, et *Philosophicis disciplinis*, *Notitiam verò rerum moralium*, *quæ cernitur in hominibus flagitiosis*, non constituere novam speciem habitûs à *Prudentia* distinctam, sed *ad Prudentiam referendam esse*, tanquam quid *imperfectum & incompletum*, ad id quod *completum & perfectum est*.

12. Concludo igitur hanc EXERCITATIONEM, de FIDE, hac Assertione: πίστις θεολογία & θεοσέβεια, hoc est, *Fides Salvifica*, *Religio*, *& vera Theologia*, *sunt à parte rei unus & idem habitus*; hoc est, non differunt nisi ratione: rerum enim cœlestium notitia in renatis & fidelibus, quatenus

tenus *nititur DEI testimonio*, appellatur *Fides*; eadem, quatenus est *regulativa & directiva cultus divini*, vocatur *Religio*: denique quatenus *artificioso systemate comprehenditur* & exprimitur, appellatur *Theologia*.

Gloria tibi Domine.

FINIS.